

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
INSTITUT MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Diplomová práce

Brno 2009

Bc. Jaroslav Hrabálek

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

Prevence a represe v boji s diváckým násilím

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce:

doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.

Vypracoval:

Bc. Jaroslav Hrabálek

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Prevence a represe v boji s diváckým násilím“ vypracoval samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v příloženém seznamu.

Brno 11. 3. 2009

.....
Bc. Jaroslav Hrabálek

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Antonínovi Řehořovi, CSc. za jeho metodickou pomoc, kterou mi poskytoval při vedení mé diplomové práce. Velice si vážím času, který mi věnoval.

Také děkuji své rodině za morální podporu a pomoc, které se mi dostalo při vypracování mé diplomové práce.

Bc. Jaroslav Hrabálek

Obsah

Úvod	2
I. Teoretická část	5
1. Historie diváckého násilí	5
1.1 Počátky diváckého násilí	5
1.2 Anglické kořeny násilí na fotbale	7
1.3 Divácké násilí v ČR	12
1.4 Fotbalové chuligánství v ostatních zemích	19
1.5 Závěr	24
2. Fotbaloví chuligáni	25
2.1 Typologie fotbalových příznivců	25
2.2 Příčiny fotbalového násilí	34
2.3 Projevy fotbalového násilí	38
2.4 Shrnutí	46
3. Prostředky v boji proti diváckému násilí	47
3.1 Legislativa spojená s diváckým násilím	47
3.2 Organizace bojující proti diváckému násilí	50
3.3 Závěr	65
II. Praktická část	66
4. Výzkum	66
4.1 Výzkum mezi fotbalovými fanoušky	66
4.2 Výzkum mezi fotbalovými chuligány	74
4.3 Analýza výsledků	83
5. Model zvládnání fotbalového chuligánství	85
5.1 Preventivní model	85
5.2 Represivní model	90
5.3 Shrnutí	92
Závěr	93
Resumé	
Anotace	
Seznam použité literatury	
Příloha	

Úvod

Sport je v současné době fenoménem, který si po celém světě získává stále větší popularitu. Stává se prostředkem hromadné zábavy, alternativou volného času, velkou ekonomickou silou a pro mnohé lidi životním stylem či zaměstnáním. Zejména v posledních desetiletích postupoval vývoj sportu mílovými kroky a pronikl do všech koutů naší planety.

Jako ke každé lidské činnosti tak i ke sportu patří emoce, které jsou často znásobené touhou po vítězství a pokoření soupeře. Emoce nesouvisí jen s aktivním sportováním, ale i se sportem pasivním, též zvaným sportovním diváctví. Vždyť diváci jsou hnací silou sportovců a bez diváků by sport na profesionální úrovni nemohl dále existovat. Diváci svým skandováním často nabudí sportovce k heroickým výkonům, nebo ho naopak svými nesympatiemi srazí na dno. Po dobrém výkonu fanoušci svým favoritům zatleskají a provolávají jejich jména. V interakci na to sportovci zatleskají svým fandům a zdviženým palcem nebo jiným gestem jim dají najevo, že dnes byli výborní.

Divák je od slova dívat se. Většina diváků se chodí doopravdy jen dívat a odnést si ze hry požitek. Vytvoří na stadionu pěknou atmosféru a po zápase se rozejdou za svými rodinami nebo si ho ještě rozeberou u piva ve své oblíbené hospůdce. Tento jev lze nazvat pozitivním diváctvím. Existuje však i negativní diváctví, tzv. chuligánství. Vyskytuje se především na fotbale, a proto v této souvislosti hovoříme o fotbalovém chuligánství. Fotbaloví chuligáni jsou lidé, u kterých není zážitek ze hry na prvním místě. Důvody, proč chodí na fotbalové zápasy, jsou rvačky s táborem fanoušků druhého týmu. Často jsou do rvaček nechtěně vtahováni i slušní fandové, kteří jsou chuligány napadáni jen kvůli tomu, že na sobě mají dres či šálu znepráteleného týmu. Důsledkem toho slušní fanoušci ze stadionů mizí. Fotbal si raději pustí doma v televizi a nemusí mít obavu o svůj život.

Nebezpečnost fotbalových utkání spočívá v tom, že zápas probíhá na stadionech, kde se shromažďují tisíce lidí. Mnohokrát jsme byli svědky obrovské tragédie, kterou fotbaloví chuligáni způsobili: zničený majetek, zranění a v neposlední řadě mrtví. Vliv

davového chování dělá z fotbalových chuligánů ještě větší fanatiky a jejich počínání může skončit kdykoli katastrofou.

Toto téma jsem si vybral z důvodu úzkého propojení se sociální pedagogikou (prevence, represe, kriminalita, kriminalita mládeže). Dále mě k výběru tématu vedly mé znalosti v problematice diváckého násilí, zvláště pak praktická znalost prostředí a dlouhodobý zájem o danou problematiku. Jsem velkým fotbalovým fanouškem a navštěvuji řadu fotbalových utkání.

Cílem diplomové práce je shrnout poznatky autorů zabývajících se touto tematikou, především pak tematikou sociální prevence a represe. Dále chci informovat o kořenech diváckého, především pak fotbalového násilí. Hlavním cílem práce je vypracování modelu zvládnutí fotbalového násilí. Tento model bude zahrnovat celou škálu institucí Policií České republiky počínaje, dobrovolnými občanskými sdruženími konče. Model se bude skládat ze dvou částí. V první části modelu se budu zabývat prevencí diváckého násilí, která zahrnuje především prevenci sociální a zlepšení bezpečnostních opatření na stadionech. Sociální prevenci zaměřím na nejrizikovější skupinu, kterou je mládež ve věku 10-18 let. Preventivním řešením fotbalového násilí se budu inspirovat v sousedním Německu. Druhá část modelu bude zaměřena na represu, kde vede cesta k úspěchu v radikálním zprísňení trestů a vytvořením speciálního zákona. V této části se budu inspirovat anglickým represivním modelem zvládnutí fotbalového násilí.

Svou práci jsem rozdělil na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bych se chtěl zabývat historií diváckého a především fotbalového násilí, které je později označeno jako fotbalové chuligánství. Zaměřím se nejprve na anglické kořeny fotbalového chuligánství a dále nastíním situaci v České republice a vybraných světových zemích. Znalost historického kontextu diváckého násilí má velký význam pro jeho pochopení. V následující kapitole rozeberu typologii fotbalových příznivců a zaměřím se na projevy a příčiny diváckého násilí. V poslední kapitole teoretické části se budu věnovat prostředkům v boji proti fotbalovému chuligánství. Zaměřím se na legislativu spojenou s diváckým násilím a organizace bojující proti tomuto fenoménu. V teoretické části jsem použil obsahovou analýzu dostupných materiálů a metodu pozorování. Konkrétně zúčastněné pozorování na fotbalových stadionech a při

výjezdech chuligánů na hřiště soupeřů. Dále mi bylo umožněno navštívit jednu z bitek mezi fotbalovými chuligány odehrávající se mimo fotbalový stadion

Praktická část mé diplomové práce se bude skládat ze dvou kapitol. Cílem empirické kapitoly bude jednak zjistit příčinu projevů diváckého násilí (u samotných fotbalových chuligánů) a jednak zmapovat názor sportovních příznivců na fotbalové chuligány a na jejich navrhovaný způsob řešení diváckého násilí. Budu se snažit o potvrzení hypotézy, že sportovní fanoušci uznávají zejména formu represivního řešení problému násilí na stadionech a prevence jim v této souvislosti připadá nedůležitá. Druhá hypotéza se pokusí vyvrátit předsudek, týkající se nízké vzdělanosti fotbalových chuligánů. V této části práce použiji k výzkumu dva dotazníky. Jeden adresovaný fotbalovým fanouškům a jeden adresovaný fotbalovým chuligánům.

V druhé kapitole praktické části jsem se pokusil vytvořit model boje s diváckým násilím. Skládá se z preventivního modelu a represivního modelu. Inspirací pro preventivní model jsem hledal v Německu, kde je sociální prevence v souvislosti s diváckým násilím velice propracovaná a účinná. Vzor v represivním řešení jsem hledal v Anglii, kde se podařilo „vyhnat“ fotbalové chuligány ze stadionů.

Ve své práci budu pracovat jak s preventivním tak s represivním modelem s cílem vytvořit jeden velký model zvládnutí diváckého násilí. Spojením těchto dvou modelů chci potvrdit hypotézu, že jeden bez druhého je účinný velice omezeně. Jen spoluprací prevence s represí lze dosáhnout vytyčeného cíle a pokusit se o vymýcení fenoménu fotbalového chuligánství.

Angličanům se podařilo násilníky z fotbalových stadionů vymítit. Na fotbal chodí celé rodiny a nemusí se bát, že výchova jejich dětí bude fotbalovými chuligány ovlivněna. Normální fanoušci se nemusí bát, že je někdo napadne jen proto, že nosí na prsou znak jiného mužstva. K dosažení tohoto stavu v České republice vede dlouhá a trnitá cesta.

I. Teoretická část

V první kapitole teoretické části rozeberu historii diváckého násilí a fotbalového chuligánství. Zaměřím se na anglické kořeny fotbalového chuligánství, fotbalové chuligánství v České republice a okrajově se dotknu diváckého násilí v ostatních světových zemích. V následující kapitole rozeberu typologii fotbalových příznivců, projevy a příčiny diváckého násilí. Poslední kapitola teoretické části mé práce se bude týkat organizací bojujícími proti diváckému násilí a s tím spojenou legislativou.

1. Historie diváckého násilí

Sportovní diváctví má stejně dlouhou a bohatou historii jako samo sportování a závodění. Vždyť hry, sportování a různé formy závodění byly orientovány i na diváky. Tyto činnosti nebyly prováděny pouze se snahou o ovlivnění tělesného rozvoje účastníků. Veřejné hry a závodění byly brány především jako zdroj napínavé a vzrušující zábavy pro množství přihlížejících diváků. Diváctví bylo proto ve všech historických epochách neoddelitelnou součástí každé veřejně provozované sportovní činnosti ve formě her, závodů, turnajů a jiných soutěží.¹

1.1 Počátky diváckého násilí

Z etnografického materiálu je zřejmé, že jednoduché formy sportovního závodění se krystalizovaly na celém světě pravděpodobně již v nejvyšším stadiu loveckých kultur a v raně pasteveckých a zemědělských kulturách. V nich jsou mnohonásobně doloženy v prvé řadě zápasy a závody v běhu, ale i boxování, střelení a šermování nejrůznějšími zbraněmi, závody ve skocích, hodech, plavání, veslování, popř. jízdy na zvířatech i různé míčové hry.²

¹ SLEPIČKA, Pavel. Fotbalové diváctví, 1. vydání. Praha: Olympia, 1990. s. 11

² OLIVOVÁ, V. Lidé a hry. 1. vydání. Praha, Olympia 1979, s. 15

V **starověku** se stávaly u diváků stále oblíbenějšími gladiátorské hry a závody vozatajů, zatímco ostatní druhy zábavy z hlediska diváckého zájmu ustupovaly do pozadí. Diváci těchto her patřili ke všem vrstvám společnosti. Předváděná podívaná obsahovala ve značné míře prvky násilí, krutosti a ovlivňovala v tomto směru i diváky. V činech diváků se mnohdy projevovala agresivita a násilí jako nápodoba předváděné podívané.

Mezi prvními dokumentovanými případy násilných akcí diváků jsou ty, které zahrnují divácké výtržnosti během her ve starověku. V letech 491 až 532 našeho letopočtu diváci čtyřikrát zapálili **Konstantinopolský cirk** (hippodromos) při závodech vozatajů. K vyvrcholení došlo v roce 532, kdy divácké reakce při vozatajských závodech přerostly v politicky motivované povstání. V následujících bojích, které se rozšířily z hipodromu do Konstantinopole, zahynulo 30 000 lidí.

Novou formou her se stávají v průběhu 12. století v Evropě **rytířské turnaje**. Zpočátku bylo jejich účelem připravit rytíře pro boj, a tak neměly výrazně herní formu. Proto se konaly bez přítomnosti diváků. Postupně však narůstal význam těchto turnajů jako prostředků zábavy a podívané stále širší divácké obce.

Vedle zábavy a her se sportovní náplní se také objevovaly hry, jejichž náplní byl **boj zvířat**. Obdobně jako v antických dobách přitahovala a vzrušovala diváky krutost podívané, při níž tekla krev a zvířata byla usmrcována (kohoutí zápasy apod.). Zápasy měly bouřlivou diváckou odezvu. Diváci, pocházející ze všech sociálních vrstev, ztráceli kontrolu nad svým chováním mnohem častěji než diváci her se sportovním obsahem. Tyto „krvavé hry“ získávaly velkou popularitu a konaly se v arénách schopných pojmout velké množství diváků. Diváci, strženi průběhem zápasu, se chovali agresivně. Jejich vzájemné potyčky a bitky nutily majitele arén najímat ozbrojené strážce, které měly za úkol udržovat pořádek. Vzrušení přihlížejících bylo ještě zvyšováno možností sázky na výsledky zápasů i požíváním alkoholu.³

OLIVOVÁ (1979) popisuje chování diváků během tak zvané „**florentské kopané**“, která byla oblíbena v Itálii patnáctého století. Cílem hry bylo dopravit míč do soupeřovy branky. Když se podařilo dostat míč do nepřátelské branky, přívrženci

³ SLEPIČKA, Pavel. Fotbalové diváctví, 1. vydání. Praha: Olympia, 1990, s. 12-15

mužstva mezi diváky projevovali své nadšení co nejhlučněji a mnohdy vyvolávali výtržnosti. Mužstvo, které prohrálo, muselo sklonit vlajku, s níž k zápasu nastoupilo. Často se stávalo, že jí diváci v návalu fanatismu potrhali.

U některých sportů, zejména v Anglii v 19. století, bylo aktivní sportování i pasivní divácká účast podmíněny příslušností k určité společenské třídě (jezdeckví, kriket a jiné). Společenské proměny provázející nastupující průmyslovou revoluci však vytvářely nové podmínky, v nichž moderní sport získával nezastupitelné místo. Stával se mimo jiné jedním z nejdůležitějších prostředků masové zábavy, a to jak ve své divácké podobě, tak v podobě provozování aktivního provozování tělesného pohybu.⁴

1.2 Anglické kořeny násilí na fotbale

Znovu do nich vletíme a je to tu, otáčí se, sbíhají ze schodů ven na parkoviště. Běžim zpátky do hlavní místnosti. Tam vidím několik z nich, kteří přeskočí pult a hledají spásu v kuchyni. Vracím se zpět na schodiště, kde Andy, Danny Tideman a pár dalších tlačí flipr ke schodům. Zezdola to sleduje zbytek bandy. Flipr se konečně dostane přes hranu schodů a s řinčením se rozfláká mezi nima. Protivník utíká, to už je na ně moc. Gratulujeme! Právě jste potkali InterCity Firm.

Pendant, C.: Congratulations. You have just met the I.C.F.⁵

V posledních téměř čtyřiceti letech se často hovoří o negativním chování fotbalových příznivců. Britští sociální psychologové a sociologové pojmenovali tento fenomén „**football hooliganism**“. Fenomén fotbalového chuligánství se objevil v Anglii v sedmdesátých letech dvacátého století, i když násilnosti spojené s fotbalem jsou mnohem staršího data (drobné potyčky můžeme vidět např. v české komedii Muži v ofsidu ze třicátých let).

Samotné pojmenování chuligán vzniklo v 19. století v Londýně podle irské imigrantské rodiny jménem Hooligan či Houlihan. Pojem byl později použit jako všeobecný popis pro jakékoliv kriminální či výtržnické chování.⁶

⁴ SLEPIČKA, Pavel. Fotbalové diváctví, 1. vydání. Praha: Olympia, 1990, s. 16

⁵ www.hooligans.cz/search.php?rskolik=15&rskolikata=4&rstext=all-phpRS-all&rsautor=nic&rstema=46&rskde=vse&rsvelikost=sab&rsrazeni=datum_90&stromhlmenu=46

Přibližně od šedesátých let dvacátého století se v souvislosti s kopanou začaly množit nejrůznější excesy, při kterých se namísto hry a jejich výsledků dostávaly do popředí mediálního, společenského i politického zájmu takové negativní projevy některých návštěvníků fotbalových utkání, jako byly výtržnosti, vandalismus a obdobné verbální a brachiální konflikty ústící v agresi mezi násilníky a rozhodčím, násilníky a hráči a násilnickými skupinami navzájem (ať již na stadionech či mimo ně). Rovněž vzrostl počet případů, kdy diváci přicházeli v důsledku vzájemných bitek a potyček v hledištích stadionů o život. Postupně se v souvislosti s fotbalem zintenzivnily i **projevy xenofobie, rasismu, antisemitismu a nacionálního šovinismu**. Dění kolem fotbalu se dílčím způsobem prolno i s politickým extremismem. Velká část zmíněných aktivit byla realizována organizovanými skupinami, často i s určitou vnitřní hierarchií.⁷

Divácké násilí je často spojováno se vznikem **skinheads**. Výsledkem setkání anglických Hard Mods a jamajských Rude boys byl vznik skinheads. Tento kult vycházel především z předchozích uskupení, jakými byla Teddy Boys, Mods či Rudies (černá mládež z Indie), mládeže, která měla už dost neuhlazené módy hippies a politikaření okolního světa. Hnutí skinheads bylo svou podstatou antirasistické a apolitické. Byli to jak běloši, tak i příslušníci ostatních ras. Večer co večer se tyto skupinky scházely při poslechu reggae či stylově spřízněného ska - totiž hudby, která svými kořeny sahala až ke břehům vzdálené Jamajky (např. Daylight Inn, Three Tuns, Lord Palmerstone). Nosili těžké pracovní boty, seprané „levisky“ a košile značky Ben Sherman. Byla to směs ohozu k označování buržoazie a pracovních oděvů. Tito „tvrdí“ hoši byli tehdy vlastně mnohem tolerantnější než „milující“ hippies, a také byli mnohem nekonformnější než jejich proti měšťáctví bojující současníci. Byli hrdí na to, že jsou dělníci, měli sklony k patriotismu, distancovali se od drog, intelektualismu a nesnášeli hippies. Už jen vzhledově dávali odpor k hippies najevo krátkými sestřihy.

Oblíbeným povyražením se stal také fotbal. Zde bylo hlavním cílem ukázat naprosto fanatickou oddanost svému klubu. Skinheads začali páchat drobné výtržnosti a dostávali se do konfliktů s policií. Mezi jednotlivými „gangy“ skinheadů docházelo k rozřazování „revírů“ spojené s pouličními bitkami. Některé skinheadské gangy

⁶ www.strat.cz/rexter/page.php?id=7

⁷ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. Vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 9

napadaly i studenty, homosexuály a zřídka i Pákistánce, poněvadž si myslely, že jim berou práci a domovy, a také kvůli jinému náboženství.⁸

Od roku 1964 se jádro výtržníků soustředilo do skupin, které neměly spojitost s žádným týmem, a už toto hnutí nemohlo být charakterizováno jednoduše jako „trochu moc horliví příznivci a fanoušci“. Tyto skupiny se identifikovaly a pojmenovaly odlišně od týmů a využívaly hracích dnů jako příležitost ke konfrontaci s jinými skupinami fans. Sport „**dobyť druhého konce hřiště**“ vznikl v Anglii jako nejoblíbenější zábava mladých fanoušků. Cílem bylo napadnout příznivce jiného týmu a vyhnat je ze jejich sektoru za brankou a ukořistit co nejvíce jejich týmové „výstroje“, tj. vlajky, šály. Cílem bylo rovněž zasadit jim několik dobře mířených kopů a úderů předtím, než zasáhne policie. V televizi toto nahánění vypadalo dost hroživě, ale v realitě se vážná zranění objevovala velmi zřídka.⁹

V sezóně 1968/1969 se začaly formovat první velké skupiny skinheadů a Mods, které doprovázeli týmy jako Leeds United, Liverpool a Everton při jejich utkáních.¹⁰

V této době lze přičíst vinu na rozvoji chuligánství také **médiím**. „Média barvitě zprostředkovávala milionům dalších diváků nejen incidenty na stadionech, ale i způsoby povzbuzování fanoušků různých týmů. Televizní kamery začaly být přítomné na většině vrcholových fotbalových zápasů a případné výtržnosti se pro ně staly snadným soustem, které spolehlivě přiláká řadu diváků. Také fanoušci našli v televizních přenosech vhodný prostředek pro své zviditelnění a širší propagaci své skupiny, klubu či města. Uvádí se, že již jeden z prvních přenosů z fotbalové Premier League v roce 1961 zachytil nepokoje na stadionu vyvolané chuligány po vyrovnávacím gólu v zápase Sunderlandu proti Tottenhamu, což zřejmě povzbudilo k obdobným činům i výtržníky z jiných klubů, kteří se chtěli předvést v televizi.“¹¹

V průběhu sedmdesátých a osmdesátých let fotbaloví chuligáni postupně opouštěli skinheadskou vizáž a začali se orientovat na **streetwearové oblečení**. Fotbalový chuligán proto již nebyl pořádkovými složkami lehce identifikovatelný.

⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Skinhead#Hard_Mods

⁹ <http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/bohemia/2002/rijen.html#8>

¹⁰ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 45-46

¹¹ BEYER, D. Fotbalové násilí: subkultura hooligans. 1. vydání. Brno 2002, Masarykova univerzita, s. 15-16

Mladíci, navštěvující fotbalová utkání, se proměnili ve sportovně vypadající chlapce s delšími vlasy, kteří se výrazně lišili od drsně vypadajících skinheadů. Fotbaloví chuligáni ovšem změnili jen image, vše ostatní bylo stejné jako dříve či ještě horší.¹²

Přelom 70. let byl svědkem vzniku bojůvek, které se staly předchůdci superhooligans 80. a 90. let. Tyto skupiny existovaly u většiny divizních profesionálních fotbalových klubů v Británii. "Nejproslulejší" z těchto bojůvek byla ta, která byla spojena s londýnským klubem Millwall Football Club. Byla známá jako "**F-troop**". Fotbaloví hooligans z Millwallu byli známí pro svou tvrdost. V ulicích byli organizováni podle bojových schopností a věku. Nejmladší členové, známí jako "Underfives", se pohybovali v první linii. Jejich úkolem bylo vyštvať ostatní proti znepráteleným hooligans tak, aby na ně zaútočili. Pokud začal boj, do akce vstoupila další skupina známá jako "Treatment". Jestliže "Treatment" neměl vzniklou situaci dostatečně pod kontrolou, zapojila se do akce skupina známá jako "Surgery". Bylo to tvrdé jádro, ve kterém byla většinou individua ve věku 30-40 let s policejními záznamy kvůli násilí.¹³

Systém F-troop prokázal funkčnost a inspiroval skupiny, které se utvářely kolem ostatních fotbalových týmů. Organizovanost dalších skupin byla nezbytná, protože proti struktuře a hierarchičnosti chuligánské skupiny nebylo možno uspět neorganizovaností a chaotičností. V sedmdesátých letech už bylo fotbalové chuligánství velice rozšířeným sociálním jevem, který se dostával do centra pozornosti britských oficiálních míst i fotbalových organizací. Mělo dopad i na snížení návštěvnosti fotbalových utkání. Za fotbalové chuligánství hrozily pokuty a tresty odnětí svobody, které se nárůstem intenzity chuligánství zpřísňovaly. Zesilována byla bezpečnostní opatření na stadionech i mimo ně (dozor na fotbalových utkáních, budování bariér, důrazné oddělování zneprátelených skupin atp.). Díky těmto protiopatřením skončilo období hlavních střetů chuligánů přímo na fotbalových stadionech.¹⁴

Anglické fotbalové chuligánství v osmdesátých letech kulminovalo co do své problematičnosti a nebezpečnosti. Agresivní chování na fotbalových stadionech v Anglii i v celé Evropě přinášelo hrůzné následky. Tehdy došlo k **neštěstí**

¹² MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 9

¹³ <http://ihs.mysteria.cz/develhool.htm>

¹⁴ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 50

na Heyselově stadionu v Bruselu i dalším tragédiím. Brusel se stal takřka synonymem pro fotbalové chuligánství.¹⁵

Cesty vyřazovacího Poháru mistrů evropských zemí svedly do finále 29. května 1985 dva skutečné giganty. Liverpool prožíval dlouhou éru, jež vynesla klub z Merseyside na post historicky nejúspěšnějšího týmu Anglie. Juventus měl zase v kádru francouzského kouzelníka Michela Platiniho. Přesto bylo všechno špatně. Hodinu a půl před výkopem začaly na zaplněných tribunách stadionu Heysel v Bruselu nepokoje. Fanoušci Liverpoolu se nechali vyprovokovat světlicemi, které k nim přilétly z oblasti černobílých tifosi. Hora rozzuřených chasníků v rudých trikách se dala do pohybu, v očích pomstu. Jejich hněv zbořil slabý plot, jenž oba tábory fanoušků odděloval, a masa červených těl zatlačila fanoušky Juventusů na ústup. Italové se ocitli v pasti. Ze tří stran byli obklopeni zdí a ploty, rudý píst je stlačoval jako hydraulický lis. Cihlová zeď vzadu tlak nevydržela a zhroutila se. V jejích troskách našlo smrt devětatřicet nevinných fanoušků.¹⁶

V důsledku Bruselské tragédie byla Radou Evropy přijata **Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních**, zvláště při fotbalových zápasech, podepsaná 19. srpna 1985 ve Štrasburku. Dále byly anglické fotbalové kluby vyloučeny ze všech evropských soutěží po dobu pěti let.

V osmdesátých letech byla v Anglii realizována rozsáhlá protiopatření vůči fotbalovým chuligánům. Po tragických událostech v roce 1985 se tehdejší britská ministerská předsedkyně Margaret Thatcherová zasadila o to, aby během fotbalových zápasů platil úplný zákaz prodeje alkoholických nápojů. Policie přijala nové strategie v boji s organizovaným fotbalovým chuligánstvím. Dlouhodobě shromažďovala informace o aktivitách jednotlivých členů chuligánských skupin, monitorovala akce skupin, či do těchto gangů přímo infiltrovala tajné policisty. Pokud policie shromáždila dostatek důkazů, byly hlavní postavy jednotlivých gangů zatčeny. Na počátku devadesátých let skončila pro anglické kluby „evropská karanténa“. Návrat anglických klubů do evropských soutěží po zákazu, který následoval po událostech v r. 1985,

¹⁵ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 52

¹⁶ www.hattrick.cz/main.php?act=detail&id=427

samozřejmě umožnil nové střety a boje mezi anglickými fanoušky a jejich oponenty, ale už se tam neodehrávalo tolik ošklivých scén jako v osmdesátých letech.¹⁷

V roce 1999 vstoupil v platnost **Football (Disorder) Act** (zákon o fotbalovém výtržnictví).

1.3 Divácké násilí v ČR

Divácké násilí v ČR můžeme rozdělit na etapu pre-chuligánskou a etapu moderního fotbalového chuligánství.

Etapa pre-chuligánská

Pre-chuligánská etapa se vyznačovala svou neorganizovaností a trvala až do poloviny devadesátých let 20. století. Se zárodky fotbalového násilí se můžeme setkat na území ČR již od vzniku fotbalu. Byly to různé nádavky hráčům, rozhodčím a fanouškům soupeře. Velkou roli hraje dodnes také regionální nevraživost (Praha-Brno).

Větší potíže s fotbalovými fanoušky se začínají objevovat na počátku osmdesátých let dvacátého století. Příčinou byla jistá „emancipace“ části mládeže (především z dělnických profesí), která se v normalizačním období stala imunní vůči režimní propagandě, ale současně nebyla ochotna k protirežimnímu či jakémukoliv zásadnějšímu politickému protestu a svoji frustraci a aktuální touhu „po akci“ začala vybíjet přimknutím se k fotbalovým klubům a následnými excesy souvisejícími s fotbalovým dnem.¹⁸

Za zrod fotbalového chuligánství se považuje událost z června roku 1985. Sparťanští fanoušci na zpáteční cestě z utkání v Banské Bystrici zdemolovali vlak a pokusili se vyhodit průvodčí vlaku z okna. Tato událost byla zachycena v kultovním filmu „Proč?“, který byl natočen režisérem Karlem Smyczkem, jenž sice měl mládež

¹⁷ MAREŠ, M. a kol. Fotbalové chuligány. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 52-55

¹⁸ MAREŠ, M. a kol. Fotbalové chuligány. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 130-131

před fenoménem fotbalového chuligánství varovat, ale film dodnes pro mnohé působí spíše jako inspirace.

Již v tomto období hrála velkou roli konzumace alkoholu před zápasem a po zápase. Například při utkání Sparta – Bohemians vznikla rvačka mezi fandami soupeřících týmů. U některých zadržovaných aktérů rvačky se zjistilo, že jsou v podnapilém stavu. K další smutné události spojené s fotbalovým násilím došlo v Plzni roku 1988. Na plzeňském nádraží se strhla rvačka mezi fanoušky Plzně a Sparty. Jeden z fanoušků v zápalu boje strčil do staré paní a ta spadla ze schodů. Na následky svého poranění zemřela.

Po roce 1989 začínají navštěvovat fotbalové stadiony příslušníci skinheadské subkultury, začínají se množit bitky mimo stadion a na stadionech narůstá vlna xenofobismu a rasismu. V říjnu 1994 vyhodili brněnští fanoušci z vlaku vojáka, který se zastal napadaného staršího muže. Voják následkům zranění podlehl.

Etapa moderního fotbalového chuligánství

V druhé polovině devadesátých let vznikly postupně při několika klubech chuligánské gangy se stabilními názvy a konzistenčním členstvím, které se vymezily jako součást chuligánské scény a pravidelně se zúčastňují fotbalových zápasů a bitek.¹⁹

Prvním pojmenovaným gangem byla spartánská „Brigáda Drápek z Lasičky“. V dnešní době má každý větší fotbalový klub určitý okruh fotbalových fandů, které můžeme nazvat fotbalovými chuligány. Tito fotbaloví chuligáni se shlukují do různě pojmenovaných chuligánských skupin a vydávají **fanziny**, což jsou časopisy, ve kterých se popisuje aktivita té či oné skupiny. Ve fanzinech se také nacházejí reportáže z rvaček. Nově vznikají **webové stránky gangů**.

Řádění chuligánů není fenoménem posledních let. Někteří chuligáni naopak s nostalgií vzpomínají na doby federace a dlouhé výjezdy na Slovensko, kdy cesta vlakem trvala někdy celou noc. V posledních letech také vylepšili svou taktiku policisté,

¹⁹ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004s. 134

kteří sledují již odjezd fanoušků, takže větší skupina chuligánů se nepozorovaně přesunuje po republice jen velmi obtížně.

Chuligánským trendem posledních let je **uzavírání družeb** s fanoušky jiných týmů. Nejčastěji jsou to týmy ze Slovenska a Polska. Družby vznikají i mezi českými kluby. Výjimku tvoří například družba fanoušků AC Sparta Praha a Unionu Berlín. Tyto spřátelené skupiny navštěvují zápasy obou týmů a vypomáhají na dohodnutých bitkách. Nejznámějšími družbami byly a jsou:

- 1. FC Brno a Slovan Bratislava (od 1996),
- Baník Ostrava a GKS Katowice (od 1996),
- Bohemians Praha a Górnik Walbrzych (od 1999),
- Slavia Praha a Górnik Walbrzych,
- Slavia Praha a Bohemians Praha,
- Baník Ostrava a Siad Most,
- 1. FC Brno a Klatovy,
- Baník Ostrava a Cheb.

Zejména družby s polskými týmy jsou velice rizikové. Polští fanoušci v bitce používají zbraně, jako např. sekyry, železné tyče, nože a dokonce i mačety. To je v kontrastu se zásadou většiny českých hooligans bít se pouze holýma rukama. Vnikání polských chuligánů do České republiky rozebírá v článku Filipa SAVIERA v MF DNES policejní kapitán a specialista na fotbalové výtržníky **Jiří Kopečný**: *„Je to darebné přátelství. Fotbaloví chuligáni z Ostravy mají družbu s těmi z polských Katovic. S jinými Poláky spolupracují při výtržnostech příznivci Slavie a Bohemians. Jde z toho strach.“* „Strach vylučme,“ namítá rychle kapitán Jiří Kopečný, který se u policie zabývá problémem fotbalového chuligánství. *„Když to sem přijde, budeme to muset řešit.“* Strach je přítom na místě. *Polská realita je hodně drsná. Hrozí, že se „epidemie fotbalové brutality“ přenesou do Česka? Není to vyloučeno.*

Poláci už stáli například za bitkou letos na jaře, kdy si v pražských ulicích vyřizovali po derby účty rowdies Sparty a Slavie. Jak se vlastně lze bránit, aby se ostré manýry nezavlekly do Česka natrvalo? „Součástí trestu by mělo být razítko do pasu, že je taková osoba v republice nežádoucí,“ tvrdí Kopečný. „Nebo jim zakázat vstup

na stadiony. " Dají se však polské nájezdy uhlídat? Ostravští výtržníci jezdí povzbuzovat do Katovic a Katovičtí jim jejich „přátelské návštěvy“ oplácejí. I kvůli tomu platí chuligáni z Ostravy v Česku za nepřekonatelný fotbalový gang. I Kopečný přiznává: „Kdyby se sem Polákům podařilo zavléci jejich manýry, přestala by to být legrace.“²⁰

Bitky skupin chuligánů se tedy domlouvají mobilními telefony. Agrese je odložena na dobu a místo mimo fotbalový zápas. Lze ji považovat za rituál s předem stanovenými pravidly. Pro agresi mezi jednotlivými chuligánskými skupinami je typická vendeta. Skupina, která utrpí porážku v bitce, se na další setkání a případnou rvačku lépe připraví a snaží se zneprátené skupině porážku oplácet.²¹

Rvačka chuligánů má většinou dohodnutá pravidla. Počet chuligánů na každé straně je většinou na dohodě znesvářených stran. Obě skupiny bývají stejně početné. Při rvačce je zakázáno používat zbraně. Na začátku bitky se někdy tleská, aby bylo vidět, že nikdo nemá v rukou zbraně. Pokud někdo leží na zemi a chrání si rukama obličej, nikdo do něj už nekope. Při vážném zranění (bezvědomí) účastníka bitky se boj na nezbytně nutnou dobu přerušuje. Bitka většinou trvá, dokud jedna ze stran nevyhraje nebo do příjezdu policie.²²

Jedna z největších bitek fotbalových násilníků se měla odehrát ve Veverských Knínicích na podzim roku 2004. Plánovaná rvačka je popsána na webových stránkách brněnského „**Johny Kentus gangu**“: „*Na bitku se spartánama jsme se připravovali tak čtrnáct dní,“ říká asi pětadvacetiletý mladík, který patří k jádru brněnského Johny Kentus Gangu. „Kontaktovali jsme je přes internet.“ A bylo domluveno: Sejdeme se v Tišnově (to mají po cestě), bude to bez zbraní (jenom na pěsti), žádné dokopávání (bití těch, co leží na zemi) a banda na bandu (žádné přesné počty, záleží na každém táboru, kolik lidí dá dohromady). Takovéto domluvy patří k rutinním řečem před bitkami, nezřídka se však stává, že pravidla jsou v zápalu boje či kvůli nepředvídaným okolnostem porušena. „Týden před bitkou jsme však zjistili, že to už ví mnoho lidí, mluvilo se o tom i do policií odposlouchávaných telefonů, a tak jsme místo změnili,“ dodává muž z JKG. Že nakonec půjde o Veverské Knínice, věděli jen tři lidé, ostatní si stále mysleli, že se bitka uskuteční v Tišnově.*

²⁰ zdroj http://www.fcbrno1913.cz/clanek_312.html

²¹ <http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/bohemia/2002/rijen.html#8>

²² http://fotbal.idnes.cz/fotbal.asp?r=fotbal&c=A050304_172531_fotbal_ber

„V sobotu ráno jsme informovali o změně. Nakonec se na fotbalové hřiště v malé vesnici u Brna sjelo asi sto padesát lidí z Brna a spřátelených chuligánů ze Slovanu Bratislava.“ Většina přijela kolem desáté ráno, rvačka byla naplánovaná na jedenáctou. Brňané se označili žlutými páskami na rukách a čekali na soupeře z Prahy. „To označení používáme už déle. Někdy se to i dělá tak, že se jeden tábor vysvěče do půl těla. Dříve jsme měli i bílé pásky, ale jednou jsme se bili se slávisty, kteří měli taky bílé, to pak byl zmatek. Klečím na chlapovi, dávám mu granáty (rány pěstí - pozn. red.) a všimnu si, že má bílou pásku. Řvu na něj, proč něco neřekl, a začal jsem se mu omlouvat. On na mne čumí a pak říká, že je ale slávista. Podali jsme si ruce a šli se bít jinam,“ vzpomíná mladík.

A jak to probíhalo ve vesničce za Brnem dál? „Spartáni na sebe nabalili policii na dálnici. Povídá se, že vykradli benzínku, ale oni tvrdí, že to není pravda. Jely dva autobusy a nějaká auta, celkem 120 lidí. Nakonec jich ve Veverských Knínicích vystoupilo asi šedesát. Šli proti nám, ale s nima policajti. I když byla domluva, že v přítomnosti policie bitka nebude, někteří z nás byli tak nažhavení, že to nevydrželi a naběhli do nich a občas se do toho připlehl nějaký policajt. Pak přijely policejní posily. Rozutekli jsme se do okolních lesů, kde nás policejní robokopi začali nahánět. Já jsem utekl a pak jel linkovým autobusem z vedlejší vesnice do Brna. Babičky, co v něm seděly, na nás koukaly jak na ufony,“ říká nakrátko ostríhaný mladík z JKG. V lesích kolem Veverských Knínic byly to dopoledne k vidění i komické situace. „Parta Slováků zajela se škodovkou do lesa a nemohla ven. Jiní se zase schovali na posed, kde je nakonec těžkooděnci objevili. Čtyři holohlavci seděli na posedu, okolo les a louky. Neskutečný pohled,“ říká další účastník bitky. „Utíkali jsme přes pole a louky, potkávali jiné podobné blázny a schovávali se do keřů i před srnkama, protože jsme v prvním okamžiku mysleli, že to jsou policajti na koních,“ vzpomíná. Oficiální zpráva Policie ČR zní: Několik lidí lehce zraněno včetně dvou policistů, patnáct zadržených fanoušků. Fotbal Brno : Sparta skončil 0:1.²³

Nad touto připravovanou bitkou se zamyslel jeden z členů Johnny Kentus gangu, vystupující pod přezdívkou „ww-jkg“: „Nechápu, co vadí této společnosti na tom, že si dá 250 magorů dostaveníčko uprostřed lesa mimo oči zbytku společnosti. Je též otázkou, jak může policie zasahovat, když se nic neděje, proč zadržuje bus,

²³ <http://jkg.hooligans.cz/view.php?cisloclanku=2004112301>

kteřej by tam přijel, jak ví, že nebudeme hrát na tom fotbalovém hřišti třeba fotbal? Tohle je omezování osobní svobody a týká se to každého v tomhle státě, za chvíli vlítne policie někomu do bytu a zatkne ho se slovy, vy byste za 30 minut v lese někoho zabil. Jediné, co vychází z toho, co policie dělá, je to, že se snaží ukázat činnost, která ji jinde chybí a říká - my jsme dokázali zabránit lidem, kteří by se porvali - a je to tak, že všichni se porvat chtěli, mají vlastní svět, vlastní hodnoty, mají čest bojovníků a nikdy se nikomu nic nestalo, protože kdyby došlo k vážnému zranění, vždy se bitka přeruší, jak se stávalo i dřív, a lidé si pomáhají, stejně jak si pomáhali ve Veverských Knínicích, když policie bezdůvodně mlátila jednoho brněnského chuligána, neváhali přispěchat na pomoc spartanští hools, kteří byli poblíž.

Je možná na čase založit asociaci, vybrat příspěvky, pronajmout hangáry a rvát se tam. Jakej bude rozdíl proti boxům, thajboxům, judům a jiným sportům? V tom, že policie přestane získávat levné body, kdy chce společnosti ukázat, jak moc je chrání a jak moc je schopná (ale před čím je chrání, jak moc je schopná, když se 120 brněnských a bratislavských hools dostane nepozorovaně z Brna na místo střetu?) a hodlá společnosti sdělit: my jsme zabránili lidem ve rvačce v lese, kteří se rvát chtěli, místo aby dokázali zabránit korupcím (zejména ve svých řadách), tunelování, vraždám, krádežím atd. Jsou tohle ubohé body, a i ten ubohý tisk se na tom přiživí, už zase budou pár dní žít novináře bez kontaktů a schopností ti vylízaní chuligáni, kteří jsou tak společensky nebezpeční. Ať se společnost před nima klepe, pozor!! Porvali by se ti, co chtějí, v lese. Ale kdyby se o to nestarali, přesčas a možná i nějaké teplé posty na policii by byly zbytečné, i peníze by se uspořily, ale možná o svá místa se někteří bojí. PS: noviny se opět vyznamenaly, psát o bitce která se neuskutečnila, na místě, kde nebyla (Moravské Knínice) a vykouzlit i raněné..klobouk dolů. Zamýšlím se, jestli použít u autora z ČTK, kteřej to tak zprasil, slova hloupost či neschopnost, nebo prostě jen psaní na objednávku. “²⁴

Dalšími rozšiřujícími se negativními jevy na českých stadionech jsou **politický extremismus a rasismus**. Velká část fotbalových chuligánů má ultrapravicové, či alespoň rasistické názory, ne vždy je však otevřeně vyjadřuje. Pouze někteří chuligáni se však začali konzistentněji profilovat ve smyslu příklonu k propracovanějšímu pravicovému extremismu, což se může např. projevit v heslech

²⁴ <http://jkg.hooligans.cz/view.php?cisloclanku=2004112201>

či symbolice na transparentech (keltské kříže, sig-runy, číselné kryptonimy apod.), ve výběru nepřátel, „společensko-politických“ úvahách v zinech či na internetu apod..²⁵

Rasismus je předsudek založený na postoji a víře v existenci vyšších, nadřazených a nižších, méněcenných ras, a zdůrazňování rasových znaků a rozdílů a z nich odvozených teorií o nadřazenosti či podřízenosti ras a z toho vyplývajících názorů o podřízenosti či likvidaci „nižších“ ras.²⁶

Terčem rasismu jsou nejčastěji hráči tmavé pleti. Svě by o tom mohl vyprávět Kenedy Chihury, bývalý hráč Viktorie Žižkov. Diváci (zejména spart'anští) mu nadávali do opic, házeli po něm banány a při každém jeho kontaktu s míčem bučeli. Zajímavé je, že spart'anští fanoušci dělali totéž hráči vlastního klubu Patrici Abandovi. Jeho přestup do Sparty nesnesla spousta členů tzv. „tvrdého jádra“. Stejně bučení zaznívalo z tribun i při zápase Sparty proti Spartaku Moskva. Za rasistické projevy vůči hostujícím hráčům tmavé pleti, vyfasovala Sparta pokutu ve výši 1,24 milionu korun.

Hojně využívanou nadávkou chuligánů je slovo „žid“. Např. „polští židi“ (na fanoušky Baníku Ostrava), nebo „Jude Slavie“. Dalším negativním prvkem je hajlování fanoušků. Tímto fašistickým pozdravem zdravili spart'anští fanoušci svého „boha“ Horsta Siegla. Ještě horší bylo, že jim jejich idol odpovídal stejným způsobem. Po atentátech na Ameriku v r. 2004 skandovali fanoušci mnoha klubů hesla jako „Fuck off USA“ a oslavovali teroristu Usamu Bin Ladina. Při válce v Jugoslávii projevovali podporu Slobodanu Miloševičovi a jeho neblaze proslulým etnickým čistkám.

Je to smutný paradox: výtržnictví spojené se sportem nejhůř odnesl člověk, který se o něj vůbec nezajímal. **Iveta Cichá** si v srpnu 1999 otevřela při cestě vlakem okno. O pár minut později jí prolétl kámen a prudce ji zasáhl do tváře. Rána zdeformovala mladé ženě obličej: na jedno oko téměř oslepla, měla rozdrčenou horní čelist a část lebky zaraženou dovnitř. Kámen hodili ostravští fotbaloví chuligáni, kteří bombardovali vlak, v němž podle nich cestovali přívrženci Olomouce. Za tento čin bylo odsouzeno devět pachatelů dohromady na sedmadvacet let. Cichá se však už nikdy

²⁵ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, s. 142-142

²⁶ <http://www.strat.cz/rexter/page.php?id=7>

nevrátí k plnohodnotnému životu jako před úrazem. Dokonce se kvůli tomu dva roky po tragédii pokusila o sebevraždu.²⁷

Zájem o subkulturu skinheads vyvolal i zájem o problematiku hooligans. Na tuto skutečnost zareagovalo i MV ČR, které do každoročních zpráv o extremismu začalo řadit i divácké násilí (tzv. fotbalový „hooliganismus“) s odvoláním na fakt, že mezi fotbalovými chuligány se pohybují příznivci subkultury skinheads, kteří často páchají trestnou činnost s extremistickým podtextem.²⁸

1.4 Fotbalové chuligánství v ostatních zemích

Fotbalové chuligánství je rozšířeno nejen v Anglii. Tato kapitola si klade za cíl popsat divácké násilí v Německu, Itálii, Polsku, Rusku a Skotsku.

Německo

Na území někdejší NDR žádné chuligánské skupiny během sedmdesátých a osmdesátých let XX. století fakticky neexistovaly (přestože na fotbale docházelo k násilným střetům, a to převážně na stadionech východoberlínských klubů Union a BFC Dynamo a fotbalových výtržností se zúčastňovali první východoněmečtí skinheadi). Situace se však změnila radikálně po roce 1989, především v souvislosti se znovusjednocením Německa. Často těžká sociální situace na východoněmeckých sídlištích vedla k radikalizaci zde vyrůstající mládeže, jejíž značná část začala navštěvovat fotbalové zápasy s cílem vybit zde nahromaděnou frustraci a agresi. Již na počátku devadesátých let XX. století začaly ve východních částech SRN vznikat organizované chuligánské gangy, které si v zápětí vydobily výsadní postavení na celoněmecké hooligans scéně a staly se velkým problémem pro Německý fotbalový svaz a policii.

Německá chuligánská scéna je často spojována s pravicovým extremismem, rozhodně však nelze všechny německé hooligans označit za neonacistické. Sympatie

²⁷ http://www.fcbrno1913.cz/clanek_312.html

²⁸ SYNECKÝ, Martin. Násilí při sportovních podnicích, poznámka recenzenta, Kriminologický sborník 4/2008, s. 45

s tímto politickým proudem můžeme najít především ve východní oblasti Německa. Při některých východoněmeckých klubech existují dokonce silně pravicové chuligánské skupiny s názvem HOONARA, což je zkratka slov HOOLigas NAzis RAsist.)²⁹

Nejnápadnější aspekt nového ultra hnutí v Německu je neobyčejný důraz na optické prvky. K repertoáru patří obrovské vlajky, obouruče, transparenty, pyrotechnický materiál jako dýmovnice a bengálské ohně a jednotné vystupování kotle. Když někdy celý kotel, který může sestávat i z několika tisíc fans a ultras, začne s jednotným koordinovaným vytleskáváním a spustí další chorál, budí to respekt i u klubových bossů v lóžích. Bohužel nejen oni často nevědí, jaké časové, logistické, finanční a emoční nároky si vyžaduje například výroba a provedení jedné choreografie. Celá procedura často trvá celé týdny, ultras se schází pod dálničními mosty, pronajímají si haly nebo hangáry a to všechno pro maximálně jednu minutu, jen tak dlouho totiž je choreografie na stadionu k vidění.³⁰

Němečtí chuligáni na sebe upozornili během MS ve Francii, kdy těžce zranili francouzského policistu Daniela Nivela.

Itálie

Fanouškovství v Itálii má dlouholetou tradici stejně jako italský fotbal. První skupiny italských chuligánů vznikaly také již v sedmdesátých letech. V osmdesátých letech byly úzce spjaty se subkulturou skinehads. V dnešní době se prezentují při zápasech tzv. italští tifosi – fanoušci a radikálnější skupiny tzv. ultras – tyto je možné označit jako fotbalové chuligány. Pro ultras je typické vytváření atmosféry v průběhu fotbalových zápasů. Jedná se především o chorály, popěvky, „pyroshow“, transparenty a promyšlenou choreografií fandění. Proto v ultra panuje určitá hierarchie, jelikož příprava složitých choreografií vyžaduje pevnou organizační strukturu. Ultras skupiny spolupracují se svým fotbalovým klubem, což jim vynáší určitá privilegia, jelikož se starají o atmosféru v hledišti. Často však bývají hodně kritickým článkem

²⁹ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 78-79

³⁰ www.profotbalfans.cz/soubory/cl_ultras_nemecko.doc

výsledků svého klubu a svoje požadavky vyjadřují negativními způsoby (napadají vedení klubu či hráče na tréninku, bojkotují některé zápasy apod.).³¹

Italští ultras jsou v řadě aspektů odlišní od anglických fotbalových chuligánů. Italské radikální skupiny jsou například více politizované, mnoho skupin spojuje fotbal a politiku, takže při fotbalových zápasech dochází často k propagandě politických názorů (formou transparentů, chorálů atp.). I když je pro ultra charakteristické vytváření atmosféry při fotbalových utkáních, někdy se i tyto skupiny zapojují do pouličních bitek a konfrontací, přičemž podnětem může být jen odlišná politická orientace soupeřovy ultra-skupiny. Politická orientace jednotlivých skupin by se dala označit jako extrémně pravicová či extrémně levicová.³²

Diskuse o nutnosti zpřísnit bezpečnostní opatření se na Apeninském poloostrově rozhořela poté, co byl při řádění fanoušků na Sicílii usmrčen policista, a na 70 lidí bylo zraněno.

Zápas musel být kvůli řádění fanoušků sicilských klubů na půl hodiny přerušen. Potyčky se pak přenesly i do ulic města. Příčinou smrti italského policisty byl úder kusem umyvadla. Vyšetřovatelé dospěli k tomuto závěru po prostudování záznamů bezpečnostních kamer. Podle agentury SID byl osmatřicetiletý strážce pořádku zasažen masivním keramickým dílem, který výtržníci vytrhli na toaletách na stadionu.

Raciti po tomto střetu ještě asi 45 minut pokračoval v policejním zákroku a až pak se zhroutil poté, co v jeho blízkosti vybuchla malá bomba. Vyšetřovatelé původně předpokládali, že právě ta byla příčinou úmrtí, ale pitva ukázala, že smrtelné zranění způsobil úder tupým předmětem do oblasti jater.

³¹ SMEJKAL, V. Násilí na stadionech, Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd, Brno 2007, s. 42

³² MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 84

Polsko

V Polsku se stejně jako jinde v Evropě ujalo rozdělení fanoušků na *hooligans*, jejichž aktivity jsou zaměřeny zejména na střety s podobně orientovanými skupinami hlásícími se k rivalským klubům, a *ultras*, kteří se zabývají zejména efektní vizuální a akustickou podobou povzbuzování týmu (pro kterou se v Polsku ujalo výstižné slovo „*doping*“) a vytvářejí na tribunách „choreografie“ za použití barevných kartónů, igelitů, pyrotechniky a podobně. Kromě těchto skupiny na stadionech potkáme i početnou skupinu běžných fotbalových diváků, pro kterou se mezi těmi aktivními užívá posměšného označení *piknici*. Je dobré mít na paměti, že řady *ultras* a *hooligans* jsou skupiny navzájem prostupné a není tedy vyloučeno, že jedinci praktikují obojí tyto aktivity. Specialitou polských fanoušků, na kterou u nás stěží narazíme, je vytváření „družeb“ spřátelených fans dvou klubů či dokonce koalic skupin fans více klubů, které pak představují znásobenou údernou sílu. Kromě pomoci v konfrontacích s rivaly spřátelení fans praktikují i „mírumilovné“ aktivity, jako je například oblíbené pořádání fotbalových turnajů určených právě pro členy koaličních fanouškovských skupin. V neposlední řadě zmiňme i další specifikum, které Polskou fans scénu odlišuje od tuzemské – v Polsku je běžné, že chuligánská skupina existuje i při klubech nižších soutěží a není tedy žádnou výjimkou narazit na bojůvku, čítající několik desítek hlav i na stadionech, kde se hraje třeba třetí, čtvrtá a i nižší liga. Pro srovnání, u nás by se fotbalových klubů, ke kterým se hlásí radikální fans nenašlo jistě více než dvacet, kdežto v Polsku jich je nejméně sto a odhaduje se, že počet lidí tak či onak participujících na chuligánské scéně se dá počítat v tisících.³³

Nejčastější formy projevů polských fotbalových chuligánů jsou: útok na znepřátelený tábor přes hrací plochu či přímo incident na hrací ploše, napadání znepřátelených chuligánů na místě jejich srazu či přímo před jim vyhrazeným sektorem, napadání během cesty na utkání. Řada chuligánských akcí je předem důkladně naplánována. Na objektech stadionů jsou například ukryté zbraně, dopředu napilované ploty apod. Není výjimkou ani vyslání vlastních špehů do nepřátelského tábora, kteří pak podávají informace o pohybech protivníkovi skupiny. V posledních letech se i v Polsku uplatňuje princip předem domluvených soubojů pouze chuligánských skupin

³³ www.profbalfans.cz/soubory/cl_polsko.doc

(tzv. „ustavki“). Stále více je rovněž propagován zákaz užívání zbraní, které jsou ve vzájemných potyčkách polských fotbalových chuligánů poměrně rozšířeným fenoménem.³⁴

Rusko

V roce 1994 vznikla chuligánská skupina Flint's Crew spojující chuligány Spartaku Moskva. Jako reakce na její násilnosti začaly vznikat chuligánské skupiny při dalších klubech. Tím eskalovalo násilí na ruských fotbalových stadionech. Později se boje přesunuly mimo fotbalový stadion na periferie měst.

Při oslavě starého lidového svátku Maslenica se vydávali mladí muži z různých vesnic na vzájemné pěstní potyčky. Dnešní hooligans mají za to, že ctí starou tradici. V Rusku existují pravidla, která ultras dodržují. Předem jsou domluvena místa bojů i počet rváčů a nikdo nesmí používat zbraně. Nejslavnější souboj mezi fandami Zenitu a Spartaku proběhl v roce 2005 na jednom petrohradském parkovišti. Současné Rusko je zemí velkých sociálních nerovností. Ironií je, že zrovna fotbaloví chuligáni založili společné potyčky na fair play a vzájemném respektu.³⁵

Skotsko

Pro tuto zemi je typické spojení fotbalu s náboženstvím způsobené historickým vývojem. Skotští katolíci a protestanti se řadu let identifikovali s mužstvy, která reprezentovala jejich bydliště i víru. Charakteristickým prvkem skotského fandovství je zvýšená konzumace alkoholu, která neodmyslitelně patří k fotbalu.

První nepokoje propukly již v roce 1909 při finále mezi příznivci klubů z Glasgowa (Celtic proti Rangers). V moderní historii se na počátku osmdesátých let vytváří početná tzv. Tartan Army, která provázela skotský národní tým. Byla typická požíváním alkoholu a bouřlivými oslavami, ne však násilným projevem. Vznikají též

³⁴ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 97

³⁵ <http://www.super.cz/clanek/19897-pozor-toto-jsou-nejveti-fotbalovi-chuligani-na-svete.html>

tzv. casuals formující se v osmdesátých letech. Ti už zasahují do střetů chuligánů. Při reprezentačních střetnutích dochází ke slučování chuligánských skupin, zejména při utkáních proti Anglii (Třetí poločas).

1.4 Závěr

Z uvedeného je patrné, že sportovní diváctví je spjata se vznikem sportu jako takového. S prvními diváckými násilnostmi se můžeme setkat již ve starověku. Násilí spojené s fotbalem se objevuje v 15. století při tzv. „florentské kopané“. V šedesátých letech 20. století se fotbalové chuligánství rozvíjí v kolébce fotbalu – Anglii. V osmdesátých letech kulminuje fotbalové chuligánství co do své problematičnosti a nebezpečnosti. Tragédie, která se udála na Heyselově stadionu v Bruselu, změnila navždy celý fotbalový svět a zpřísnila boj s Hooligans.

Divácké násilí v ČR můžeme rozdělit na etapu pre-chuligánskou a etapu moderního fotbalového chuligánství. V této kapitole jsem rozebral několik incidentů vzniklých na fotbalových stadionech v ČR. Je třeba říci, že fotbalové chuligánství v naší zemi je nesrovnatelné např. s diváckým násilím v Polsku, kde mezi sebou bojují fotbaloví výtržníci se zbraněmi v ruce a často tento boj končí smrtí. Na závěr této kapitoly jsem rozebral divácké násilí ve vybraných evropských zemích.

2. Fotbaloví chuligáni

V této kapitole bych chtěl postihnout charakteristiku a typologii sportovních příznivců. Fotbalové příznivce můžeme rozdělit na fotbalové diváky, fotbalové fanoušky a fotbalové chuligány. Budu se detailně zabývat poslední skupinou a to projevy a příčinami jejich chování.

2.1 Typologie fotbalových příznivců

Existuje mnoho způsobů rozdělení fotbalových fanoušků. Vybral jsem si 4 způsoby dělení, které jsou podle mého názoru nejzajímavější.

Nejčastější je způsob dělení fotbalových diváků, který odlišuje fotbalové chuligány od ostatních osob navštěvujících fotbalové utkání:

Fotbaloví diváci

Fotbaloví fanoušci

Fotbaloví chuligáni

Rozdíly mezi skupinami uvádí Smolík (2001) ve své tabulce:

Tabulka 1

Kritérium	diváci	fanoušci	hooligans
Stabilita skupiny	nízká	vysoká	vysoká
Integrace skupiny	nízká	vysoká	vysoká
Koheze	nízká	střední	vysoká
Atraktivnost skupiny	nižší	vysoká	vysoká
Stálost skupiny	nízká	střední	vysoká
Autonomie skupiny	nízká	střední	vysoká
Velikost skupiny	velká	střední	malá
Míra intimity skupiny	nízká	střední	vysoká
Propustnost skupiny	vysoká	střední	nízká
Homogenita/heterogenita	heterogenní	homogenní	homogenní

Orientace skupiny	nízká	střední	vysoká
Hodnotová orientace	nízká	střední	vysoká
Míra uspokojení	nízká	střední	vysoká
Stupeň libosti	nízký	střední	vysoký
Míra kontroly	nízká	střední	vysoká
Násilné chování	nízké	nízké	vysoké
Projevy nacionalismu	nízké	vysoké	vysoké
Projevy rasismu	neexistence	výjimečně	časté
Stupeň ideologie skupiny	neexistence	neexistence	vysoký
Hodnocení zápasů	objektivní	subjektivní	subjektivní
Klubismus	nízký	vysoký	nízký

V této tabulce nemohu souhlasit s třemi údaji:

- a) **Násilné chování** u fotbalových fanoušků není rozhodně nízké resp. nezanedbatelné. Průběh vypjatého zápasu dokáže fanouška strhnout k věcem, které normálně nedělá. Pokud fanouškův tým prohraje, je veliké nebezpečí ničení veřejného majetku nebo slovní či fyzické výměny názorů s fanouškem vítězného týmu.
- b) **Projevy rasismu** u fotbalových fandů nejsou výjimečným jevem. Na hráče černé pleti bučí častěji, než je v tabulce uvedeno. Zde se tedy v žádném případě nejedná pouze o hooligans ale o velké množství fotbalových fanoušků, kteří se nechají strhnout vypjatou atmosférou zápasu. Na druhou stranu hooligans jsou schopni urážet i vlastní hráče tmavé pleti, což u fanoušků nepřipadá v úvahu.
- c) **Klubismus u fotbalových hooligans není nízký!** Chorály typu „Nás fotbal vůbec nezajímá“, nebo „Fotbal je jen záminka“ jsou často pouhou recesí. Většina fotbalových hooligans prožívá výsledky svého týmu. Proč by jinak při vstřelení branky do soupeřovi sítě oslavovali? Proč by vůbec chodili na fotbalový stadion? Porvat se přeci mohou někde na vzdálené louce.

Fotbalový divák

Je pouze pasivní pozorovatel hry a na utkání pohlíží zcela neutrálně. Není zaměřen pouze na fotbal, ale rád sleduje i jiná sportovní klání, jako je hokej nebo basketbal. Nenosí klubové artefakty a ani se s klubem neztotožňuje. Není zaujatý, a proto jeho hodnocení zápasu bývá v převážné míře neutrální. Většinou sleduje utkání přes různá média jako je rozhlas či televize a přítomen na stadionu bývá jen velmi sporadicky. Utkání je pro něj totožné jako například zhlédnutí filmu v kině nebo divadelní představení. Je to pro něj pouze zábava, odreagování od všedních starostí.

Fotbalový fanoušek

Na rozdíl od fotbalového diváka je již fotbalový fanda vázán k fotbalu prostřednictvím svého **oblíbeného klubu**. Tento fanoušek již není zcela neutrální. Daleko intenzivněji prožívá faul na svého hráče a velmi bouřlivě na tuto situaci reaguje. Většinou pouze vulgárními nadávkami, které se snáší na hlavu fotbalového rozhodčího. Prožívá velmi intenzivně úspěchy a neúspěchy vlastního týmu. Fotbal je jeho hlavní zálibou. Fanoušek se identifikuje s klubem především replikami dresů, šálami v klubových barvách a jinými ozdobnými suvenýry s logem jeho oblíbeného klubu. Na zápas svého týmu se většinou těší celý týden dopředu. Tento fanda je schopen vydat nemalé finanční prostředky, aby viděl svůj tým, když hraje v zahraničí nějaký významný pohár. Jedná se např. o pohár UEFA či Ligu mistrů.

U fotbalových fanoušků se vytváří **pocit sounáležitosti se symboly** (my „sešívání“, oni „zelenobílí“). Všechny události, které se týkají klubu a jeho barvy, se týkají také „nás fanoušků“. V případě porážky družstva se také na tribunách nehovoří ve smyslu prohráli oni – hráči, ale prohráli jsme „my“ všichni, kdo patříme například mezi „sešívané“ (fandy Slavie).³⁶

Fotbalový fanoušci svou příslušnost ke klubu prezentují zejména oblečením v klubových barvách ve formě dresů, šál, vlajek, různých pokrývek hlavy, odznaky, různými druhy oblečení atd.

³⁶ SLEPIČKA, Pavel. Fotbalové diváctví, 1. vydání. Praha: Olympia, 1990. s. 20-60

Divák patřící do skupiny „My“ (příznivci Slavie, Sparty) přichází do hlediště s přáním, „abychom byli úspěšní, abychom dnes vyhráli“. Pokud se přání vyplní, divák se intenzivně raduje z vítězství, neboť toto vítězství je jeho vítězstvím a vítězstvím celé divácké obce. Považuje své pocity za velmi důležité a rád by je sdělil ostatním. Velmi nelibě nese, jestliže jiný divák jeho pocity nesdílí či dokonce projevuje opačné pocity. Sám sobě přiznává právo dávat najevo své smýšlení, názory, prožitky, ale i averzi vůči jednotlivým příznivcům soupeře. „Jim“ (příznivcům soupeře) však obdobné právo upírá, obzvláště, je-li doma. Za domácí území považuje stadión svého družstva.

Fotbalový fanoušek reaguje odlišně od fotbalového diváka, zná fotbalové chorály, pokřiky, skandování, projevuje se pískotem, vulgárnostmi, obscénními gesty a podobně. Klasickým projevem fanoušků byl v minulosti rachot řehtaček, které však ustoupily klaksonům, bubnům i trubkám. Dalším projevem je používání pyrotechniky (dýmovic, dělbuchů aj.), jež má i u samotných fanoušků své příznivce a odpůrce. Užití pyrotechniky nepochybně dotváří a „zhuťňuje“ atmosféru v hledišti, může ovšem znamenat nebezpečí pro diváky, i pro samotný zápas. Při nevhodném použití hrozí i riziko panické reakce v hledišti.³⁷

Fotbalový chuligán

Chuligán - slovo, pocházející z anglického jména Hooligan a označující člověka neukázněného, rváče a výtržníka, společenská pravidla a normy nedodržujícího jedince. Pochází z Anglie. Koncem 19. stol. v jihovýchodním Londýně tehdy žila irská rodina Hooliganů. Její mladíci neobvykle - po svém - dávali najevo nespokojenost s anglickou nadvládou nad Irskem. Od svérázné drsné legrace a výtržností však přešli až na rvačky a loupeže a brzy se jméno Hooligan stalo pojmem a vydalo se do světa.

V carském Rusku se slovem „huligan - chuligan“ nejprve označovali osamocení političtí nespokojenci a po roce 1917 také osoby vyhýbající se práci. Ale na čas toto slovo „zmizelo“ ze slovníků a znovu se objevilo v roce 1956 a to v souvislostech se skupinami mladých násilníků a výtržníků v Polsku. V druhé polovině 20. stol. se označení pro neposlušné, neukázněné nebo výtržnictví vyhledávající jedince značně

³⁷ <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=20139>

rozšířilo i v ČSSR. Byla tak ale mnohdy neprávem označována i mládež, které se chovala sice svérázněji, ale ne proti zákonu či společenským normám, jen jinak, než vyžadovalo politické vedení státu.³⁸

Na fotbalové hooligans se dá pohlížet jako na určitou **subkulturu**, která je mnohými lidmi odsuzována a odmítána. Hlavním cílem chuligánů je vyprovokovat rvačku s jinou skupinou chuligánů. Antipatie k znepráteným skupinám mají často politický (Turecko x Kypr), náboženský (katolický x protestantský tým), či rasový motiv. Většina fotbalových týmů má několik skupin, které používají vlastní názvy (Ultras Sparta). Organizace těchto skupin je často na velmi vysoké úrovni. Pro chuligány je specifický styl jejich oblékání. Dříve preferovanou skinheadskou uniformu v podobě jeansů, bombra a těžkých bot nahradilo sportovní pohodlné oblečení. Mezi nejoblíbenější značky patří: Lonsdale, Ambro, Hooligan streetwear. Troublemaker, Fred Perry, Nike, Adidas, Puma, Dr. Martens atd. Svou příslušnost k určité skupině dále projevují šálami, odznaky, samolepkami a vlajkami, vydáváním **fanzinů** (chuligánský časopis) a tvorbou webových stránek, které reprezentují jejich „gang“.

MAREŠ (2004) doplňuje že „rozšířené jsou různé „**rituály**“, at' již při povzbuzování, přípravě na násilné střety, při přijímání do gangu, při nakládání s ukořistěnými věcmi soupeřících gangů apod.“ Oblíbeným rituálem je ukořistění soupeřovy vlajky a její následné spálení. Pro tým, který vlajku ukořistil, je to prestižní výhra. Skupina, která si vlajku nechala ukrást, je na nějaký čas znemožněna.

Pro mnohé výtržníky je chuligánství hlavním životním stylem. **Boj se ze stadionů přenesl na odlehlá místa.** Skupiny se dohodnou mobilním telefonem, kdy, kde a v kolika lidech rvačka vypukne. Rvačka mívá pevně stanovená pravidla. Počet účastníků na obou stranách je zpravidla stejný. Znesvářené strany jsou rozlišeny např. barevnou stuhou přivázanou k ruce. Používání zbraní je zakázáno. Pokud někdo z účastníků rvačky řekne „dost“, soupeř ho propouští a poražený odchází mimo bojiště. Pokud někdo upadne do bezvědomí, nebo je vážně zraněn, střet se přerušuje na nezbytně nutnou dobu. Často bývá konec střetu závislý na příjezdu policie.

³⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Chulig%C3%A1n>

Čtenář si možná řekne - není to úchylné, nechat si vyrazit pár zubů, na oplátku někomu přerazit nos a nakonec si navzájem zatleskat? Co z toho ti lidé vlastně mají? „Mám z toho skvělej pocit. Krev mi zase proudí v žilách a celým tělem se rozleývá příjemný teplo. Zní to srandovně, ale je to tak. Je to lepší, než si zapíchat s holkou. Lepší, než si šlehnout. Mark vypadá příšerně, ale rána aspoň přestala krváčet. Klouby pravačky mám jednu velkou modřinu ... tohle je skutečnej smysl života,“ říká Tom Johnson z knihy *Fotbalová fabrika*. Podobné pocity vám popíše asi každý militantní chuligán - rvačky jsou de facto adrenalinovým sportem, který probíhá paralelně se samotným fotbalovým utkáním. Panuje obecná představa, že fotbaloví bitkaři se vyznačují nezájmem o fotbal, kterému koneckonců nerozumějí. Tomu se však většina chuligánů vehementně brání: „Pro kluky, který znám, jsou bitky něčím, co k fotbalu prostě patří,“ říká Honza.³⁹

Podle Wanna a kol. (2001) jsou pro vysvětlení fotbalového chuligánství podstatné tyto faktory, přístupy, modely a teorie

- 1) příslušnost ke skupině, touha trávit čas s ostatními;
- 2) potřeba sociální interakce (pocit sounáležitosti);
- 3) hypotéza frustrace – agrese (Hypotézu původně zformulovala skupina yalských psychologů, podle nichž v situaci, kdy mají lidé nějakým způsobem zmařenou či zablokovanou snahu dosáhnout cíle, nevyhnutelně se dostaví agrese.);
- 4) teorie sociálního učení (Vytvořil ji Albert Bandura, poskytl tak teoretický rámec pro pochopení příčin lidské agrese. v němž může být pochopena většina lidské agrese. Tento model lze tedy aplikovat také na vysvětlení efektu sledování násilných sportů, ať už pro přímého nebo nepřímého konzumenta. Podle perspektivy sociálního učení je agrese stejně jako mnoho dalších sociálních návyků získaná a podporovaná. Hlavní tezí teorie sociálního učení je fakt, že jedinci se často naučí jednat agresivně skrze sledování násilných akcí druhých.);
- 5) udržování sebeúcty (Konceptem Wannova modelu udržování sebeúcty je určení míry sounáležitosti s týmem, kterou jedinci vyvinuli. Ti se silnou týmovou identifikací budou pravděpodobně na prohry týmu reagovat jinak než ti, jejichž

³⁹ <http://www.reflex.cz/Clanek16591.html>

pouto je slabší. Nepřátelství silně identifikovaných fanoušků má poté sklon se zaměřit na hráče soupeřova týmu a jeho fanoušky.);

- 6) potřeba vzrušení (Pro některé výtržníky jsou podle této teorie aktivity typu vandalismus nebo výtržnictví příjemné, jelikož uspokojují základní potřebu vzrušení. Jedinci se sklonem k násilí jsou fotbalovým chuligánstvím fascinováni. Wann a kol. (2001) poznamenávají, že pro lidi se příležitosti vystavit se nebezpečí v nedávných desetiletích značně zmenšily, což některé vedlo k vyhledávání vzrušení v aktivitách, které sebou nesou stupeň osobního rizika.);
- 7) teorie nákazy (Její autor Le Bon argumentuje, že myšlenky, nálady, přístupy a zvyky mohou členové davu začít nekriticky přijímat a rychle sdílet. Podle této teorie jeden rozrušený člověk v davu slovem či činem rozruší dalšího, který postupně rozruší dalšího atd. Tato „kruhová akce“ má efekt stimulace první osoby, která pociťuje ještě větší rozrušení, stejně jako ostatní členové „kruhu vlivu“. Protože vzrušení nemá žádný určitý střed či východisko, je celek velmi sugestibilní a zvláště náchylný k podnětům vůdce. Teorie nákazy vysvětluje jak se sociální (jako vlny, rytmické tleskání, křik, organizované fandění) a antisociální návyky (jako pískání, házení předmětů, vnikání na hřiště) mohou uchytit uvnitř velkého davu.);
- 8) teorie kritických norem (Tato teorie zahrnuje skupinu konformity, což je proces, kterým členové davu ovlivňují jednotlivé členy tak, aby se přizpůsobili novým formám, které skupina vynalezla. Chuligánská agrese nastane mnohem pravděpodobněji, když dav či skupina přijme antisociální standardy chování, které považuje pro danou situaci za správné.);
- 9) teorie přidané hodnoty (V souladu s ní usnadňují strukturální faktory, tj. blízkost sedaček, hlučnost atd., strukturální odezvy, tj. vznik agrese.);
- 10) relevantní případové faktory (nedostatek negativních sankcí, nevychovanost, absence otců a společenské násilí);
- 11) nerelevantní případové faktory (faktor davu, faktor události);
- 12) Mannova typologie (Tato typologie identifikuje pět typů výtržností, každou založenou na dominantní charakteristice výtržníků. Jedním z pěti typů jsou i tzv. protestující výtržnosti, kdy skupina používá sportovní, např. fotbalovou událost k vyjádření politického rozhořčení či podporuje určitou ideologii.);

13) Smithova relevantní a nerelevantní případové studie (Relevantní případové výtržnosti mají svůj původ mimo stadion či arénu, zatímco příčiny nerelevantního případového chuligánského násilí se nacházejí uvnitř sportovních areálů.) (Wann a kol. 2001).⁴⁰

LEHMANN, A. rozdělil v Randalie rund um den Fußball⁴¹ fotbalové fanoušky na:

- Novicové - mladí fotbaloví fanoušci ve stáří asi mezi 12. a 16. rokem života, kteří jsou kamarády pomalu vtahováni do světa kolem fotbalu.
- Kuttenträger (ti, kteří nosí kutnu, dres) - zarytí fanoušci, ztotožňující se se svým fotbalovým klubem, za který jsou ochotni položit život.
- Veteráni - fanoušci zhruba kolem 25 let, kteří se pozvolna, s přibývajícím věkem, mění v „normální“ fotbalové diváky.
- Chuligáni - podle odhadu některých autorů tvoří necelých 5 % fotbalových fanoušků. Pro tuto skupinu je typické násilí, touha vyvolat srážku s protivníkem za každou cenu.

Podle Závazného pokynu policejního prezidenta č. 100/2002 se dělí fotbaloví fanoušci na:

- Kategorie A – klidní.
- Kategorie B – mírně rizikovní.
- Kategorie C – vysoce rizikovní.

V devadesátých letech 20. stol. rozdělili němečtí odborníci fanoušky na:

- Cunsomer-oriented fans (doprovází svůj klub na zápasy do jiných měst a neprojevují se násilně).
- Oriented fans (zabývají se choreografií, ale občas jsou původci násilných projevů).
- Experience adventure-oriented fans (vyvolávají násilné střety).

⁴⁰ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 60-62

⁴¹ převzato z http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_01/chulig.html

Pro policii nejsou důležité první dvě, ale poslední skupina fandů. Ta je v den fotbalového utkání policií pečlivě monitorována.

Fotbalové chuligánství je především spojováno s muži. Malé procento fotbalových chuligánů však pochází i z řad ženského pohlaví. Jedná se o tyto typy žen:

1. „Ženy, které hrají aktivní roli v tematizování násilí. Ženy jsou v takových případech oběťmi násilí. Jsou napadány proto, že fotbal je považován za „mužskou záležitost“ a přítomnost žen v ochozech, či dokonce v kotlích je vnímána jako rušivá a „znevažující“.
2. Ženy, které hrají pasivní roli ve vztahu k násilnému jednání mužů. Nepřímo je posilují tím, že je nepřerušují.
3. Ženy, které svým obdivem posilují násilné jednání mužů jako jejich „přívěsky“ na základě tradičních rolí pohlaví a sexistické socializace. Tyto ženy sice přímo násilné jednání nerealizují, avšak akceptují je a nezřídka i obdivují. Přispívají i k eskalaci násilí (např. pořizují fotografie a videonahrávky násilných střetů „jejich“ mužů chuligánů, objednávají autobusy k výjezdům na soupeřova hřiště, slouží jako kurýrky k pronášení zakázaných předmětů na stadion apod.). Nezřídka platí i dluhy svých mužských partnerů. Důvodem k takovému jednání může být jak vlastní fascinace násilím, tak i fascinace sportovní mužností chuligánů.
4. Ženy, které samy realizují násilí, a to nejenom vůči ženám ze zneprátelených gangů, ale i přímo vůči mužským chuligánům“⁴²

⁴² SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 58

2.2 Příčiny fotbalového chuligánství

Příčiny fotbalového násilí dělíme na psychologické a sociologické.

Psychologické

Mezi jednu z hlavních psychologických příčin patří **hromadné chování**. Psychologové dokázali, že účastníci davu se řídí třemi základními psychologickými zákony, které formují jejich chování. V první řadě jde o takzvanou **sociální facilitaci**, což znamená, že v přítomnosti ostatních lidí se naše chování posiluje a máme tendenci víc se ostatním zavděčit. Pokud má tedy dav nějaký určitý cíl, je mnohem větší pravděpodobnost, že jeho účastníci se mu podřídí, ačkoli s ním možná zcela nesouhlasí, než kdyby byli v malé skupince.

Druhým pravidlem, které hýbe davem, je **deindividualizace** jeho členů. V praxi to znamená, že člověk v davu má pocit, že je krytý za masou ostatních lidí a může si tedy dovolit věci, které by mu v běžné situaci neprošly. Ve velmi kontroverzním experimentu tuto skutečnost dokázal už americký psycholog **Philip G. ZIMBARDO**. Pokusu se zúčastnily vysokoškolačky, které měly dávat jiným ženám elektrošoky. Pokud měly účastnice na sobě objemné kabáty s kápí, která zakrývala jejich obličej, dávaly dvakrát silnější elektrošoky než normálně oblečené respondentky. Podobný pokus byl v mnoha variantách opakován a výsledky byly vždy tytéž. Pokud má člověk pocit, že za své chování nenese individuální zodpovědnost (je maskovaný kápí, nebo je skrytý v davu), jedná mnohem brutálněji a bezohledněji. Stejně tak je naivní očekávat v davu pomoc. Jev, ke kterému tady dochází, se nazývá rozložená zodpovědnost a znamená to, že každý v davu předpokládá, že potřebnou pomoc poskytne někdo jiný.

Třetím základním pravidlem, podle kterého se řídí lidé v davu, je **emocionální nákaz**. Psychologové dokázali, že nálada davu velmi rychle infikuje všechny jeho členy. Tím, že jsou v davu lidé velmi blízko sebe, úplně se ruší osobní prostor a prakticky není možnost úniku, k přenosu emocí dochází mnohem snáz a rychleji než ve skupině rozprostřené v prostoru. Tím také odborníci vysvětlují skutečnost, že se například k lynčujícímu davu připojí i lidé, kteří by za normálních okolností nic

podobného neudělali. Emoční nákaza spolu s odosobněním dočasně zruší "civilizační návyky" osobnosti a dají prostor pudovému chování. Davovou nákazou jsou postiženi zejména mladší chuligáni, kteří mají ještě strach pouštět se do výtržností osamocně. Každý fotbalový „kotel“ má několik vůdců, kteří disponují vlastností manipulace s davem.

Další z psychologických příčin jsou agresivní sklony či temperament. Fanoušek cholerik má větší šanci stát se fotbalovým výtržníkem než fanoušek flegmatik.

Sociologické

Dříve bylo fotbalové chuligánství spojováno s nižšími sociálními vrstvami obyvatel. Poslední výzkumy prokazují, že **velký počet hooligans pochází ze středních i vyšších společenských tříd**. Z tohoto lze vyvodit, že hypotéza vztahu mezi fotbalovým násilím a sociálním prostředím je nepravdivá.

Hooligans bývají často označováni jako specifická **subkultura**. SEKOT (2002) definuje subkulturu jako „segment společnosti, sdílející odlišné vzory morálky, hodnot a zvyků.“

Zřejmě nejstarší definici pojmu subkultura vytvořil v roce 1947 GORDON: „Subkultura je pododdělení národní kultury, složené z kombinace sociálně složených složek, jako je třídní status, etnický původ, městské nebo venkovní osídlení a náboženská příslušnost, které tvoří svou kombinací fungující jednotu, jež integračně upevňuje na ni se podílející jedince.“

KOHOUTEK uvádí, že subkultura je: „specifická minoritní kultura (např. romská) v rámci kultury majoritní, mezi minoritní a majoritní kulturou bývá často tenze, která někdy propuká v konflikty.“⁴³

SMOLÍK (2008) dodává: „Subkultura, tedy i subkultura fotbalových chuligánů poskytuje svým členům emoční, materiální a sociální podporu. Jedinci však zpravidla

⁴³ <http://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/subkultura>

nejsou úplně integrováni do deviantní subkultury a současně si udržují určité vazby ke konvenčnímu sociálnímu prostředí (rodině, zaměstnání apod.)

Je zřejmé, že motivací pro příslušnost k subkultuře je také fakt, že v jejím prostředí lze dosáhnout kýženého statusu a nalézt adekvátní roli v určité sociální skupině prostřednictvím internacizování alternativních hodnotových vzorců a disponováním jiným typem schopností, než které jsou spojeny většinovou společností.⁴⁴

Otázkou je, zdali nemáme fotbalové chuligánství považovat spíše za kontrakulturu. **Kontrakultura** definuje SEKOT (2002) jako „formu subkultury, která programově odmítá společenské normy a hodnoty dominantní majoritní společnosti a usiluje o hledání a nalezení alternativního životního stylu.“

Dle mého názoru je fotbalové chuligánství spíše subkulturou než kontrakulturou. Toto potvrzuje MAREŠ (2004): „Fotbaloví chuligáni jistě nemají ambice měnit stávající kulturu či být její alternativou, proto lze považovat fotbalové chuligánství za deviantní subkulturu se značně specifickými normami a hodnotami, které se podstatně odlišují od norem a hodnot, které jsou přijatelné a uznávané v kultuře většinové.“

Někteří autoři se zabývají propojením fotbalového násilí s **maskulinitou**. V souvislosti s maskulinitou mužů bývá kromě pohlavních znaků uváděna hormonálně podmíněná pohotovost k agresivitě. Častým tématem vulgárních pokřiků fotbalových chuligánů je právě vztah k sexu a sexualitě.

Fotbalové gangy můžeme zařadit mezi **malé sociální skupiny**. SEKOT (2002) tvrdí že „Obecnější kritérium velikosti skupiny považuje za malé ty, nepřesahující 20 členů.“

MAREŠ (2004) tvrdí že „Charakteristickými znaky malých sociálních skupin jsou například stabilita, strukturovanost, integrita, soudržnost, atraktivita, stálost, uzavřenost, interaktivita jednotlivých členů, intimita, homogenita, specifický hodnotový

⁴⁴ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 22

system, system kontroly hodnotového systemu, zaměřenost a skupinové cíle, uspokojení jednotlivých členů a další.“

Fotbalový gang je dále **neformální skupina**. Rozdíly mezi formální a neformální skupinou definuje KRAUS (2001) v tabulce (viz níže).

SKUPINY NEFORMÁLNÍ	SKUPINY FORMÁLNÍ
1. Členství je spontánní, vedené emotivní přitažlivostí, dobrovolné	Členství je dáno vnějšími zásahy, určené
2. Dominují vztahy osobních sympatií	Dominují vztahy organizační
3. Členové mají pocit sounáležitosti	Příslušnost ke skupině vyplývá z formálního členství
4. Struktura skupiny a její hierarchizace vyrůstá zevnitř života skupiny	Struktura a hierarchizace je stanovena
5. System hodnot a norem vychází od jednotlivých členů	Cíle a normy jsou dány a nerespektují zájmy individuální
6. System kontroly je dán dohodou	System kontroly respektuje formální sankce
7. Řízení skupiny vychází spontánně z individualit (vůdcovské typy)	Řízení skupiny je určeno

Dalším znakem chuligánských gangů je jejich uniformita. Ta se často projevuje v podobě rasismu. Příčiny rasismu na fotbalových stadionech jsou vázány s problematikou rasismu v celé společnosti. MAREŠ (2004) říká že „Těchto příčin může být mnoho a mohou tvořit komplexní a dynamický systém s nejrůznějšími prvky, jimiž mohou být např. subkultura skinheads ve vzájemné koexistenci s vlivy na subkulturu fotbalových chuligánů, socioekonomická a vnitřní bezpečnostní situace konkrétní země v kontextu s imigračními vlnami, sociální politika konkrétního státu, zahraničně politická situace, socioekonomický status návštěvníků fotbalových zápasů, existence a projevy pravicově extrémistických skupin a mnohé další.“

Pro fotbalové chuligány jsou typické různé rituály. Mezi ně patří např. pískání na rozhodčí a hráče soupeře, děkovné rituály v podobě zvedání rukou nad hlavu, urážení nejlepších hráčů soupeře, různé druhy choreografie v průběhu fotbalového zápasu atd.

2.3 Projevy fotbalového chuligánství

Mezi projevy fotbalového násilí patří:

Fyzické napadení

Poškození majetku

Psychické napadení

Fyzické napadení

Fyzické napadení je nejnebezpečnějším projevem fotbalových výtržníků, protože je namířeno proti zdraví a životu člověka. Mezi nejčastější projevy fyzického násilí patří sjednávání bitek, napadání policie a házení předmětů na hřiště.

a) Sjednávání bitek

Myslím, že tento druh fyzického násilí prozkoumám nejlépe formou pozorování. Kontaktoval jsem proto svého spolužáka ze základní školy s tím, jestli bych se nemohl zúčastnit nějaké sjednané bitky mezi chuligány. Bývalý spolužák patří již řadu let do tvrdého jádra nejmenovaného klubu. Nejdříve mou žádost kategoricky zamítl. Nakonec se mi ho podařilo přemluvit. Sdělil mi, že bitka se bude konat v den utkání v 15:00. Místo bude upřesněno hodinu před bitkou. O tom, kde se bude bitka konat, se domlouvají vůdci chuligánských skupin po mobilních telefonech. Až místo konání zjistí, dá mi vědět. Musím přijít na místo odděleně a nejlépe se schovat někde za křoví, leda že bych se zúčastnil bitky aktivně. To jsem však odmítl.

V den utkání v 14:05 mi přichází textová zpráva, kde je uvedeno místo konání bitky. Jedná se o louku na jednom z pražských sídlišť. Na místo dorážím s předstihem a hledám si vhodný úkryt. Zhruba v 14:45 vidím pomalu přicházet partu asi třiceti lidí. Podle přízvuku poznávám, že se jedná o chuligány, proti kterým se za chvíli můj známý postaví. Za okamžik vidím přicházet druhou skupinu fandů. Obě skupiny jsou stejně početné. První skupina má však zjevnou věkovou převahu. Když jsou od sebe skupiny

zhruba 100 m, začínají na sebe pořvát nepublikovatelné výrazy. Druhá skupina předvádí něco jako bojový pokřik před bitkou a rozebíhá se vstříc první skupině. Do střetu chybí už jen vteřiny. To, co se odehrává v následujících minutách, je jak vystřižené z amerického akčního filmu.

Kopy, rány pěstí, zkrvavené obličej, vyražené zuby. Běhá mi mráz po zádech. Bitka se odehrává naštěstí beze zbraní. Po pěti minutách to vypadá, že bitka končí. Není tomu tak. Bitka se jen přerušila, jelikož chuligánovi jedné ze skupin zapadl jazyk. Chuligán znesvářeného gangu, mu ho okamžitě vytahuje a dává mu první pomoc. Zraněný nabírá pomalu vědomí a je odtažen mimo bitevní pole. Bitka znovu pokračuje po dobu zhruba tří minut. Poté na místo doráží policie a chuligáni se rozprchnou do nedalekého lesíka. Policii se podaří několik z nich zadržet. Já jsem vyzván k prokázání totožnosti. Na otázku, co zde pohledávám, odpovídám, že jsem jen procházel. Policista si opisuje mé osobní údaje a nechává mě být. Odcházím domů s bušícím srdcem a slibuji si, že se už ničeho takového nezúčastním.

Z pozorování jsem zjistil, že **každá bitka má svá pravidla**, která jsou na dohodě aktérů. Většinou platí naprostý zákaz jakýchkoli zbraní. Pokud někdo upadne do bezvědomí, nebo je jinak těžce zraněn, boj se na nezbytně nutnou dobu přeruší. Pokud někdo z účastníků řekne: “Dost!“, přestane se v jeho napadání a on odchází mimo bitevní pole. Pokud leží někdo na zemi, „nedokopává se“. Bitka je ukončena výhrou jedné ze skupin nebo příjezdem policie.

b) Napadání policie

K napadení policie se uchylují jen ti nejtvrďší z chuligánů. Nejdramatičtější bývá střet policie a chuligánů přímo na fotbalovém stadionu. Při výtržnostech v sektoru obsazeném chuligány, vstupuje policie mezi ně a ve stísněném prostoru se stává snadným terčem.

c) Házení předmětů na hřiště

Také tento jev je velice nebezpečný. Svě by o tom mohl vyprávět bývalý gólman Jablonce Zdeněk Jánoš, vedle kterého přistála na hřišti Bohemians Praha petarda.

Po výbuchu se Jánoš skácel k zemi s poraněnou hlavou. Zápas byl rozhodčím ukončen. Mezi další předměty dopadající na fotbalové trávníky patří dýmavnice, plastové kelímky s nápoji, zapalovače atd. Spíše kuriozitou jsou klíče a dokonce i mobilní telefony. V sektorech za fotbalovými branami jsou nainstalovány ochranné sítě, které mají ochránit hráče a především gólmana. Mezi nejčastěji házené předměty patří mince, které touto sítí hladce projdou.

Poškození majetku

Nejčastějším objektem útoků proti majetku je zařízení fotbalového stadionu. Mezi projevy těchto výtržností patří např. vytrhávání sedadel, ničení sociálních zařízení, stánků s občerstvením, pálení vlajky soupeře apod. Pro tento vandalismus je typické, že ho mají na svědomí téměř vždy fanoušci hostujícího týmu. Domácí si logicky nebudou ničit vlastní stadion.

Mezi další poškození majetku v souvislosti s fotbalovým chuligánstvím patří krádeže vlajek, ničení stanic a prostředků MHD, demolice hospod, restaurací a barů. Negativním trendem posledních let je rabování benzinových pump. Chuligáni jedoucí na venkovní zápas zastaví u čerpací stanice, vtrhnou do prodejny a naberou si tolik zboží, kolik chtějí. Poté utečou bez placení a pokladní s tím nic nenadělá. Ví, že kdyby se jim postavil, riskoval by své zdraví.

Psychické napadání

a) Rasismus

Rasismus je teorie i ideologie hierarchizující sociální skupiny na základě etnického klíče. Moderní forma vznikla v době romantické reakce na osvícenská teorie o občanské rovnosti. Tehdejší rasismus souvisí s rozvojem etnického nacionalismu a později transpozicí evoluční teorie do tzv. sociálního darwinismu.

Jedná se o teorii, jež tvrdí, že odlišný vývoj různých lidských ras a etnik, podmíněný **geografickou diverzitou**, determinuje schopnosti a vlastnosti jejich jednotlivých příslušníků. V praxi pak tato teorie v řadě případů vedla (vedla či vede)

k rasové segregaci, veřejnoprávní či soukromoprávní diskriminaci či ve výjimečných případech i pokusům o vyhlazení nepřátelských skupin. Všechny tyto jevy však mají obvykle i další příčiny a to, zda je zneprátelená skupina vnímána jako vyšší či nižší rasa, hraje mnohdy vedlejší roli.⁴⁵

Rasistickými projevy fotbalových chuligánů (a samozřejmě že nejenom jich) jsou např.:

- hlásání rasistických názorů na hráče odlišné barvy pleti (např. „černí hráči nemají žádnou výdrž“, „černoši neumí hrát v bahně, při sněžení či při ztížených povětrnostních podmínkách“ apod.), které jsou v rasistické scéně ustálenými stereotypy;
- rasistické nadávky, znevažující projevy (bučení či pískot při dotyku takového hráče s míčem, vydávání opičích skřeků na hráče tmavé pleti, házení banánů, slupek od banánů či burských oříšků na černochoy, což má naznačit, že jsou „opice“ apod.), výhružky či přímé fyzické útoky hráčům odlišné barvy pleti;
- užívání rasistických hesel (včetně jmen známých rasistů, např. Josefa Mengeleho), chorálů a symbolů, ať již verbálně anebo na transparentech, v chuligánských tiskovinách či na jejich internetových stránkách, včetně chatů (časté je i užití nacistických a neonacistických motivů, které v sobě implicitně obsahují rasistické prvky).⁴⁶

V sezoně 2007/2008 došlo v nejvyšší české fotbalové soutěži k těmto případům rasismu:

1. kolo; AC Sparta Praha – FC Slovan Liberec; Fanoušci z kotle domácího týmu hučeli a rasisticky nadávali brazilskému záložníkovi Liberce, Fernando Hudsonovi, který je černé barvy pleti. Vedle toho rovněž hlasitě skandovali pokřik „**Jude Slávia!**“

2. kolo; FC Baník Ostrava – FK Siad Most; Fanoušci domácích údajně hučeli a skřehotali na mostecké hráče Oboyu a Mendyho – oba tmavé pleti. Zmínka o rasistickém pokřikování diváků se dostala do oficiálního zápisu utkání (rozhodčí

⁴⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rasismus>

⁴⁶ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s.89

Jiří Adam chvíli přerušil hru a na chování příznivců Baníku Ostrava upozornil domácího pořadatele, ten ale žádnou výzvu k domácím fanouškům neučinil). Šéf mosteckého fotbalového klubu Petr Kabiček podal proti chování fanoušků Baníku stížnost a žádal kontumaci utkání ve prospěch Mostu. Vedení Baníku a fanoušci nařčení z rasistického pokřikování ostře odmítli. Podle jejich verze baníkovský kotel pokřikoval a pískal na všechny hráče Mostu bez rozdílu, přičemž důvodem mělo být zdržování a rovněž následná tvrdá hra mosteckých fotbalistů (v zápase byly uděleny 3 červené karty).

4. kolo; FK Viktorie Žižkov – AC Sparta Praha; Fanoušci v kotli hostů několikrát během zápasu skandovali „Sieg Horst!“ (jde o kryptonacistický pokřik parafrázující Sieg heil!), „Jude Slávie!“, hučeli a rasisticky nadávali hráči Žižkova Moughfirovi, který je černé barvy pleti. V 90. minutě vyšel před kotel Sparty už vystřídaný spartánský záložník Pavel Horvát a s úmyslem uklidnit rozdivočené fanoušky k nim dvakrát zvedl pravici ve stylu klasického fašistického pozdravu. Na to několik ultrapravicových fanoušků odpovědělo nadšením, opětováním pozdravu a výkřiky Sieg Horst! a Sieg heil! Horvát byl následně za použité gesto potrestán pokutami od ČMFS i AC Sparta.

8. kolo; SK Sigma Olomouc – FC Slovan Liberec; Ultras Sigma prezentovali na zápase plachtu s číslicí 88 v bílo-modrém kruhu s nápisem „Sigma Olomouc“, olemovanou černými ratolestmi. Číslice 88 je v náckovském prostředí používána jako kód nacistického pozdravu Heil Hitler (H je osmé písmeno abecedy). Ultras Sigmuy tuto plachtu oficiálně interpretovali jako oslavu 88. výročí založení klubu v roce 1919. Na svém webu ultras napsali, že „Od roku 1919 až po současný rok je to právě 88 roků co byl náš klub založen a myslíme si, že je to *opravdu magické číslo, které každého musí oslovit*“. Od pronáckovské interpretace tohoto vzkazu se otevřeně odmítli distancovat, naopak prohlásili: „Ano máte pravdu, toto si myslet můžete a to Vám nikdy nevyvrátíme, stejně jako Vy nám to nikdy nedokážete“. Není asi nutné zmiňovat, že žádné předchozí „narozeniny klubu“ si ultras Sigma takto nepřipomínali. Po předvedení této plachty a souběžné propagaci neonacismu na internetovém fóru klubu oznámilo vedení SK Sigma zahájení boje proti rasismu, fašismu a vulgaritám na stadionu, které vyvolalo velkou negativní odezvu rasistických ultras a hooligans (viz dále).

10. kolo; SK Sigma Olomouc – FK Teplice; Kvůli rozhodnutí vedení klubu SK Sigma bojovat s rasismem a fašismem na stadionu reagoval kotel Sigmy protesty, které spočívaly ve vyvěšování vlajek i celosektorového chorea kotle vzhůru nohama, skandování proti vedení a v odmítání fandit. Kromě toho se v celém kotli hlasitě skandoval pokřik „Jude Slávia!“ Před zápasem 13. kola s FK Jablonec navíc uspořádali ultras a hooligans Sigmy proti politice vedení pochod centrem Olomouce ke stadionu, kterého se zúčastnilo asi 130 osob.

12. kolo; 1. FC Brno – Bohemians 1905; Při zápase vytáhl kotel Brna, který z nemalé části tvoří členové a sympatizanti Národního odporu, celosektorové choreo kruhového tvaru s motivem bílé postavy kopající zeleného klokana a sloganem „Good Night Left Side“. Jde o úpravu známého, vytunelovaného (v původním provedení antifašistického) motivu používaného mezinárodně neonacistickým hnutím.

15. kolo; FK Viktorie Žižkov – FK Jablonec; Fanoušci hostů po prohraném zápase zaútočili před stadionem Viktorky na skupinku Romů a způsobili jim drobná zranění. Nikdo nebyl zadržen.

16. kolo; FK Siad Most – FC Baník Ostrava; V reminiscenci na zápas těchto týmů v podzimní části ligy, při němž údajně fanoušci Baníku bučeli a rasisticky pokřikovali na mostecké hráče tmavé barvy pleti – proti čemuž pak protestoval šéf Siadu Petr Kabíček – bylo ostravskými ultras prezentováno zesměšňující choreo. Na něm je zobrazena skupina bučících krav a hučící sova, které karikovaný Kabíček komentuje slovy: „Rasisti! Končím s fotbalem“.

19. kolo; SK Sigma Olomouc – AC Sparta Praha; 19-letý mladík z Blanska, fanoušek SK Sigma, vykřikoval cestou na stadion v Jeremenkově ulici před hlavním nádražím heslo „Jude Slávia!“ a přitom hajloval. Byl zadržen a obviněn z trestného činu hanobení národa, rasy a přesvědčení.

21. kolo; SK Sigma Olomouc – FC Baník Ostrava; Podnapilý příznivec Baníku Ostrava byl zatčen před začátkem zápasu v Olomouci a obviněn z podpory

a propagace hnutí směřujících k potlačení práva a svobod občanů, když před policejní hlídkou opakovaně hajloval.

23. kolo; SK Slávia Praha – AC Sparta Praha; Před zápasem na pražském Strahově uspořádali fanoušci Sparty pochod z Letné ke stadionu Slávie. Během pochodu, jehož se zúčastnilo asi 700 osob, i po příchodu před stadion bylo některými fanoušky Sparty skandováno „Jude Slávia!“ a/nebo hajlováno.

24. kolo; 1. FC Brno – FK Siad Most; Při střídání v druhém poločase, při němž ze hřiště odešli mostečtí hráči Brandon a Oboya černé barvy pleti, spustil kotel Brna mohutné sborové hučení.

25. kolo; SK Sigma Olomouc – FC Viktoria Plzeň; kotel domácího týmu téměř po celou dobu utkání skandoval pokřik Heil Hartig! (hráč SK Sigmy Olomouc, jde samozřejmě o kryptonacistický pokřik) a místy hučel a rasisticky nadával na záložníka Plzně Ludovica Sylvestreho, tmavé barvy pleti.

27. kolo; FK Jablonec – SK Sigma Olomouc; V průběhu zápasu fanoušci Sigmy opakovaně vyřvávali a skandovali rasistické a fašistické pokřiky, např. Viva Mussolini!, Národní odpor!, Heil Hartig!, Jude Slávia! a další.⁴⁷

b) Antisemitismus

Antisemitismus je nepřátelství nebo předpojatost vůči židům jako představitelům židovského náboženství judaismu, etnické skupině nebo rase. Přestože samotné slovo antisemitismus odkazuje ke všem semitským národům, je tento termín používán většinou pro označení nepřátelství vůči židům. Jde o formu xenofobie, která může mít různé formy, od osobní nenávisti až k institucionalizované násilné perzekuci. Krajním příkladem antisemitismu je otevřeně nepřátelská nacistická ideologie Adolfa Hitlera, která vedla k genocidě evropských židů.⁴⁸

⁴⁷ <http://www.anticapitalista.com/revo-cz/2008/07/03/rasismus-a-krajne-pravicove-projevy-v-1-fotbalove-lize/>

⁴⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Antisemitismus>

I dnes napadají fotbaloví příznivci fotbalisty židovského původu. Na fotbalových stadionech se objevují i prvky antisemitismu, které lze chápat jako latentní, protože označení soupeřící skupiny za židy nehodnotí skupinu podle náboženství či rasové příslušnosti, ale je myšlena jako urážející vulgarita jiné chuligánské skupiny. S těmito nadávkami se můžeme na fotbalových utkáních setkat běžně.

c) Nacionální šovinismus

Nacionální šovinismus je chápán jako neustálé vyzdvihování svého národa na úkor jiných, cílená demagogie atd.

Nacionální šovinismus při fotbalových utkáních se projevuje především v situacích, kdy je prostoupen celou společností. Tak tomu bylo i při rozpadu států bývalého sovětského bloku.⁴⁹

2.4 Shrnutí

Z výše uvedeného můžeme konstatovat, že fotbalový příznivci se dělí na fotbalové diváky, fotbalové fanoušky a fotbalové chuligány. Fotbalový divák chodí na fotbal pro požitky ze hry, fotbalový fanoušek pro pocit sounáležitosti s fotbalovým klubem a fotbalový chuligán si chodí na stadiony vybíjet svou agresivitu. Důvody řádění fotbalových chuligánů dělíme na psychologické a sociologické. Hlavní psychologickou příčinou je vliv teorie davového chování. Mezi projevy fotbalového chuligánství patří fyzické napadení, poškozování majetku a psychické napadení. Fyzické napadení je nejnebezpečnějším projevem fotbalových výtržníků, protože je namířeno proti zdraví a životu člověka. Mezi nejčastější projevy fyzického násilí patří sjednávání bitek, napadání policie a házení předmětů na hřiště. Nejčastějšími projevy psychického napadání jsou rasismus, antisemitismus a nacionální šovinismus. V České republice jsou často projevy psychického násilí podceňovány.

⁴⁹ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 100

3. Prostředky v boji proti diváckému násilí

V první části této kapitoly rozeberu legislativu upravující trestné činy a přestupky v souvislosti s diváckým násilím. Ve druhé části této kapitoly se budu zabývat organizacemi bojujícími proti diváckému násilí. Tyto organizace je možné rozdělit na národní a nadnárodní. Především nadnárodní organizace jsou v poslední době v boji s fotbalovými chuligány velice úspěšné.

3.1 Legislativa spojená s diváckým násilím

Řada zemí disponuje speciální legislativní úpravou pro pořádání sportovních či přímo fotbalových zápasů. Úprava sahá od zavedení speciálně fotbalových trestných činů (např. Velká Británie či Belgie) až po stanovení zákonných požadavků na organizátora zápasu nebo na diváka (Maďarsko, Polsko, Portugalsko). U nás neexistuje speciální právní norma, která by specificky upravovala pořádání velkých sportovních akcí. Z tohoto důvodu bude nutné se na problematiku úpravy činností souvisejících s fotbalovými utkáními zaměřit z pohledu více právních předpisů. Problematiku související s fotbalem či fotbalovým násilím najdeme převážně v právních odvětvích trestního a správního práva.

Český trestní zákon i přestupkový zákon obsahují nemalé množství skutkových podstat, které lze jednáním ohrožujícím bezpečnost nebo jinak závadným jednáním na stadionu naplnit.⁵⁰ Legislativu spojenou s diváckým násilím můžeme rozdělit na legislativu oblasti trestního práva a legislativu oblasti přestupkového práva.

⁵⁰ KORYČANSKÝ, Martin. Divácké násilí v ČR, Kriminologický sborník, 4/2008, s. 58

Oblast trestního práva

V podstatě jediným zákonem v této oblasti je trestní zákon č. 140/1961 Sb., v aktualizovaném znění. V tomto zákoně můžeme najít trestné činy páchané v souvislosti s fotbalovými utkáními. Jedná se především o tyto trestné činy:

Trestné činy hrubě narušující občanské soužití:

- § 196, § 197a Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci,
- § 198 Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení,
- § 198a Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod,
- § 201 Ohrožení pod vlivem návykové látky,
- § 201a Opilství,
- § 202 Výtržnictví.

Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných:

- § 153, § 154 útok na státní orgán,
- § 155, § 156, § 157 Útok na veřejného činitele,
- § 164 Podněcování,
- § 165 Schvalování trestného činu,
- § 167 Nepřekážení trestnému činu,
- § 168 Neoznámení trestného činu.

Trestné činy obecně nebezpečné:

- § 179, § 180 Obecné ohrožení.

Trestné činy proti životu a zdraví:

- § 219 Vražda
- § 221, §222, §223, §224 Ublížení na zdraví,
- § 225 Rvačka,

Trestné činy proti rodině a mládeži:

- § 218 Podávání alkoholických nápojů mládeži.

Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti:

- § 234 Loupež,
- § 235 Vydírání.

Trestné činy proti majetku:

- § 257 Poškození cizí věci,
- § 247 Krádež.

Trestné činy proti lidskosti:

- § 260, § 261, § 261a podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka.

Oblast přestupkového práva

Zákonem, o kterém je nutno se zmínit, je zákon o přestupcích 200/1990Sb., v aktualizovaném znění. Tento zákon je velmi důležitý z toho důvodu, že je možné dle něj uložit pachateli omezující opatření dle § 17 tohoto zákona. Omezující opatření spočívá v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa a místnosti, v nichž se podávají alkoholické nápoje nebo se konají veřejné tělovýchovné, sportovní nebo kulturní podniky. Lze je uložit pachateli přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, přestupku proti veřejnému pořádku a přestupku proti občanskému soužití. Omezující opatření musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného přestupku. Lze je uložit jen spolu se sankcí a nejdéle na dobu jednoho roku.

Je třeba konstatovat, že města nevydávají tato opatření ve větším množství, jelikož je velmi problematická kontrola těchto opatření. Na závěr je třeba dodat, že v souvislosti s kopanou dochází v největší míře k páčání těchto přestupků:

- § 47/1a – neuposlechnutí veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci,
- § 47/1b - vzbuzení veřejného pohoršení,
- § 77/1d – znečištění veřejného prostranství, veřejně přístupného objektu, nebo veřejně prospěšného zařízení,
- § 47/1f – porušení podmínek uložených pro ochranu veřejného pořádku při konání sportovních podniků, porušení jiných povinností, které jsou stanoveny v § 57.

3.2 Organizace bojující proti diváckému násilí

Organizace bojující proti fotbalovým chuligánům dělíme dle územní působnosti na organizace národní (Policie ČR, Obecní (Městská policie), Českomoravský fotbalový svaz, Pořadatelská služba) a organizace nadnárodní (Rada Evropy, Evropská Unie, Union of European Football Associations, Fédération Internationale de Football Association, fotbaloví fanoušci).

Police České republiky

Policie ČR byla jako ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky zřízena zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Její postavení v současné době upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku veřejného pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu. Policie ČR je podřízena Ministerstvu vnitra ČR.⁵¹

Cílem Policie České republiky je:

- chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- prosazovat zákonnost,
- chránit práva a svobody osob,
- preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

Základními hodnotami Policie České republiky je:

- profesionalita,
- nestrannost,
- odpovědnost,
- ohleduplnost,
- bezúhonnost.

⁵¹ www.mvcr.cz

Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je

- prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,
- používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

- usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

- nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,

- chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.
- Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.⁵²

Policie České republiky působí jednak přímo na stadionu a jednak v jeho bezprostředním okolí. V okolí stadionu zabezpečuje police především veřejný pořádek a dohlíží na doprovod (zpravidla hostujících) fanoušků. Uvnitř stadionu je za dodržování veřejného pořádku zodpovědná pořadatelská služba. V případě, že se pořadatelské službě vymkne situace z rukou a hrozí větší škoda na majetku nebo je ohroženo zdraví diváků, požádá pořadatelská služba Policii ČR o součinnost. O následném postupu ze strany policie rozhoduje velitel opatření.

Dne 16. 02. 2009 podepsali zástupci Policie České republiky v čele s ministrem vnitra Ivanem Langerem a zástupci Českomoravského fotbalového svazu v sídle ministerstva smlouvu ustavující nová pravidla bezpečnosti na fotbalových stadiónech. Ta ustavuje povinnost klubů zajistit bezpečnost za pomoci pořadatelské služby. V praxi bude tedy na bezpečnost na stadiónech dohlížet klubem najatá pořadatelská agentura. V případě závažného porušení pořádku bude ovšem v blízkosti stadiónu připravena k okamžitému zásahu policie. Ta bude mít ve spolupráci s šéfem pořadatelské služby přímo na místě činu takzvaného **spottera**, jenž jako policejní specialista bude na řádný průběh zápasu dohlížet. Policie ČR se zavazuje spolupracovat při školení pořadatelského sboru.

Úkoly Policie ČR v souvislosti s diváckým násilím upravuje závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2000.

Obecní (městská) policie

Obecní resp. městská policie se řídí podle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Etický kodex Policie České republiky

Úkolem obecní policie (ve městech městská policie) je zabezpečovat místní záležitosti veřejného pořádku na území obce, tedy napomáhat při výkonu jedné z nezávaznějších samostatných (samosprávných) působností obce, patří sem například dohled nad dodržováním veřejného pořádku, ochrana bezpečnosti osob a majetku, dohled nad dodržováním pravidel občanského soužití atd. Ve vztahu k Policii ČR má obecní policie působnost v podstatě subsidiární, s Policií ČR má spolupracovat, protože ta působí i na území obce, která obecní policii zřídila.⁵³

Pořadatelská služba

Pořadatelskou službu je třeba chápat jako službu všem návštěvníkům utkání, jejíž hlavním cílem je zajistit co nejvyšší stupeň bezpečnosti. Právě proto je přítomnost pracovníků - pořadatelů na stadionu nutná. Základním kamenem tohoto postupného a delší dobu si žádajícího procesu se stal Etický kodex pracovníka pořadatelské služby. Ten definuje základní zásady chování a vystupování každého z pořadatelů a pořadatele zavazuje k jejich dodržování.

Etický kodex pracovníka pořadatelské služby:

1. Snaž se vyhovět divákovi – on hradí náklady tvé práce.
2. Klub vyžaduje od pořadatele bezvýhradnou loajalitu.
3. Pořadatel se v každé situaci chová slušně, zdvořile a korektně.
4. Profesionálního pořadatele charakterizuje skromnost a neokázalost.
5. Skutečný profesionál nekouří! Nikdy ve službě ani před ní nelze požit alkohol!
6. Pořadatel nad každým svým jednáním nejdříve uvažuje, zejména nad jeho důsledky.
7. Základní metodou činnosti pořadatele je vždy bedlivě sledovat své okolí a průběžně vyhodnocovat signály o možném ohrožení.
8. Nelze nikdy podceňovat soupeře ve střetu o chráněný zájem.
9. Povinnost pracovníka pořadatelské služby je vytvářet a chránit vztahy náročné kolegiality při výkonu služby.
10. Zásada „profesionálního pesimismu“! Za každým detailem či neobvyklostí vybočující z normálu hledáme to nejhorší

⁵³ JUDr. Et Mgr. Pavel Bílek, Ph.D., Demokratický právní stát ve světle práva na bezpečnost. 1. vydání, vydáno vlastním nákladem, Praha 2004, ISBN: 80-239-3851-7, s. 156

Rozdělení pořadatelské služby:

- hlavní pořadatel,
- zástupce hlavního pořadatele,
- pořadatelé, uvaděči a pokladníci,
- zdravotní služba
- hlasatel, hlavní osvětlovač

Českomoravský fotbalový svaz

Českomoravský fotbalový svaz (dále jen „ČMFS“) je občanským sdružením vytvořeným na spolkových demokratických zásadách, nezávislým na politických stranách a hnutích. Je organizátorem a představitelem fotbalu v České republice. Hlásí se k odkazu a navazuje na činnost již dříve existujícího Českého fotbalového svazu a na území České republiky je právním pokračovatelem Československé fotbalové asociace (zal. 1901). Posláním ČMFS je pečovat o komplexní rozvoj fotbalu v České republice a vytvářet pro něj na všech stupních všestranné a rovnoprávné podmínky; prostřednictvím činnosti ve fotbalových klubech vést mládež k pozitivním občanským postojům, zdravému způsobu života a zabraňovat, aby se stávala závislá na alkoholu a drogách. ČMFS se člení podle územního principu na úroveň republikovou, krajskou a okresní (srov. Stanovy ČMFS 2006). V ČMFS je registrováno téměř 4000 fotbalových klubů a více než 600 tisíc hráčů.⁵⁴

Z Disciplinárního řádu ČMFS vyplývá, že jestliže rozhodčí v průběhu utkání usoudí, že nesportovní projevy diváků nebo počinání diváků je takového charakteru, že situace vyžaduje z jeho strany bezprostřední zásah, bude podle rozsahu a charakteru nepřístojností postupovat jedním z níže uvedených způsobů.

Hrubě nesportovní projevy obecnostva rušivě ovlivňují průběh utkání, ale bezpečnost hráčů nebo osob na lavičkách pro příslušníky družstev není přímo ohrožena.

⁵⁴ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 167-168

Jedná-li se o první případ, přeruší rozhodčí hru a společně s kapitány obou družstev a odebere se ke středovému praporku poblíž laviček pro příslušníky družstev, kde požádá hlavního pořadatele o zjednání nápravy (obvykle formou vhodné relace hlasatele). Hru rozhodčí znovu naváže až poté, co tato opatření přinesla viditelný efekt. Pokud dříve, než rozhodčí přeruší hru, zareaguje sám hlasatel a formou hlasové relace vyzve diváky o zjednání nápravy, nepřerušuje rozhodčí hru, ale vyčká, zda hlasová relace měla účinek. Pokud poté dojde k opakování nesportovních projevů, přeruší již rozhodčí hru i v případě hlasové relace hlasatelem.

Dojde-li k opakování hrubě nesportovních projevů diváků, přeruší rozhodčí hru, přivolá si kapitány obou družstev a oba asistenty a společně se odeberou ke středovému praporku, kde rozhodčí opětovně požádá hlavního pořadatele o zjednání nápravy (vč. přednesení další, tentokrát však „důraznější“ rozhlasové relace) s tím, že v případě dalšího opakování nesportovních projevů utkání ukončí. Tím, že se u středového praporku shromáždí všichni rozhodčí, se má „opticky“ zdůraznit odhodlání rozhodčího nekompromisně se vypořádat s uvedenými nesportovními projevy. K realizaci uvedených opatření přeruší rozhodčí utkání na dobu nezbytně nutnou dobu. Hru rozhodčí znovu naváže až poté, co a je evidentní, že zásah pořadatelské služby přinesl viditelný efekt.

Dojde-li i přes výše uvedená opatření k dalším hrubě nesportovním projevům obecenstva, ukončí rozhodčí (písknutím!) utkání a za přítomnosti obou asistentů oznámí tuto skutečnost kapitánům družstev a opustí prostor hřiště; závěrečný pozdrav se v tomto případě neprovádí.

Hrubě nesportovní projevy obecenstva ohrožují bezpečnost a zdraví hráčů, nebo osob na lavičkách pro příslušníky družstev.

Za ohrožení bezpečnosti a zdraví se např. považuje, je-li hráč nebo některý z jiných členů družstva sice zasažen předmětem vhozeným z hlediště, nebo je fyzicky napaden divákem, ale k vážnému ohrožení zdraví přitom nedošlo a rozhodčí je přesvědčen, že celková atmosféra umožňuje utkání dohrát.

V prvním případě rozhodčí přeruší hru, přivolá k sobě asistenty a kapitány obou družstev, společně se odeberou ke středovému praporku, a tam rozhodčí požádá hlavního pořadatele o zjednání nápravy s tím, že v případě dalšího opakování utkání ihned ukončí.

Ke zjednání nápravy se doporučuje - s cílem zabránit další eskalaci nepřístojností – využít všech dostupných prostředků: rozhlasové relace, přesunu pořadatelů do míst incidentů apod.

Opatření je nutno přijímat v součinnosti s dalšími bezpečnostními složkami (Policie ČR, příslušná Městská policie, najímané bezpečnostní agentury). K realizaci uvedených opatření přeruší rozhodčí utkání na nezbytně nutnou dobu a hru rozhodčí znovu naváže až poté, co je evidentní, že zásah pořadatelské služby přinesl viditelný efekt.

V případě dalších hrubě nespportovních projevů obecnstva ukončí rozhodčí okamžitě (písknutím!) utkání, za přítomnosti obou asistentů oznámí tuto skutečnost kapitánům družstev a opustí prostor hřiště; závěrečný pozdrav se v tomto případě neprovádí.

V důsledku hrubého nespportovního chování obecnstva dojde k vážnému ohrožení zdraví hráče, popřípadě jiné oprávněné osoby na lavičkách pro příslušníky družstev.

Jedná se o případy, kdy diváci vhozením předmětu nebo fyzickým útokem zraní nějakého hráče nebo jiného člena družstva a podle názoru rozhodčího již není možno utkání ve sportovní atmosféře dohrát.

Nelze jednoznačně a striktně nařídit, že rozhodčí musí při každém zranění hráče utkání automaticky ukončit, protože pravděpodobnost pokusů o zneužití takového postupu by určitě byla značná. Jestliže však takové situace nastanou, rozhodčí utkání ihned ukončí, a to i v případě, že v předchozím průběhu utkání nedošlo k „varování“ obecnstva.

Shodným způsobem bude rozhodčí postupovat rovněž v případě, že mimořádná situace (např. násilný incident) nastane v hledišti, a její vyřešení není podle názoru rozhodčího v silách pořadatelské služby.

Rada Evropy

Rada Evropy je mezivládní organizace, kterou dne 5. května 1949 založilo 10 evropských států. V současné době má 47 členů. USA, Kanada, Mexiko, Vatikán a Japonsko mají status pozorovatele ve Výboru ministrů členských zemí a Kanada, Izrael a Mexiko v Parlamentním shromáždění.

Rada Evropy si stanovila tyto hlavní cíle:

- chránit lidská práva, pluralitní demokracii a právní stát;
- posilovat vědomí evropské kulturní identity a mnohotvárnosti a podporovat její rozvoj;
- hledat řešení problémů evropské společnosti (menšiny, xenofobie, nesnášenlivost, ochrana životního prostředí, bioetika, AIDS, drogy, organizovaný zločin, atd.);
- pomáhat udržet demokratickou stabilitu v Evropě podporou politických, legislativních a ústavních reforem.

Členem Rady Evropy se může stát každý evropský stát za předpokladu, že přijme zásady právního státu a zaručí všem svým občanům základní lidská práva a svobody. Česká republika je členem Rady Evropy od 30. 6. 1993. Sídlo Rady Evropy je ve Francii - ve Štrasburku. Oficiálními pracovními jazyky jsou angličtina a francouzština.

Z evropských mezivládních organizací se protichuligánskou politikou začala zabývat především Rada Evropy. Vznikla v roce 1949 s cílem podporovat jednotu a spolupráci v Evropě v oblasti hospodářství, kultury, vědy a přispět k demokratizaci a prosazování menších práv. Z činnosti Rady Evropy vznikla Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Byla podepsána 19. srpna 1985 ve Štrasburku. V platnost

vstoupila 1. listopadu 1985. Stálý výbor Evropské úmluvy připravoval a připravuje různá doporučení ke snižování rizika diváckého násilí např. doporučení o prodeji a konzumaci alkoholu, různá doporučení k policejní spolupráci. Rasismem se zabývá Rezoluce o předcházení rasismu xenofobii a intoleranci ve sportu z roku 2000. Od roku 1994 je činná Evropská komise proti rasismu a intoleranci jako poradní orgán Rady Evropy.⁵⁵

Jednotlivé strany Úmluvy se svým podpisem zavázaly zajistit:

- přiměřené veřejné prostředky na zamezení násilných a protiprávních incidentů na stadionech, v jejich bezprostřední blízkosti a na přístupových cestách využívaných diváky;
- úzkou spolupráci a uspokojivou výměnu informací mezi policejními složkami v různých lokalitách, které provádějí nebo mohou provádět dohled nad sportovním utkáním;
- přijetí a aplikace legislativy, která stanoví přiměřené tresty pro osoby, které byly shledány vinnými z trestných činů spojených s diváckým násilím (Rada Evropy 2005).

Signatáři Úmluvy se taktéž zavázali zajistit, že organizátoři akcí, kluby, majitelé stadionů a státní správa přijmou vně i uvnitř stadionů taková účinná opatření, aby bylo možno zabraňovat či potírat divácké násilí a výtržnosti, a to tímto způsobem:

- stavět stadiony z vhodných materiálů tak, aby byly pro diváky bezpečné, nenapomáhaly vzniku zbytečných konfliktů mezi diváky, umožňovaly přehlednou práci s davem, byly vybaveny vhodnými hrazeními či bariérami a neomezovaly práci bezpečnostních a policejních složek;
- oddělovat fanoušky soupeřících mužstev přidělováním míst na oddělených tribunách;
- zabezpečit oddělení fanoušků pečlivou kontrolou prodeje vstupenek a zvýšeným dohledem zejména v okamžicích těsně před zahájením utkání;
- vyloučit ze stadionů nebo zakázat vstup na utkání a stadiony vyhlášeným výtržníkům nebo lidem pod vlivem alkoholu nebo drog;

⁵⁵ <http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/2-protichuligansk-politika-v-evrop.html>

- vybavit stadiony kvalitním ozvučením a maximálně ho využívat pro zachování pořádku mezi diváky;
- zakázat vnášení alkoholických nápojů diváky na stadion, omezit nebo nejlépe zakázat prodej a distribuci alkoholických nápojů na stadionech, přičemž všechny nápoje by měly být prodávány v bezpečných obalech;
- zamezit při vstupních kontrolách vnášení pyrotechnického zboží nebo jakýchkoli předmětů, které by mohly ohrozit zdraví ostatních diváků;
- zajistit spolupráci styčných důstojníků s dalšími spolupracujícími složkami již před zahájením utkání tak, aby byla zaručena součinnost při zvládnutí davu (Rada Evropy 2005).⁵⁶

Evropská unie

Evropská unie (EU) je politická a ekonomická unie, kterou od posledního rozšíření v roce 2007 tvoří 27 členských států s celkem 496 miliony obyvatel (přibližně 7,5 % světové populace). EU vznikla z Evropského společenství v roce 1993 na základě Smlouvy o Evropské unii, známější pod názvem Maastrichtská smlouva, která navazovala na předchozí evropský integrační proces, jehož počátky spadají do padesátých let dvacátého století. Mezi základní principy Evropské unie patří přenesení některých pravomocí národních států na Evropské společenství. EU má však pouze ty pravomoci, které jí byly svěřeny jednotlivými členskými státy, nelze tedy hovořit o EU jako o federaci. Její způsob rozhodování je ve světovém měřítku unikátní, proto je Evropská unie považována za státní uspořádání *sui generis* (= svého druhu, mající svérázný charakter).⁵⁷

Na procesu rozhodování EU obecně, zvláště pak na postupu spolurozhodování, se podílejí tři hlavní instituce:

- Evropský parlament, který zastupuje občany EU a je jimi přímo volen;
- Rada Evropské unie, která zastupuje jednotlivé členské státy;
- Evropská komise, která usiluje o obranu zájmů Evropské unie jako celku.⁵⁸

⁵⁶ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 190-191

⁵⁷ http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_unie

⁵⁸ http://europa.eu/institutions/index_cs.htm

Nejdůležitějšími dokumenty týkající se diváckého násilí jsou:

- Rozhodnutí rady Evropy ze dne 6. prosince k manuálu s doporučením pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření k prevenci a kontrole násilností a výtržnictví v souvislosti s fotbalovými zápasy, kterých se účastní alespoň jeden členský stát.
- Rozhodnutí rady Evropy ze dne 25. dubna 2002 ve věci bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí.

V rozhodnutí rady EU ze dne 25. dubna 2002 (2002/348/JHA) o bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodním prvkem s ohledem na Dohody EU, je uvedeno:

- 1) cílem Evropské unie je nabízet občanům vysokou úroveň záruk v oblasti svobody, bezpečnosti a práva rozvojem spolupráce mezi členskými státy na poli policejní spolupráce;
- 2) že jako výsledek různých mezinárodních a evropských soutěží a velkého počtu cestujících fanoušků se fotbal stává nejvyšším prvkem v mezinárodním měřítku. Z tohoto důvodu je nezbytné přistupovat pro zajištění bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy cestou překračující národní hranice,
- 3) fotbalová utkání by měla být pod dohledem nejen jako potenciální zdroj problémů s ohledem na porušování zákona nebo bezpečnosti, ale i jako událost. Možná rizika musí být řízena efektivně.
- 4) obzvláště důležitá pro prevenci a potlačování násilí v souvislosti s fotbalem je výměna informací, aby kompetentní policejní orgány a orgány v členských státech mohly připravovat řádná opatření a přijímat vhodná rozhodnutí,
- 5) pro výměnu informací v souvislosti s fotbalovými opatřeními a s ohledem na nutnou policejní spolupráci při fotbalových zápasech s mezinárodní dimenzí je naprosto nezbytné ustanovit národní fotbalový informační bod policejního charakteru v každém členském státu.

Evropská unie se dále zabývá rasistickými projevy na fotbalových stadionech a nařizuje zřízení **Národních informačních bodů (NFIP)**. Dle rezoluce Rady EU týkající se Národního informačního bodu:

- 1) Každý členský stát EU musí zřídit NFIP, který bude součástí policie.

- 2) NFIP bude jednat jakožto přímý centrální kontaktní bod pro výměnu relevantních informací a usnadňování mezinárodní policejní spolupráce v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí.
- 3) NFIP bude odpovědný za koordinaci a usnadňování policejní výměny informací v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí. NFIP musí mít přístup k informacím, které obsahují osobní data vysoce rizikových fanoušků.
- 4) NFIP má usnadňovat, koordinovat, organizovat a provádět mezinárodní policejní spolupráci v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí a účastnit se opatření.
- 5) NFIP bude odpovědný za poskytování podpory kompetentním státním orgánům v souladu s existujícím rozdělením moci mezi státní orgány daného státu.
- 6) NFIP bude poskytovat minimálně na žádost jiného NFIP stanovisko o možném riziku nebo posudek na fotbalový klub své země nebo na reprezentační tým.
- 7) Před, během a po fotbalovém utkání s mezinárodní dimenzí má NFIP zajistit při vzájemné výměně informací osobní data (viz č. 4), a to na základě vlastní iniciativy nebo na základě žádosti dotčeného NFIP.
- 8) Obecné informace, které se poskytují v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí, musí zahrnovat strategické, operativní a taktické informace.
- 9) Strategické informace: informace specifikující všechny aspekty fotbalového utkání s podrobným odkazem na bezpečnostní rizika, která by se mohla objevit.
- 10) Operativní informace: informace popisující přesnou podobu postupu během fotbalového utkání.
- 11) Taktické události: informace, které umožní těm, kteří policejně zajišťují akci, přijmout přiměřená opatření k zajištění pořádku a bezpečnosti v souvislosti s fotbalovým utkáním.
- 12) Osobní data se mohou vyměňovat pouze v souladu s národní legislativou a legislativou EU.
- 13) Výměna informací při fotbalových utkáních s mezinárodní dimenzí musí být koordinována NFIP. NFIP musí zajistit, aby zúčastněné policejní orgány obdržely nezbytné informace včas.
- 14) NFIP ve státu, který hostí mezinárodní fotbalové utkání, bude komunikovat před, během a po utkání s národní policejní složkou druhého státu, přiměřeně cestou styčného důstojníka, ustanoveného a opatřeného členským státem. Styční

důstojníci mohou být kontaktováni ve věci zákona, pořádku a bezpečnosti, fotbalového násilí a obecných trestných činů, pokud zde existuje nějaká souvislost s tímto fotbalovým utkáním nebo turnajem. NFIP bude komunikovat takovým způsobem, aby ochránil důvěrná data. Za předpokladu, že se nejedná o osobní data, uchovají se vyměněné informace na záznamu (Materiál CZ-SIS)⁵⁹.

UEFA

Unie evropských fotbalových asociací známá pod zkratkou UEFA (podle anglického Union of European Football Associations) je hlavní řídicí organizací evropského fotbalu. Reprezentuje národní asociace evropských států (plus Kypr, Turecko, Izrael, Gruzie, Arménie, Ázerbájdžán a Kazachstán), celkem 53. Pořádá 9 národních a čtyři klubové soutěže. Jejimi členy zatím nejsou Gibraltar, Grónsko a Monako. Je to jedna ze šesti kontinentálních federací pod FIFA.⁶⁰

Výkonný výbor UEFA se na svém zasedání v Lausanne zabýval problematikou rasistických nadávek během zápasů. Nejvyšší evropský fotbalový orgán konstatuje, že rasismus na stadionech vykazuje "děsivě vysokou míru, a má stoupající tendenci." Finanční tresty (maximální výše 30 tisíc švýcarských franků) se ukázaly jako nedostatečné, aby učinily přítrž těmto výstřelkům. Ani uzavření stadionu nepřineslo potřebný efekt, protože skupiny fanoušků se sklonem k rasismu neváhají za svým klubem cestovat 300 - 500 km do náhradního místa dějiště střetnutí. Výkonný výbor UEFA proto disciplinární opatření s okamžitou platností rozšířil o tento bod: V případě rasistických výstřelků se může zápas uskutečnit s vyloučením veřejnosti. Tento trest je považován za nejefektivnější sankci. Protože o tomto rozhodnutí byly informovány členské státy UEFA, lze předpokládat, že toto opatření bude uplatňováno nejen v utkáních spadajících pod UEFA, ale i v domácích soutěžích jednotlivých členských zemí.

⁵⁹ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 202-203

⁶⁰ <http://cs.wikipedia.org/wiki/UEFA>

FIFA

Fédération Internationale de Football Association (FIFA) je fotbalovou organizací sdružující 208 fotbalových asociací na světě. Mezi její hlavní náplně patří pořádání mistrovství světa. Členy FIFA zatím nejsou Severní Mariany, Tibet (AFC), Západní Sahara (CAF), Kiribati, Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Nauru, Niue, Norfolk, Palau, Tuvalu (OFC), Gibraltar, Grónsko a Monako (UEFA).

Rovněž Mezinárodní federace fotbalových svazů (Fédération Internationale de Football Association – dále jen „FIFA“), která vznikla v roce 1904 a v současnosti má přes 190 členů z celého světa, se problémy hooliganismu a fotbalového rasismu zabývá. Spolupracuje přitom s regionálními i národními svazy a s vládními orgány (včetně policie). Různými kampaněmi podporuje duch „fair play“ ve fotbalu obecně. Dne 7. července 2001 se v Buenos Aires konal i mimořádný kongres FIFA proti rasismu a xenofobii ve fotbale. Závěrečná rezoluce kongresu vyzývá všechny lidi, kteří mají přímo či nepřímo co do činění s fotbalem, k boji proti rasismu, obrací se v tomto směru i na vlády, úřady, organizátory, pořadatele a jejich spolupracovníky, fanoušky, kluby, trenéry, funkcionáře, fotbalová grémia, rozhodčí, média, členy celosvětového fotbalového společenství a národní svazy

UEFA i FIFA se v roce 1999 společně podílely na založení Nadace Daniela Nivelu (Daniel Nivel Foundation), která se zabývá vědeckým výzkumem sportovního násilí, opatřeními k jeho přecházení a sbírkami na podporu jeho obětí. Nadace byla založena z podnětu Německého fotbalového svazu, který tím reagoval na brutální napadení francouzského čteníka Daniela Nivelu německými chuligány v průběhu mistrovství světa ve fotbale v roce 1998.⁶¹ Podpořily ji i fotbalové svazy Anglie, Nizozemí a Itálie. Při oficiálním založení ve Švýcarsku získala kapitál 1 milion Euro a jejím předsedou se stal prezident FIFA Joseph (Sepp) F. Blatter. Nadace již uspořádala několik odborných seminářů a hodlá nadále působit na sociálně-pedagogickém a vědeckém poli.⁶²

⁶² MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 169

Fotbaloví fanoušci

Na začátku devadesátých let se začaly formovat rozličné fanouškovské skupiny, které byly odezvou na znovuaktivizování se rasistických organizací během fotbalových zápasů v celé Evropě. Tyto skupiny měly jednu společnou věc – rozhodly se, že poukáží na problematiku rasismu ve fotbale. V únoru 1999 se mnoho z těchto skupin podílelo na vzniku antirasistické sítě Football Against Racism in Europe (FARE 2004a). (Několik antirasistických projektů – v Sheffieldu, Londýně, Boloni a Dortmundu – však podpořila Evropská komise již v roce 1996 a v roce 1997.)

Před finálovým zápasem mistrovství Evropy v roce 2000 se členové FARE zúčastnili slavnostního oběda v Bruselu a hovořili o problematice násilí, rasismu ve fotbale a politice v rámci EU proti těmto negativním jevům. FARE nyní zahrnuje více než 100 skupin v 25 zemích (fan-kluby, antirasistické organizace, přistěhovalecké asociace, hráčské unie, fotbalové kluby apod.). Hlavním cílem FARE je především rozvinutí společných strategií proti rozšířeným projevům rasismu při fotbalových utkáních a utváření organizovaných kampaní proti tomuto fenoménu (FARE 2004a).

FARE je známa i díky tomu, že vydala Desetibodový plán na podporu boje s rasismem, který UEFA doporučila pro evropské fotbalové kluby:

1. Vydejte stanovisko, že klub netoleruje rasismus, a zveřejněte, že zasáhne proti každému, kdo se podílí na rasistických projevech. Toto stanovisko zveřejňujte ve všech programech a permanentně ve všech částech stadionu.
2. Vydejte veřejné prohlášení, ve kterém odsoudíte rasistická hesla při zápasech.
3. Dejte podmínku držitelům permanentních vstupenek, že vstupenky nebudou platit, pokud se jejich držitelé budou podílet na rasistických urážkách.
4. Učinite opatření k zabránění prodeje rasistické literatury uvnitř i vně stadionu.
5. Disciplinárně postihujte hráče, kteří rasisticky urážejí.
6. Kontaktujte jiné kluby, abyste se ujistili, že protirasistické strategii klubu rozumí.
7. Podporujte společnou strategii mezi pořadatelskou službou a policií k zamezení rasistických projevů.
8. Urychleně odstraňte všechny rasistické graffity ze stadionu.
9. Zařídte rovné pracovní a služební podmínky.

10. Spolupracujte se všemi dalšími skupinami a agenturami, např. s hráčskými odbory, fanoušky, školami, dobrovolnými organizacemi, mládežnickými kluby, sponzory, lokálními autoritami, lokálními podnikateli a policií, abyste rozvíjeli proaktivní programy, abyste zvýšili povědomí o kampani a eliminovali rasismus a diskriminaci.⁶³

3.3 Závěr

Legislativa spojená s fotbalovým chuligánstvím je spojena s trestním zákonem a se zákonem o přestupcích. Speciální zákon týkající se diváckého násilí má vstoupit v účinnost dne 1. ledna 2010.

Organizace bojující proti fotbalovým chuligánům dělíme dle územní působnosti na organizace národní (Policie ČR, Obecní (Městská policie), Českomoravský fotbalový svaz, Pořadatelská služba) a organizace nadnárodní (Rada Evropy, Evropská Unie, Union of European Football Associations, Fédération Internationale de Football Association, fotbaloví fanoušci).

⁶³ MAREŠ, M. a kol. Fotbaloví chuligáni. 1. vydání. Brno: Barrister & Principál, 2004, s. 171

II. Praktická část

Praktická část mé diplomové práce se bude skládat ze dvou kapitol. Cílem empirické kapitoly bude jednak zjistit příčinu projevů diváckého násilí (u samotných fotbalových chuligánů) a jednak zmapovat názor sportovních příznivců na fotbalové chuligány a na jejich navrhovaný způsob řešení diváckého násilí.

V druhé kapitole praktické části jsem se pokusil vytvořit model boje s diváckým násilím. Skládá se z preventivního modelu a represivního modelu. Inspirací pro preventivní model jsem hledal v Německu, kde je sociální prevence v souvislosti s diváckým násilím velice propracovaná a účinná. Vzor v represivním řešení jsem hledal v Anglii, kde se podařilo „vyhnat“ fotbalové chuligány ze stadionů.

4. Výzkum

Součástí této kapitoly budou dva vyhodnocené dotazníky. U prvního dotazníku bude výběrový soubor tvořit 74 fotbalových fanoušků, pravidelně navštěvujících fotbalové stadiony. Druhý výběrový soubor tvoří 68 fotbalových chuligánů klubu AC Sparta Praha.

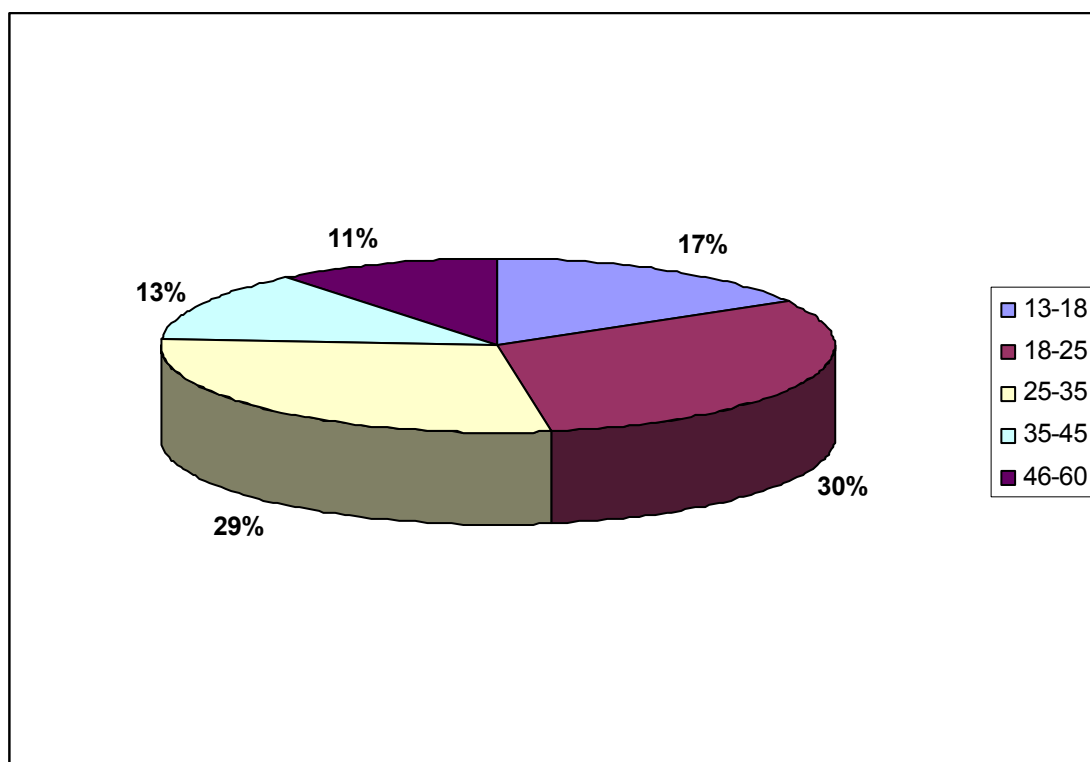
4.1 Výzkum mezi fotbalovými fanoušky

První část mého výzkumu se týká fotbalových fanoušků. Jako výzkumnou metodu jsem zvolil dotazník. Dotazník byl konstruován na principu kombinace uzavřených a otevřených otázek. Výzkumný soubor byl tvořen 74 fotbalovými fanoušky. K vyhodnocení se mi z rozdaných 100 dotazníků vrátilo 74 dotazníků, tj. 74%.

V této části výzkumu jsem se pokusil o potvrzení hypotézy, že sportovní fanoušci uznávají zejména formu represivního řešení problému násilí na stadionech a prevence jim v této souvislosti připadá nedůležitá.

Otázka č. 1: Věk

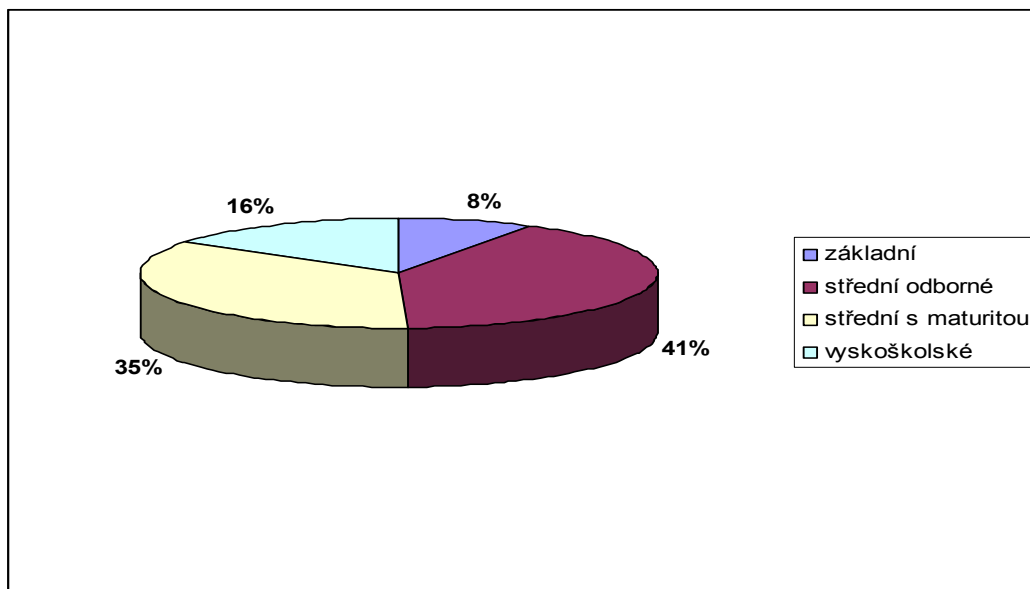
Obrázek 1

Ve výběrovém souboru fotbalových fanoušků je nejvíce zastoupena skupina 18-25 let a 25-35 let. Nejmenší zastoupení má věková skupina 46-60 let.

Otázka č. 2: Dosažené vzdělání

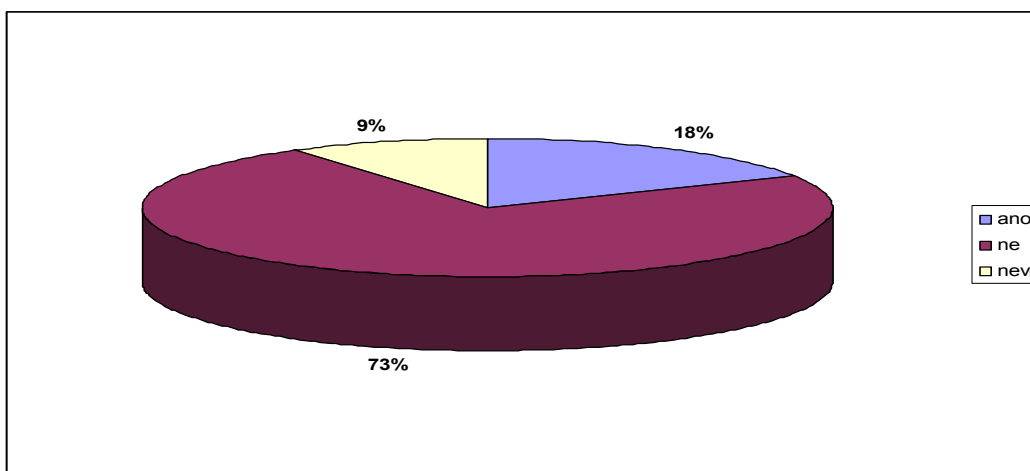
Obrázek 2

Graf ukazuje, že fotbaloví fanoušci se rekrutují (co se týče vzdělání) ze všech řad.

Otázka č. 3: Myslíte si, že legislativa upravující fotbalové chuligánství je dostačující?

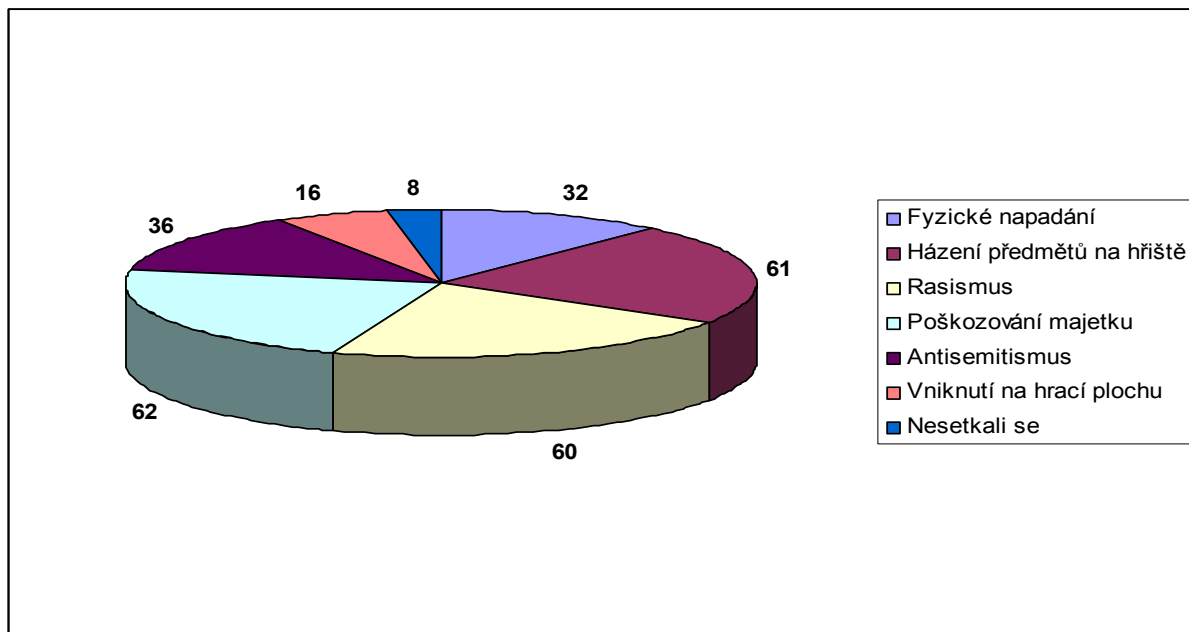
Obrázek 3

Drtivá většina fotbalových fanoušků by dle mého výzkumu viděla raději přísnější legislativu týkající se fotbalového chuligánství.

Otázka č. 4: S jakými projevy fotbalového chuligánství jste se setkal(a) (vyberte libovolný počet možností)?

Obrázek 4

Nejfrekventovanějšími negativními jevy na fotbalových stadionech, se kterými se dotazovaní fotbaloví fanoušci setkali, jsou - poškození majetku, rasismus a házení předmětů na hřiště. O rozvíjejícím rasistickém chování na stadionech jsem se již zmínil v teoretické části mé práce. Poškození majetku je trnem v oku pro majitele fotbalových klubů. V případě, že se nenajde viník (což bývá velice často), musí uhradit fotbalový klub škodu vzniklou na poškozeném zařízení stadionu sám.

Házení předmětů na hřiště je v poslední době terčem častých diskusí. Mezi tzv. fotbalovým kotlem a hrací plochou je na většině stadionů natažena ochranná síť. Ta však nezabrání vhazování drobných mincí, které mohou způsobit hráčům drobná zranění.

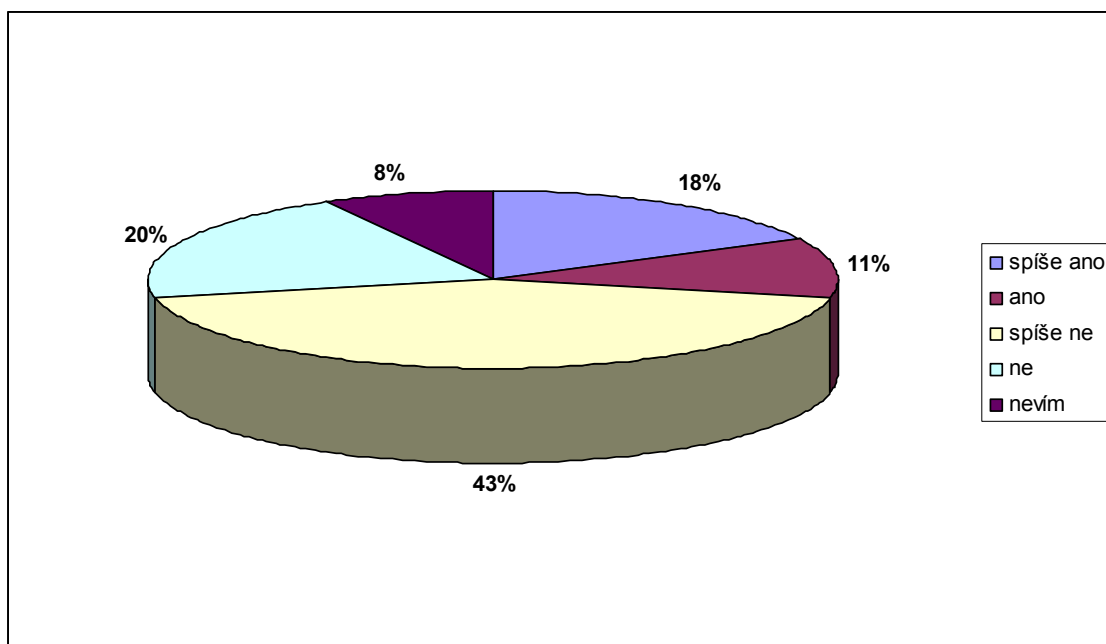
Při zápase italské nejvyšší fotbalové soutěže mezi týmy Inter Milán – AC Milán zasáhla vhozená světlice brankáře hostů Didu do hlavy a utkání bylo ukončeno. Inter Milán musel hrát následující domácí zápas před prázdným hledištěm. Zarážející je, že pod vlivem emocí vhazují předměty na hrací plochu i fotbaloví fanoušci sedící na hlavní

tribuně. Setkal jsem se dokonce s případem, kdy otec, vedle kterého seděly jeho dvě děti, vhodil kelímek s pivem směrem k střídačce hostujícího týmu.

Téměř polovina dotazovaných se setkala s fyzickým napadáním a s antisemitismem. Jen osm dotazovaných se s žádným projevem fotbalového chuligánství neseťkalo.

Otázka č. 5: Myslíte si, že je práce Policie České republiky v boji proti fotbalovým výtržníkům dostačující?

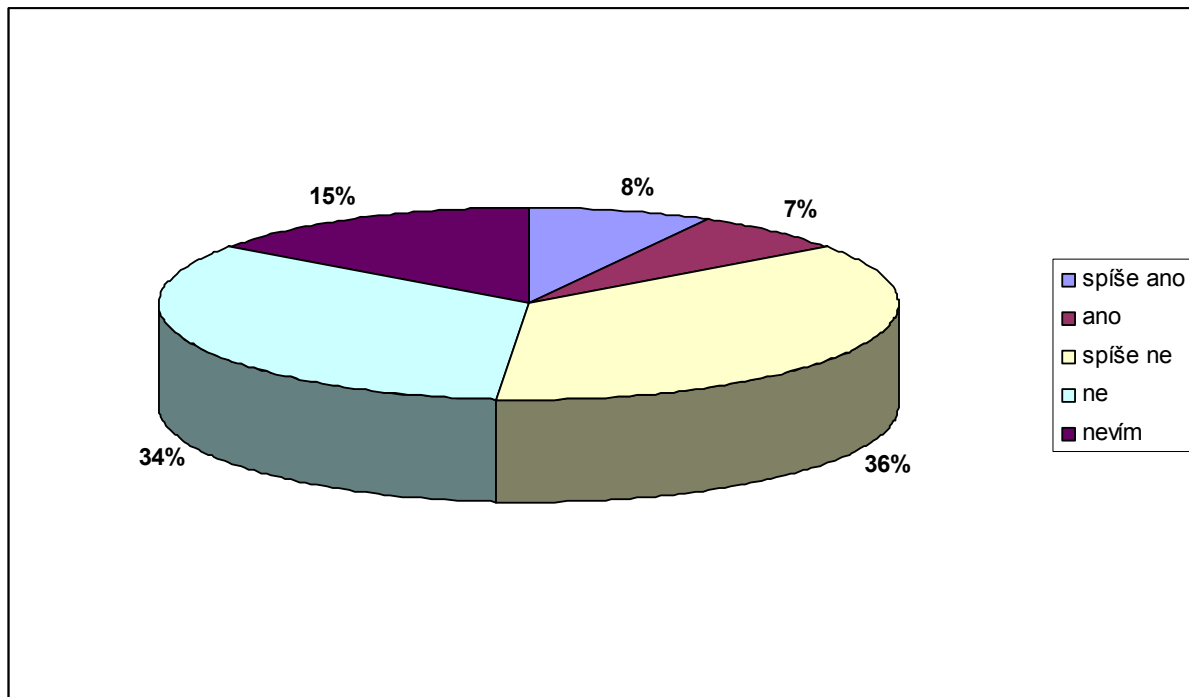
Obrázek 5

S prací policie je spíše nespokojeno 43% dotazovaných. Z rozhovorů s fotbalovými fanoušky jsem se dozvěděl, že jejich nespokojenost vyplývá především z přehlížení policie při páchání trestné činnosti. Časté jsou případy zjevného „hajlování“, rasistických a antisemitických hesel, která jsou policií tiše přehlížena. Příkladem budiž tradiční pokřik fotbalových chuligánů Sparty Praha „Yude Slavie“. Na tento antisemitický pokřik si u ministra vnitra již stěžoval předseda České židovské obce.

Otázka č. 6: Myslíte si, že je práce pořadatelské služby v boji proti fotbalovým výtržníkům dostačující?

Obrázek 6

S činností pořadatelské služby je nespokojeno 70% respondentů. Během pozorování činnosti pořadatelů na fotbalových stadionech jsem se setkal s třemi typově odlišnými skupinami mužů vykonávající toto zaměstnání:

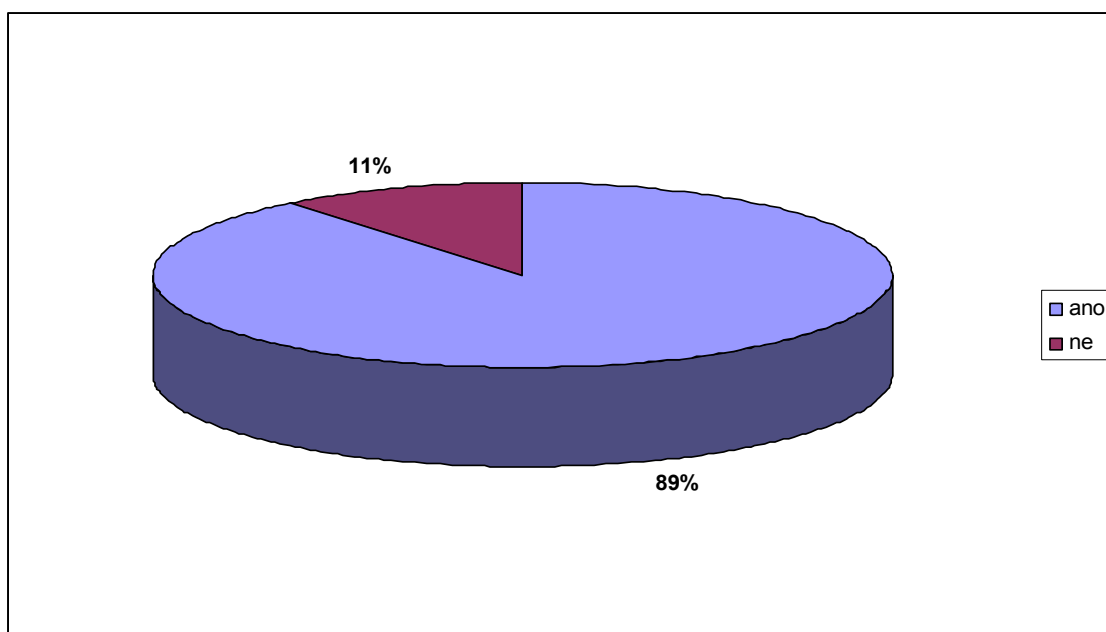
1) Studenti a muži v důchodovém věku. Jejich náplní je kontrola lístků a osobní prohlídky návštěvníků před vstupem na stadion. V případě projevů fotbalového chuligánství tato skupina jen nečinně přihlíží

2) Muži s velikou tělesnou muskulaturou a minimem rozumu. Tuto skupinu tvoří většinou muži věnující se aktivně nějakému bojovému umění. Střet s fotbalovými chuligány je pro ně často jen jakýsi „trénink v terénu“. Setkal jsem se s případem, kdy jeden z nich uhodil mladého chlapce, který se snažil zvednout ze země svého kamaráda. Nevidím rozdíl mezi touto skupinou a fotbalovými chuligány. Vlastníci fotbalových klubů by měli otevřít oči a s tímto problémem začít něco dělat.

3) Idealisté, pro něž je tato práce prostředkem k seberealizaci. Typická je jejich spřízněnost s bojem proti fotbalovým chuligánům. Členů této skupiny je bohužel minimum.

Otázka č. 7: Znáte nějakou organizaci (vyjma Police ČR) zabývající se prevencí fotbalového chuligánství?

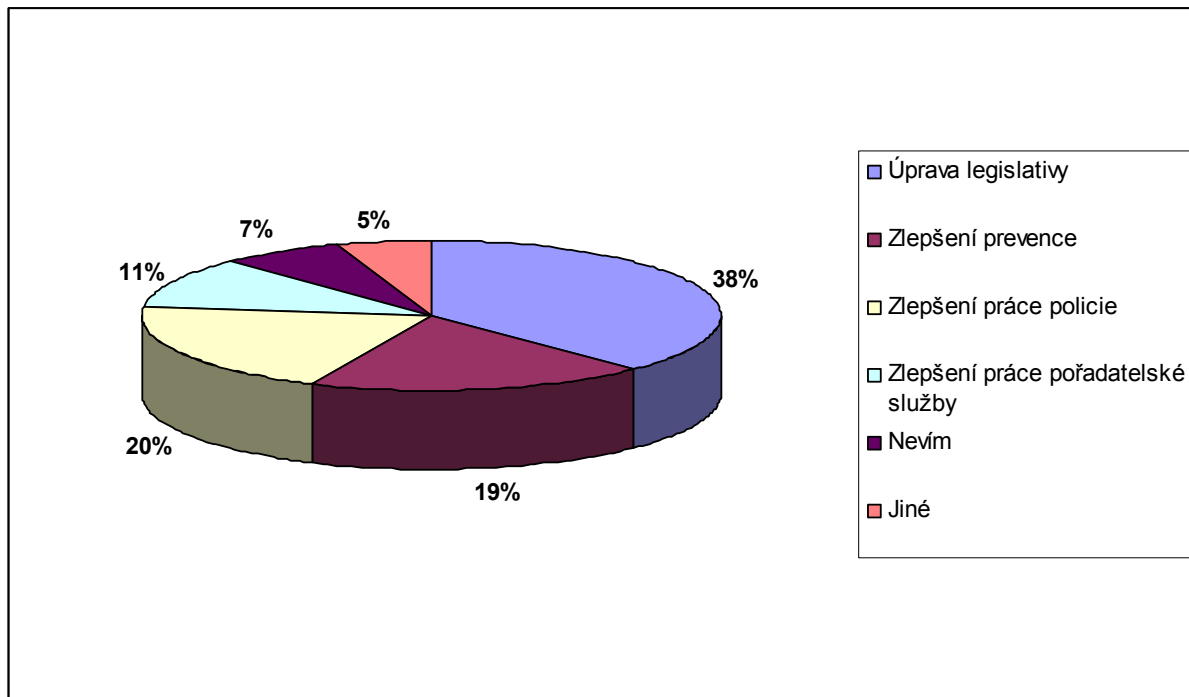
Obrázek 7

Informovanost o státních či nestátních organizacích zabývajících se fotbalovým násilím je mezi fotbalovými fanoušky velice malá. Jen 11% dotazovaných se s jednou z těchto organizací setkalo. Mezi takové organizace můžeme zařadit například občanské sdružení **ProFotbalFans** (PFF), které nabízí komplexní vzdělávací program pro sociální pracovníky – streetworkery, fanoušky, ultras, kontaktní a klubové pracovníky, kteří mají zájem o práci s fanoušky/ultras a hledají odborné vedení a podporu.

Otázka č. 8: Jaký prostředek v boji proti fotbalovým chuligánům může být podle vás v budoucnu nejefektivnější?

Obrázek 8

Úprava legislativy je mezi dotazovanými nejžádanějším prostředkem pro boj s fotbalovými chuligány. Z výzkumu vyplývá, že dotazovaní fanoušci dávají přednost represivnímu řešení před řešením preventivním. Tento výsledek může být ovlivněn příkladem boje s fotbalovými výtržníky v Anglii. Tam se podařilo fotbalové chuligánství ze stadionů vymístit pomocí zpřísnění sankcí. Zároveň si část z nich přeje zlepšení práce pořadatelské služby a především práce Policie ČR. Pět procent dotazovaných by celou situaci řešilo úplně jinak.

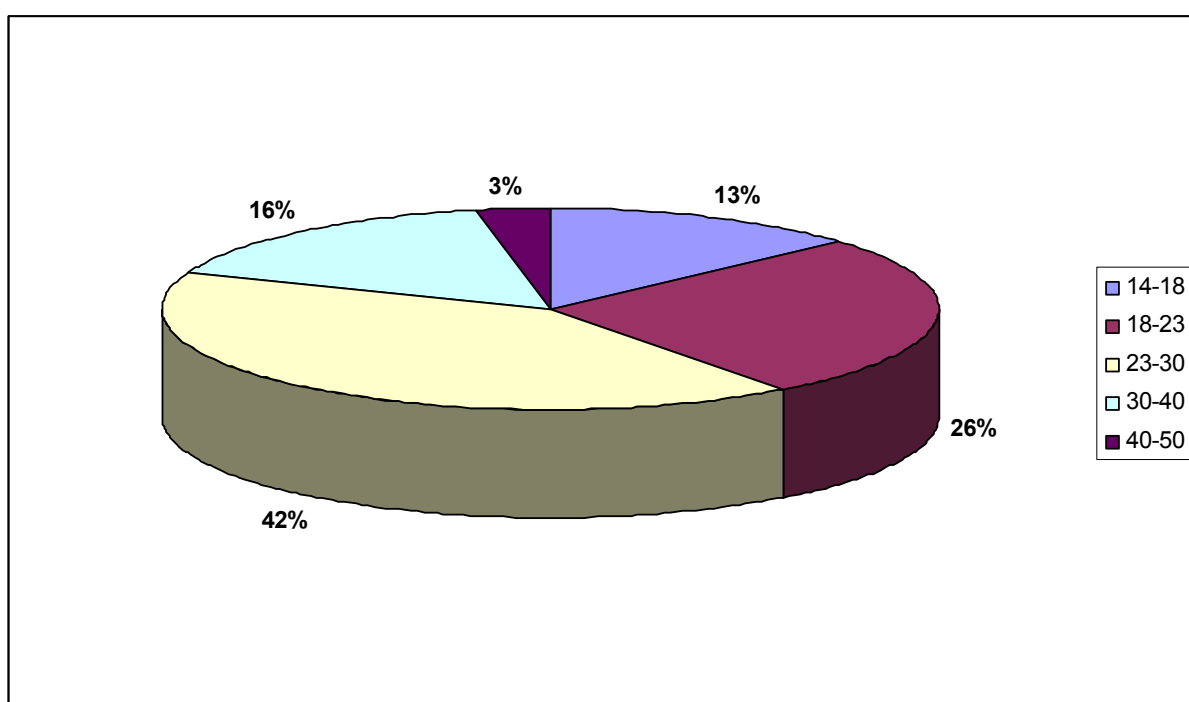
4.2 Výzkum mezi fotbalovými chuligány

Druhá část mého výzkumu se týká fotbalových chuligánů. Jako výzkumnou metodu jsem zvolil dotazník. Dotazník byl konstruován na principu kombinace uzavřených a otevřených otázek. Výzkumný soubor je tvořen 68 fotbalovými chuligány. Konkrétně fotbalovými chuligány klubu AC Sparta Praha. K vyhodnocení se mi z rozdaných 100 dotazníků vrátilo 68 dotazníků, tj. 68%.

První hypotéza této části výzkumu se pokusí vyvrátit předsudek, týkající se nízké vzdělanosti fotbalových chuligánů. Druhá hypotéza má za cíl vyvrátit předsudek, týkající se nezájmu fotbalových chuligánů o samotnou hru.

Otázka č. 1: Věk

Obrázek 9

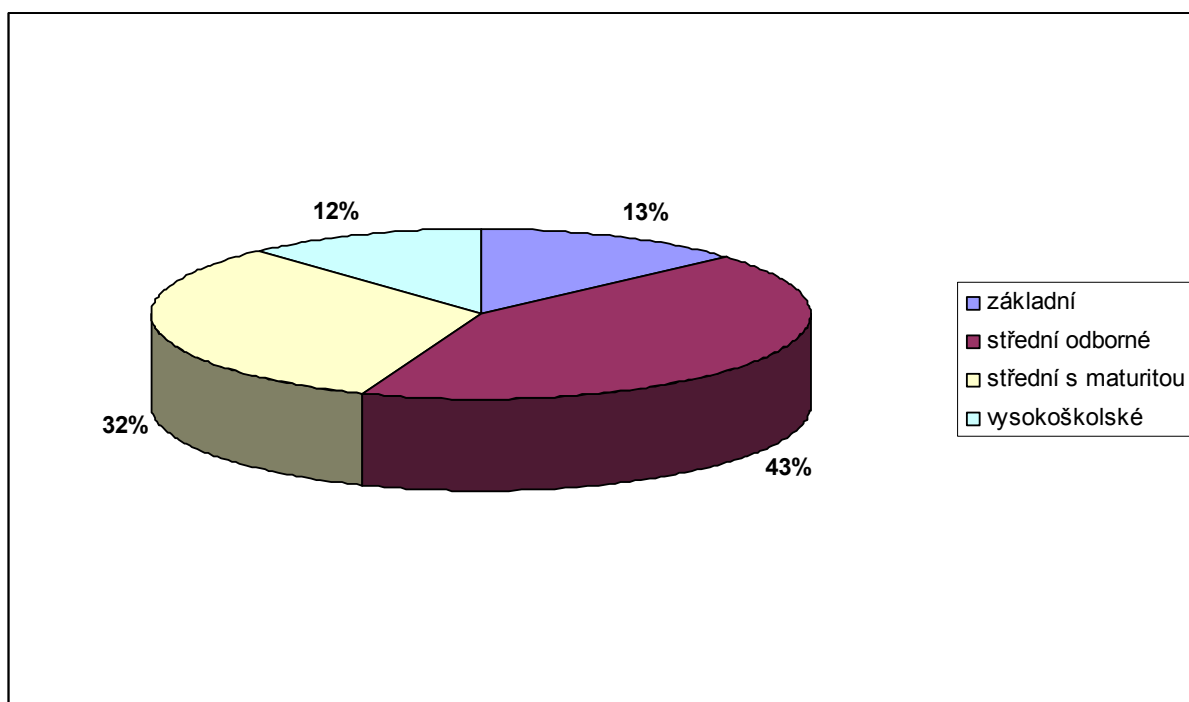

Z uvedeného grafu vyplývá, že více než polovina fotbalových chuligánů pochází ze skupiny 18-35 let. Oproti minulým desetiletím se výrazně změnila věková skladba fotbalových chuligánů. Největší změnu prodělala skupina „15-18 let“. Naopak největší úbytek jsem zaznamenal v skupině s nejstaršími chuligány. Při pozorování

na fotbalových stadionech jsem se mnohdy setkal s projevy nezletilých, které měly znaky fotbalového chuligánství. Před třemi lety si pro pozorování vybral duel Olomouc-Slavia. Cestoval jsem se skupinou slávistických fandů vlakem z Prahy do Olomouce. Když jsem se jednoho z chuligánů zeptal, jak ví, že na nádraží nebudou čekat chuligáni Sigmy Olomouc, odpověděl mi, že se od rána pohybují po Olomouci dva slávističtí zvědi. Na stadionu jsem se s nimi seznámil. Jednomu bylo 13 a druhému 14 let. Nezletilci jsou často pro svou nenápadnost a trestní nezpůsobilost využíváni k podobným akcím velice často.

Otázka č. 2: Dosažené vzdělání

Obrázek 10

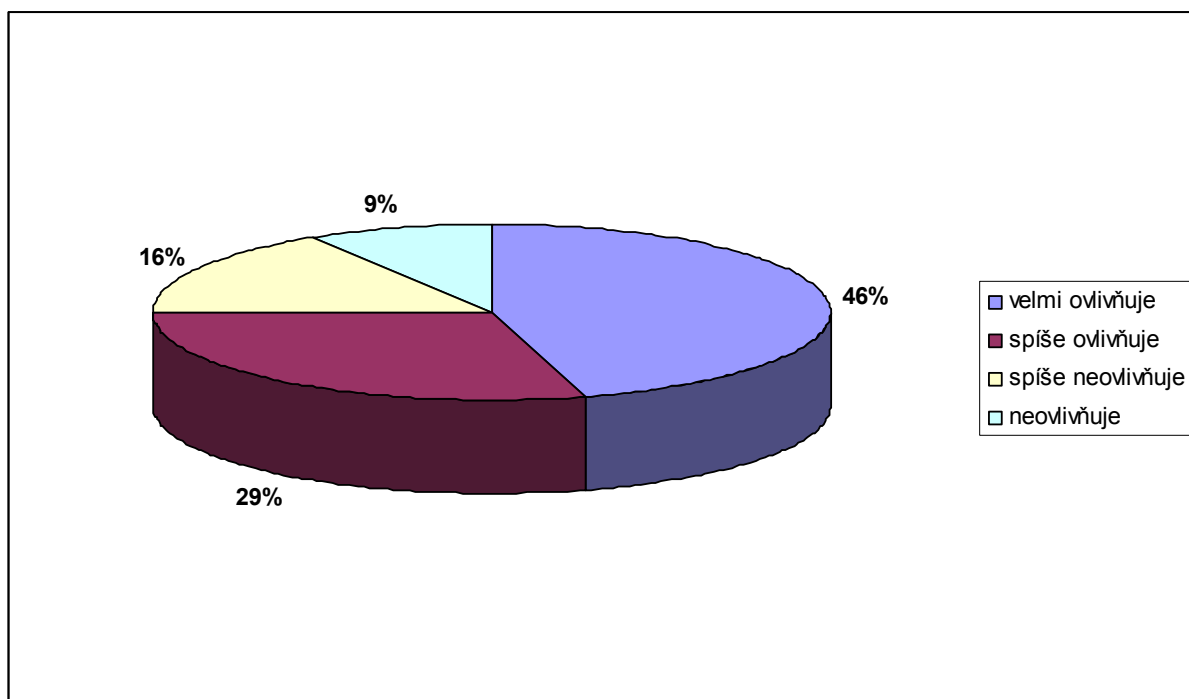
Z uvedeného grafu vyplývá, že většina z fotbalových chuligánů má středoškolské vzdělání. Z těchto je o něco více vyučených. To vyvrací fámu, že fotbaloví chuligáni se rekrutují především z řad negramotných a nevzdělaných. Oproti minulosti, kdy rowdies pocházeli především z dělnické vrstvy, je znát značný posun v jejich vzdělanosti. Při rozhovoru s jedním fotbalovým chuligánem, který vystudoval Českou zemědělskou univerzitu v Praze, jsem se zeptal, co tak vzdělaného člověka na tomto fenoménu přitahuje. Odpověděl: “Přitahuje mě těch pár vteřin těsně před bitkou. Ten adrenalin a studený pot, co mi stéká po čele, když si

uvědomím, že za chvíli proti sobě bude stát na každé straně padesát chlapů odhodlaných udělat vše pro to, aby jejich skupina odešla z boje jako ta vítězná.“

Otázka č. 3: Do jaké míry ovlivňují následující jevy na fotbalovém stadionu vaše emoce?

a) Špatný výkon rozhodčího

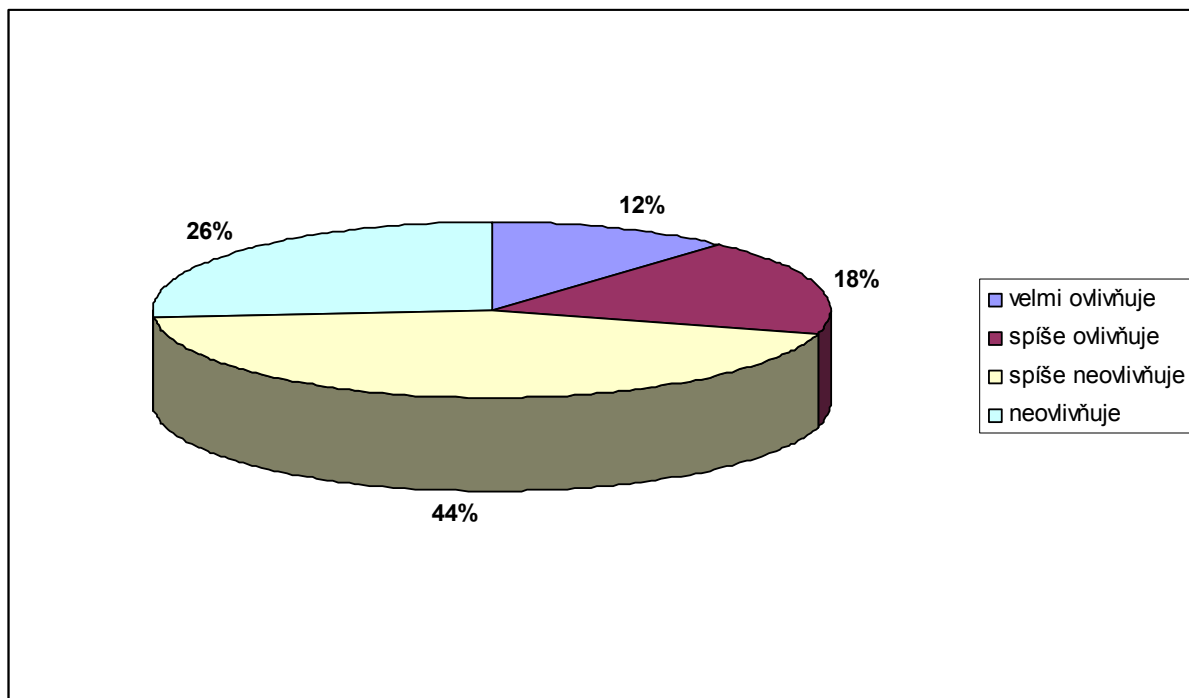
Obrázek 11

Výsledek dotazníku jasně ukazuje, že výkon rozhodčího působí ve velké míře na emoce fotbalových chuligánů. To ovšem vyvrací hypotézu, že fotbalové chuligány děj na hřišti nezajímá. Korupční aféra z roku 2004 rapidně snížila důvěryhodnost českých sudích a zvýšila podezřívavost fotbalových chuligánů vůči nim. To má za následek, že každý podezřelý výkon rozhodčího je spojován s korupcí a bezprostředně na stadionu rozvášní nejen fotbalové chuligány, ale i fotbalové fanoušky. Ti poté častují rozhodčího urážkami typu „černá svině“, nebo skandováním „peníze“.

b) Špatná úroveň hry

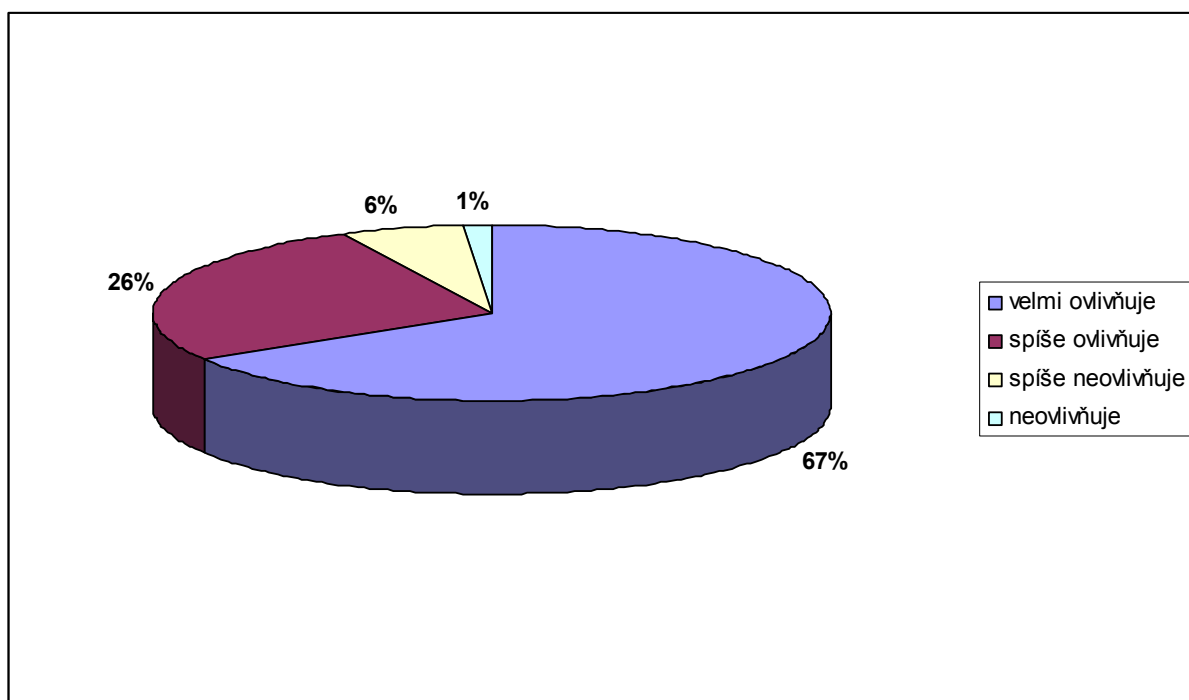
Obrázek 12

Výše uvedený graf potvrzuje hypotézu, že většinu fotbalových chuligánů špatná úroveň hry emocionálně neovlivňuje. To by potvrdovalo tvrzení, že pro fotbalové chuligány je návštěva fotbalového stadionu jen záminka k páchání výtržností. Naproti tomu může být špatná úroveň hry „emocionální bombou“ pro tu část diváků, kterou úroveň hry vlastního mužstva zajímá. Tato skupina chce vidět za zaplacené vstupné dobré představení, a pokud tomu tak není, dává hlasitě najevo svou nespokojenost. Tato nespokojenost může vést k vyhazování předmětů na hřiště, což by bylo u této skupiny za normálních okolností velice nepravděpodobné.

c) *Provokace ze strany fanoušků soupeře*

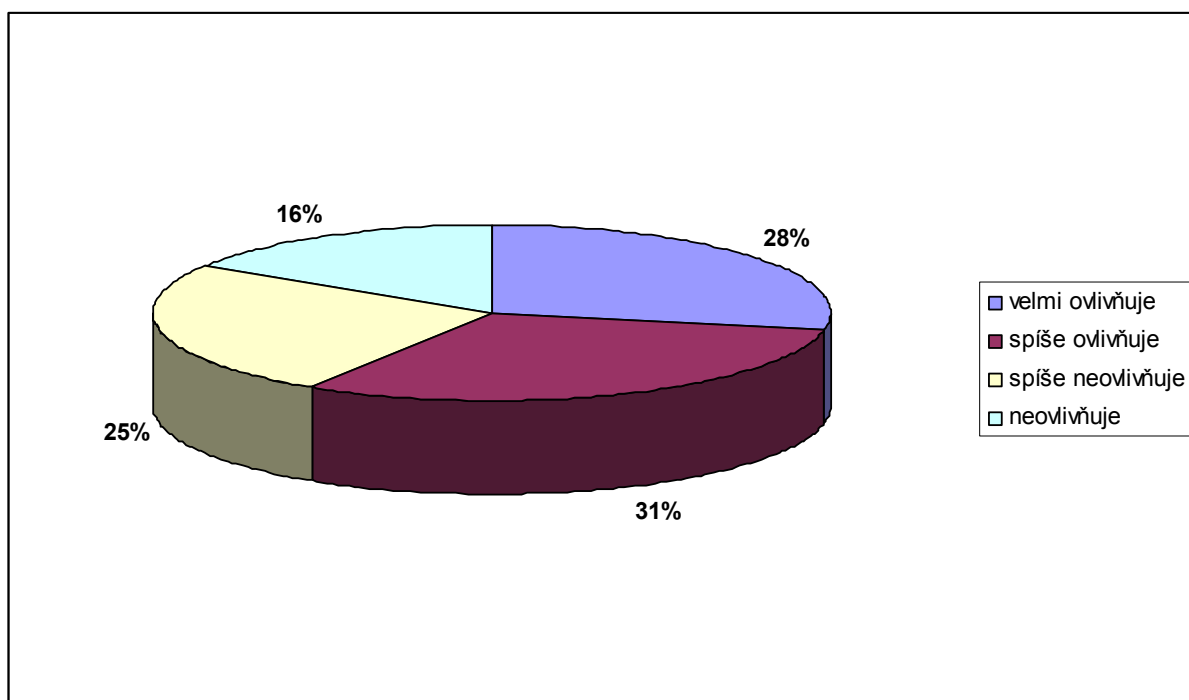
Obrázek č. 13

Dle předpokladů je významným spouštěcím emočním mechanismem provokace ze strany fanoušků soupeře. Při provokaci od soupeřových fanoušků je významnou proměnnou stav utkání. Pokud je stav utkání pro provokovanou stranu příznivější, je menší pravděpodobnost, že reakce na provokace nebude tak bouřlivá. Nepříznivý stav utkání je spolu se špatným výkonem rozhodčího katalyzátorem při případných urážkách a posměšků ze strany fanoušků soupeře.

d) Přítomnost Policie české republiky na fotbalových stadionech

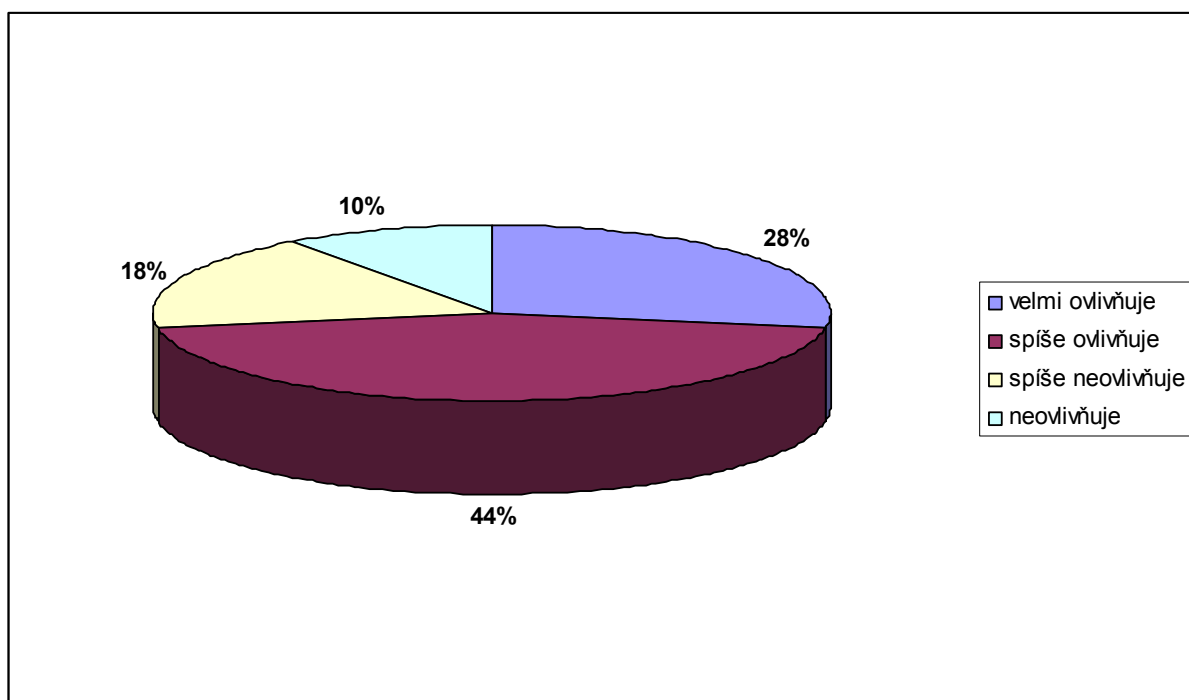
Obrázek č. 14

Přítomnost Policie ČR na fotbalových stadionech působí negativně na emoce zhruba poloviny dotazovaných. Většina fotbalových chuligánů je vůči policistům antipatická. Policisté vstupují mezi dva znesvářené tábory fotbalových chuligánů a snaží se jim zabránit ve vzájemném napadání. Výjimkou není současné skandování obou zneprátelených táborů hesel jako „policie ven“, „policie nesympatie“, či „Grosstapo“ (v době kdy byl ministr vnitra Stanislav Gross). Fotbalové chuligány často dráždí Policie ČR svými, někdy až příliš brutálními a neopodstatněnými zákroky. V průběhu mého pozorování na fotbalových utkáních jsem se s tímto jevem několikrát setkal. Smutné je, že při služebním zákroku policisté nerozlišují fotbalové chuligány od fotbalových fanoušků, kteří s nimi nemají nic společného. Výjimkou proto není bezdůvodné napadání diváků, kteří se nedopustili ničeho špatného. Toto snižuje oblíbenost policie i v řadách fotbalových diváků.

e) Chování pořadatelské služby na stadionu

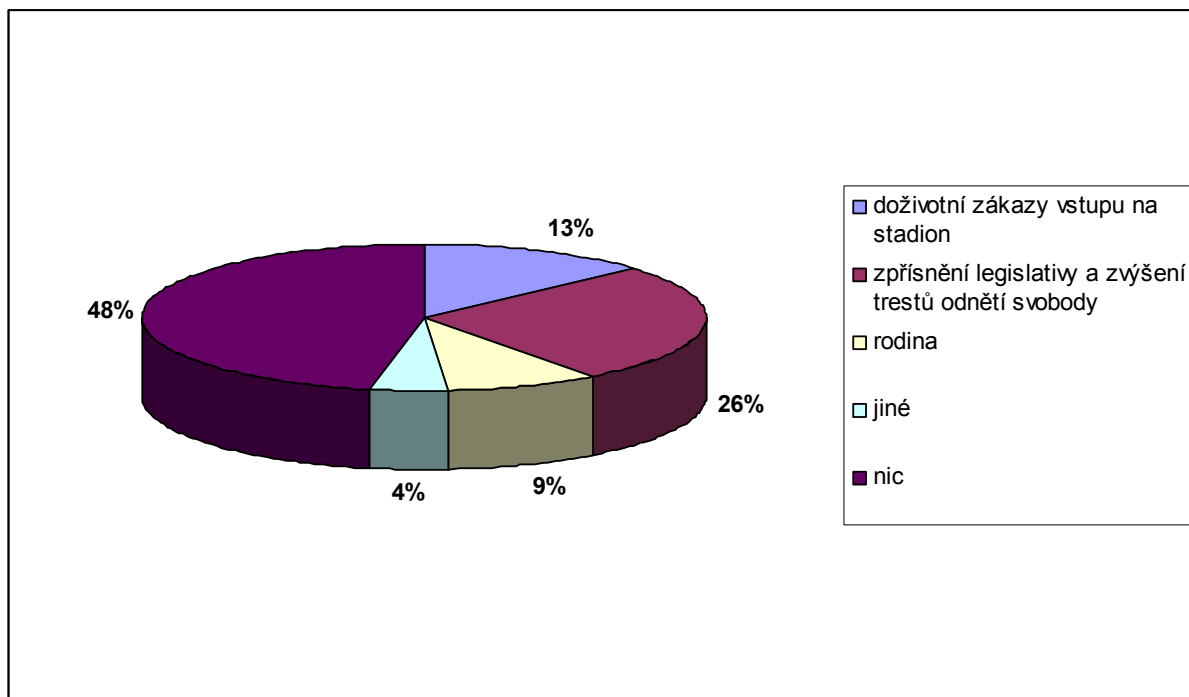
Obrázek č. 15

Chování pořadatelské služby na stadionu je velice důležitým, avšak přehlíženým jevem. Z uvedeného výzkumu vyplývá, že pořadatelská služba vyvolává více negativních emocí než Policie ČR. O tomto problému jsem se již zmínil výše (viz. Otázka: Myslíte si, že je práce pořadatelské služby v boji proti fotbalovým výtržníkům dostačující?)

Otázka č. 4: Které z následujících opatření by vás přimělo skončit s fotbalovým chuligánstvím? Znovu otázka 4 a jinak

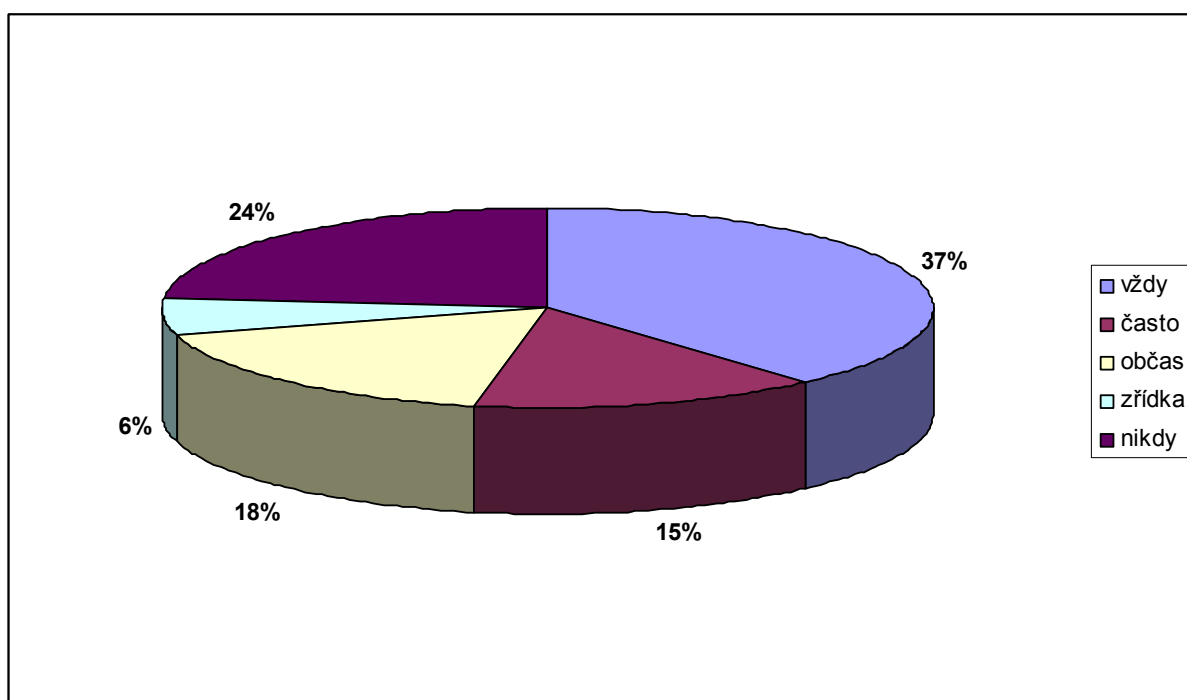
Obrázek 16

Téměř polovinu dotazovaných by nepřimělo skončit s fotbalovým chuligánstvím žádný důvod. Ve skutečnosti není toto procento „nenapravitelných“ hooligans tak vysoké. 48 % můžeme přičíst jistému egoismu z jejich strany. Z grafu vyplývá, že 39 % fotbalových chuligánů by odradily od výtržností na stadionech doživotní zákazy vstupu na stadion a zpřísnění legislativy spojené s fotbalovým chuligánstvím. Zákazy vstupu na stadion by zasáhly především skupinu, která je silně spjata s fotbalovým klubem. Devět procent dotazovaných by k změně životního stylu přiměla rodina. Znáám několik fotbalových chuligánů, na které měla jejich partnerka takový vliv, že vyměnili víkendové bitky a výtržnosti za nakupování v supermarketech a návštěvy společných příbuzných.

Otázka č. 5: Konzumujete před fotbalovými utkáními alkohol?

Obrázek 17

Podíl alkoholu na fotbalovém násilí je často přeceňován. Téměř poloviční většina dotazovaných respondentů uvedla, že alkohol konzumují ve velké míře a to především před zápasem. Konzumace během zápasu je spíše výjimečná. Fanoušek by si musel alkohol na stadion propašovat. Je to zapříčiněno zákazem prodeje alkoholických nápojů na stadionech.

Tento zákaz je dle mého názoru zbytečný. Vždyť „pivo a párek“ patří odněkdávna k fotbalu. Fanoušci zapojení do násilností volí agresivní způsoby chování, ať už jsou pod vlivem alkoholu, či nikoli. Subkultura fotbalových hooligans obsahuje agresivitu sama o sobě, agrese patří k běžným způsobům. Alkohol ji může nanejvýš umocňovat či podporovat. Odlišného názoru je SLEPIČKA (1990, s. 148): „Sportovní diváci, kteří jsou pod vlivem alkoholu (jejich projevy vypadají zpočátku přátelsky a budí shovívavost nebo úsměv ve tvářích ostatních), vyvolávají konflikty daleko častěji než diváci, kteří přišli do hlediště střízliví. Opilí diváci jsou při konfliktech s jinými lidmi daleko agresivnější a mají snahu vyřídit si své případné spory ručně. Je zřejmé, že pod vlivem alkoholu se zvýší pravděpodobnost výskytu násilných akcí. Zvýrazní se agresivita jednání takto ovlivněných jedinců.“

Zákazem prodeje alkoholu navíc nedošlo k výraznějšímu snížení výtržností. Fotbalové kluby by se měly spíše zaměřit na kontrolu a zákaz vstupu podnapilým osobám na utkání. To je ale velice problematické. Důchodce trhající lístky u turniketů si nedovolí nepustit urostlého mladíka na stadion. Ani se mu nedivím. Východiskem z této situace je zkvalitnění pořadatelské služby, kterým se budu v mé práci zabývat v další kapitole. Někteří z mladých chuligánů jsou také pod vlivem drog. Nejčastěji je to marihuana a hašiš. Starší chuligáni jsou radikálně proti drogám. V důsledku toho dochází ke konfliktům ve vlastních řadách.

4.3 Analýza výsledků

V následujících řádcích se budu zabývat hypotézami uvedenými na začátku této kapitoly.

Hypotéza č. 1: Sportovní fanoušci uznávají zejména formu represivního řešení problému násilí na stadionech a prevence jim v této souvislosti připadá nedůležitá.

Z výzkumu mezi fotbalovými fanoušky vyplývá, že úprava legislativy je mezi nejžádanějším prostředkem pro boj s fotbalovými chuligány. Tím lze potvrdit hypotézu, že dotazovaní fanoušci dávají přednost represivnímu řešení před řešením preventivním.

Hypotéza č. 2: Obecné mínění o nízké vzdělanosti fotbalových chuligánů není pravdivé

I tato hypotéza byla výše uvedeným výzkumem potvrzena. Většina z dotazovaných fotbalových chuligánů absolvovala střední odbornou školu nebo střední odborné učiliště. Procento chuligánů se základním vzděláním je téměř shodné s procentem vysokoškolsky vzdělaných násilníků.

Hypotéza č. 3: Fotbalové chuligány nezajímá při fotbalovém utkání dění na trávníku

Výzkum potvrzuje hypotézu, že většinu fotbalových chuligánů špatná úroveň hry emocionálně neovlivňuje. To by potvrdovalo tvrzení, že pro fotbalové chuligány je návštěva fotbalového stadionu jen záminka k páchání výtržností.

5. Model zvládání fotbalového chuligánství

V této kapitole praktické části jsem se pokusil vytvořit model boje s diváckým násilím. Skládá se z preventivního modelu a represivního modelu. Inspirací pro preventivní model jsem hledal v Německu, kde je sociální prevence v souvislosti s diváckým násilím velice propracovaná a účinná. Vzor v represivním řešení jsem hledal v Anglii, kde se podařilo „vyhnat“ fotbalové chuligány ze stadionů.

5.1 Preventivní model

Preventivní řešení násilí na fotbalových stadionech spočívá především v zlepšení bezpečnostních opatření na stadionech. Velice důležitá je také sociální prevence.

Bezpečnostní opatření na stadionech

Bezpečnostní opatření na stadionech jsou věcí fotbalových klubů a Českomoravského fotbalového svazu.

- Základním předpokladem bezpečnosti na fotbalovém stadionu je **kvalitní oplocení**. Kvalitní oplocení zamezuje vstupu diváků na stadion bez platné vstupenky. Dále ztěžuje vnášení předmětů, které by byly zabaveny při bezpečnostní prohlídce diváka.
- Dalším z požadavků je zavedení míst k sezení na celém stadionu a kvalitní **oddělení sektoru s fanoušky hostujícího týmu**.
- Velmi důležité je zavedení monitorování dění na stadionu pomocí **propracovaného kamerového systému**. Ten umožňuje sledování situace na celém stadionu a slouží k identifikaci a usvědčení pachatelů. Stadion by měl být vybaven operačním centrem, ze kterého je dobrý výhled na celý stadion. V centru by měl být hlavní pořadatel, velitel opatření z řad Policie a Hasičského záchranného sboru.

- Dalším požadavkem je plynulý příchod účastníků na fotbalový stadion. S tím souvisí **otevření většího počtu pokladen**. Zabránilo by to agresivitě, vznikající při čekání ve frontách, ať už u pokladen či u vstupu na stadion. V davu vzniká často panika. Lidé mají strach, aby nezmeškali začátek zápasu, a snaží se dostat na stadion jakýmkoliv způsobem.
- Neopomenutelná je samozřejmě kvalitní **protipožární ochrana** a s tím související dostatečný počet únikových východů a cest pro bezpečnostní síly.
- **Kvalitní pořadatelská služba** je jednou z nejdůležitějších podmínek prevence násilí na fotbalových stadionech. Na českých stadionech tvoří pořadatelskou službu skupina nekvalifikovaných jedinců většinou důchodového věku. Pořadatel by měl splňovat určitá kritéria, kterými jsou například věk, fyzický stav, komunikativnost a chování v krizových situacích. Členové pořadatelské služby by měli sledovat dění v hledišti a nikoliv fotbalový zápas. Dalším požadavkem je velice **důkladná osobní prohlídka** před vstupem na stadion, ke které mohou přispět nainstalované **bezpečnostní rámy**. Pořadatel by měl také rozeznat podnapilého fanouška a zakázat mu vstup na stadion. Dle mého názoru by měli pořadatelé navštěvovat pravidelně odborná školení. Nešťastným krokem mi přijde najímání bezpečnostních služeb, které zaměstnávají fyzicky zdatné jedince se sklony k agresivitě. Takové chyby se dopustila pražská Sparta, která v roce 1993 angažovala bezpečnostní agenturu Professional Commando, která bezdůvodně napadala fanoušky při oslavách ligového titulu. U osoby pořadatele by měla být vyvážena jak složka fyzická, tak složka psychická.
- S předchozím bodem úzce souvisí i smlouva mezi **Českomoravským fotbalovým svazem a Ministerstvem vnitra ze dne 16. 02. 2009**. Tato smlouva rozděluje kompetence mezi oběma zúčastněnými stranami. Smlouva reaguje na nový Zákon o Policii ČR, který platí od nového roku. Ten mimo jiné vylučuje, aby policisté suplovali pořadatele na sportovních utkáních, upravuje náhrady spojené s případným zásahem i vytvoření databáze narušitelů bezpečnosti. Smlouva přikazuje fotbalovým klubům, aby zajistily bezpečnost na stadionech samy. To znamená najmutím nějaké bezpečnostní služby. Policie

působí jen v okolí stadionu. Na stadionu zasáhne až v případě, že pořadatelská služba svou úlohu nezvládne. Náklady spojené se zásahem poté vymáhá po fotbalovém klubu, jehož pořadatelská služba bezpečnost na stadionu nezvládla.

Dle mého názoru je podepsání této dohody „krokem do hrobu“. Představte si zápas fotbalových klubů Sparty a Baníku Ostrava. Z Ostravy přijede (jak tomu zpravidla v průměru bývá) kolem 3000 fanoušků. Pořadatelská služba, která nikdy nebude ani v polovičním počtu (zpravidla bývá v počtu kolem 150 lidí) nemůže zvládnout takový dav. Je velice těžké sehnat bezpečnostní agenturu, která půjde do otevřené války s fotbalovými fanoušky. Důvodem mohou být omezené pravomoci pořadatelské služby. Při důraznějším zásahu proti fanouškům se ocitá pořadatelská služba „jednou nohou ve vězení“. Hrozí obvinění ublížení na zdraví v důsledku nepřiměřené obrany.

Na druhou stranu by dle mého názoru bylo nevhodné udělit pořadatelům statut veřejného činitele. Hrozila by možnost častého zneužití pravomoci. Česká republika zkrátka ještě není připravena na „odchod“ policie ze stadionů. Její přítomnost působí mnohem preventivněji než přítomnost pořadatelské služby. Je jen otázkou času, kdy dohodu mezi ČMFS a Ministerstvem vnitra potřísni první krev.

- Mezi činitele, které mohou ovlivnit průběh fotbalového zápasu, patří **úloha hlasatele**. Hlasatel by měl být vůdce publika a vést diváky k slušnému fandění. Dále by měl diváky ovlivňovat v úsecích, kdy na ně nepůsobí emoce.
- Neopomenutelná je **role rozhodčího**. Ten může utkání při jakémkoliv projevu výtržností či rasismu ze strany publika ukončit. Čeští rozhodčí jsou ale v tomto směru velice opatrní, a to zejména při projevech rasismu.
- Další variantou zlepšení bezpečnosti na fotbalových stadionech je **prodej vstupenek na jméno**. Tak tomu bývá při velkých mezinárodních turnajích typu mistrovství světa či mistrovství Evropy.

Sociální prevence

- ***Primární prevence***

Fotbalové utkání navštěvují stále více děti ve věkovém rozmezí 10-15 let. Primární prevence fotbalového násilí by měla být zaměřena především na tuto skupinu. Je třeba zabránit tomu, aby mladí diváci našli vzory ve fotbalových chuligánech. V oblasti primární prevence navrhuji tato opatření:

- Začlenění tématu fotbalového násilí do základních a středních škol ve formě diskuze s odborníky, policisty a funkcionáři fotbalových klubů.
- Rozšířená nabídka volnočasových aktivit.
- Zařazení tématu fotbalového násilí do nízkoprahových klubů.
- Informovanost rodičů o fotbalovém násilí.
- Nabídka využití volného času ze strany fotbalového klubu.

- ***Fanprojekt***

Jednou z forem práce s fanoušky je fanprojekt, který je doveden téměř k dokonalosti v sousedním Německu. Fanprojekt je mírnou formou práce s fanoušky. Cílovou skupinu fanprojektu tvoří mladí fotbaloví fandové se sklony k násilnému chování. Základem je navázání komunikace s touto skupinou. Hlavní metodou sociální práce v rámci fanprojektu je **streetwork**. Sociální pracovník monitoruje aktivity fanoušků a na základě vyhodnocení pro ně připraví nabídku volnočasových aktivit. Pracuje s klienty přímo v terénu, tzn. na fotbalových stadionech ale i mimo ně. Pomáhá fanouškům v tíživých životních situacích a nabízí jejich řešení. Základním úkolem sociálního pracovníka musí být získání důvěry fanouška. Součástí fanprojektu jsou různé vzdělávací akce pro fanoušky,

ale také pro policii, úřady, masmédiá a organizování setkání fanoušků se zástupci těchto institucí.

- ***Resocializace***

Tento druh sociální práce se zaměřuje na pachatele trestných činů spojených s fotbalovým násilím. Jejím cílem je zamezit recidivě a zároveň minimalizovat negativní dopady kriminalizace mladistvých. Dobrovolnost účasti na resocializačním programu může být polehčující okolností při soudním líčení.

- ***Vztahy mezi kluby a fanoušky***

Fotbalové kluby by měly organizovat pravidelná sezení s fanoušky. Tato metoda je již rozvinuta v části českých fotbalových klubů. Důležité je, aby představitelé klubu nepracovali s fanoušky jenom tak, že na ně budou posílat policii, ale aby se také snažili pochopit chování a jednání fanoušků. Vzájemná výměna informací při konkrétních problémech a požadavcích vytváří také vzájemné porozumění (včetně pochopení „specifického“ chování fanoušků) a vede každou ze skupin k pochopení a přijímání ostatních.

- ***Odstranění rasismu z fotbalových stadionů***

- V okolí stadionu zákaz prodeje zboží, které má diskriminující charakter včetně takovýchto fanouškovských předmětů.
- Rychlé a jednoznačné reagování hlasatele na stadionu na diskriminující chorály, jiné rasistické chování nebo využívání takových symbolů.
- Podpora antidiskriminačních aktivit fanouškovských skupin (na německých stadionech jsou hráči nebo fanoušky před začátky zápasů při různých příležitostech ukazovány a zveřejňovány transparenty nebo plakáty s touto tematikou).

- Aktivní podpora klubu pro jeho hráče nebo týmové kolegy (zastání se), když diváci nebo další osoby projevují netolerantní nebo diskriminující chování.

- ***Sdružení ProFotbalFans***

V současné době se v České republice rozbíhá projekt občanského sdružení ProFotbalFans, které nabízí komplexní vzdělávací program pro sociální pracovníky, fanoušky, kontaktní a klubové pracovníky, kteří mají zájem o práci s fanoušky a hledají odborné vedení a podporu. Občanské sdružení realizuje projekt vzdělávání sociálních pracovníků pracujících s cílovou skupinou fotbalových fanoušků. Občanské sdružení nabízí vzdělávací program, kdy vzdělávání je realizováno ve spolupráci s německými kolegy, kteří mají zkušenosti s prací s fanoušky v Německu na klubové i mezinárodní úrovni. Součástí vzdělávání je realizace dotazníkového výzkumu na fotbalových stadionech, návštěva fungujících projektů v Německu, příprava vlastních projektů, konkrétní klubové práce s fanoušky.

Účastníci projektu mají možnost získat základní dovednosti v oblasti kontaktní a sociální práce s fotbalovými fanoušky, dovednosti týkající se přípravy a tvorby projektů a získávání financí (fundraisingu) na projekty pro fanoušky, přehled o projektech pro fanoušky realizovaných ve vyspělých fotbalových zemích, kontakty s kolegy v rámci ČR i v zahraničí.

Zakládajícími členy organizace jsou Dušan Beyer, Jan Čechlovský a Josef Smolík, tedy mladí lidé, kteří se věnují fotbalovému výtržnictví již delší dobu a jsou převážně ovlivněni německým modelem. Již teď se dá říci, že práce tohoto sdružení bude zřejmě velkým přínosem.

5.2 Represivní model

Inspiraci v represivních opatřeních můžeme najít v **anglickém systému** boje proti fotbalovým výtržníkům. Tento systém je, co se týká represe, velice propracovaný. Důkazem je vyhnání fotbalových chuligánů ze stadionů. Anglie, stejně jako Česká republika, zanedbala prevenci fotbalového chuligánství. Zvláště pak sociální prevenci. Fotbaloví výtržníci zmizeli z anglických fotbalových stadionů, ale aktivity se přesunuly do ulic měst. V následujících řádcích se pokusím shrnout anglickou legislativu týkající se fotbalového chuligánství.

The Football Spectators Act (zákon o fotbalovém diváctví) dává možnost zákazu opuštění země za účelem návštěvy zahraničního zápasu, především pak tzv. „regulovaných utkání“. Anglický represivní systém zahrnuje tzv. “restriktivní nařízení“ soudu, které ukládá osobě povinnost hlásit se v určitém čase (zpravidla v čase konání fotbalového utkání) na policejní stanici. Nesplnění restriktivního nařízení je posouzeno jako trestný čin.

The Football Offences Act („zákon o fotbalových trestných činech“) z roku 1991 umožňuje postihovat tři nové přestupky v souvislosti s fotbalovým chuligánstvím (sám zákon má pouze 6 článků).

Těmito přestupky jsou:

- Vrhání předmětů na hrací plochu či aktéry hry (§ 2).
- Podílení se na rasových útocích či rasistických chorálech během fotbalových utkání (§ 3).
- Vniknutí na hrací plochu bez povolení (§ 4)⁶⁴
-

⁶⁴ SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, s. 221

Na základě anglického zákona o fotbalových výtržnostech, který novelizoval zákon o fotbalových divácích, může být zákaz vstupu („football banning order“) vydán, pokud:

- osoba byla uznána vinnou za trestný čin související s fotbalem (V Anglii byly zavedeny nové trestné činy, které vedou k vydání zákazu vstupu na základě zákona o fotbalových výtržnostech.),
- odsouzení má spojitost s regulovaným utkáním,
- bylo vydáno prohlášení o souvislosti trestného činu s fotbalovým utkáním („declaration of relevance“),
- zákaz pomůže v prevenci násilí a výtržností na fotbale.

Problémem českého zákonodárství v této oblasti je jeho mírnost a neexistence speciálního zákona. V řadě případů nelze divácké násilí klasifikovat jako trestný čin a je proto zapotřebí používat méně efektivního přestupkového zákona. Uvedu několik bodů na, které by se měl represivní systém v České republice zaměřit:

- Vytvoření zákona specializujícího se na trestné činy spojené se sportovními utkáními. Tento nedostatek by měl vyřešit nový trestní zákoník, který nabude účinnosti 1. ledna 2010.
- Celkové zpřísnění trestů týkajících se diváckého násilí. Zvedení dlouhodobých zákazů vstupů na fotbalové stadiony, v případě recidivy můžeme mluvit i o doživotním zákazu. Současné sankce za divácké násilí jsou velice nízké, a tudíž neplní ani svou preventivní roli
- Pravomoc klubů vydávat osobám zákazy vstupu na stadion.
- Zavedení „restriktivního opatření“ tj. povinnost hlásit se na policejní stanici v čas konání zápasu. Porušení restriktivního opatření musí být posouzeno jako trestný čin.

- V případě konání mezinárodního zápasu nebo mezinárodního turnaje, vystavení zákazu problémovému divákovi vycestovat ze země
- Frekventovanější využití trestní sankce veřejně prospěšných prací.

5.3 Shrnutí

Boj s fotbalovým násilím v ČR vyžaduje spolupráci mnoha institucí. Oblast sociální prevence by se měla zaměřit především na děti, zvláště na skupinu mezi 10-15 rokem věku. V oblasti represe můžeme hledat vzor a inspiraci v Anglii. Tresty nicméně zůstávají neúčinné, pokud chybí prostředky k jejich vynucování. Dodržování sankce zákazu vstupu vyžaduje nejen důslednou práci všech zúčastněných složek, ale také operativní znalosti policejních složek, fungující pořadatelskou službu a dostatečné technické vybavení stadionů. v této kapitole jsem se pokusil vytvořit model zahrnující jednak preventivní řešení a jednak řešení represivní.

Závěr

Divácké násilí je, bylo a s největší pravděpodobností i nadále bude negativním fenoménem. Cesta k jeho eliminování je trnitá, komplikovaná, ale nikoliv nereálná. Ve své práci jsem se pokusil vytvořit model, který by mohl tento negativní jev pomoci vyřešit.

První část modelu se zabývá prevencí. Mezi preventivní opatření v boji s fotbalovým chuligánstvím patří bezpečnostní opatření na stadionech a sociální prevence. Bezpečnostní opatření na stadionech zahrnují zkvalitnění a profesionalizaci pořadatelské služby, kvalitní oplocení, dostatečné oddělení sektorů zneprátelených fanoušků, protipožární ochranu, profesionální vystupování hlasatele. Velice důležitá je úloha rozhodčího, který má možnost při opakovaných výtržnostech, rasistických či antisemitistických projevech ze strany fanoušků ukončit zápas. K tomuto kroku se bohužel žádný z českých rozhodčích ještě neodhodlal. Takový rozhodčí by ukončením zápasu vytvořil precedens, který by zbavil úzkoprsosti jeho kolegy.

Nezbytné je zavedení kvalitního a propracovaného kamerového systému. Výhoda tohoto systému spočívá v okamžité identifikaci pachatele a jeho následného eliminování. Důvodem neexistence kamerových systémů na českých stadionech je jejich vysoká nákladnost. Dle mého názoru se jedná o investici, která se fotbalovým klubům mnohonásobně vyplatí. Část nákladů na pořízení kamerového systému by měla být zahrnuta v rozpočtu České republiky. Fotbalové chuligánství není totiž jen problémem fotbalových klubů, ale problémem celospolečenským.

Druhá část preventivního modelu je zaměřena na sociální prevenci. Fotbalová utkání navštěvují stále více děti ve věkovém rozmezí 10-15 let. Primární prevence fotbalového násilí by měla být zaměřena především na tuto skupinu. Je třeba zabránit tomu, aby mladí diváci našli vzory ve fotbalových chuligánech. Toho lze docílit rozšířenou nabídkou volnočasových aktivit, informovaností o diváckém prostřednictvím přednášek uskutečněných ve školách a nízkoprahových klubech a formou fanprojektu.

Fanprojekt je doveden téměř k dokonalosti v sousedním Německu. Právě tam bychom měli hledat vzor preventivního řešení fotbalového chuligánství.

Vzor pro represivní část mého modelu zvládnutí diváckého násilí jsem hledal v Anglickém systému represe, který je charakteristický svými speciálními zákony spojenými s diváckým násilím. Angličanům se podařilo vytlačit hooligans ze stadionů. K dokonalosti dospěl kamerový systém na stadionech, který slouží k okamžité identifikaci výtržníků. Nepodařilo se jim však fotbalové násilí zcela eliminovat. Důsledek vytlačení chuligánů ze stadionů je ten, že se bitky znesvářených táborů odehrávají na odlehlých místech.

Fotbalové chuligány můžeme vytlačit z fotbalových stadionů jen kombinací výše zmíněných modelů. Prevence dopomůže k tomu, aby mladí lidé nehledali ve fotbalových chuligánech vzor a aby pochopili, že je tento jev nesprávný. Represe pomůže zejména u starších představitelů chuligánské subkultury. V Parlamentu ČR se připravuje nový zákon související s diváckým násilím. Nezbyvá doufat, než že bude tento zákon dostatečně zstrašující.

Český systém potlačování fotbalového chuligánství je v mnoha částech zmatený. Přesto mohu potvrdit, že se přístup k tomuto problému v posledních letech značně zkvalitnil. Základem boje proti chuligánům musí být spolupráce orgánů, kterých se fotbalové chuligánství bezprostředně dotýká. Jsou to orgány počínaje Českomoravským fotbalovým svazem, Policií ČR, Vládou a Parlamentem České republiky, konče občanským sdružením ProFotbalFans. Důležitá je mezinárodní spolupráce, především spolupráce v rámci Evropské unie a Rady Evropy.

Dodržení výše uvedených zásad by mělo dopomoci k tomu, aby se slušní fanoušci nebáli navštěvovat fotbalové stadiony.

Anotace

Jaroslav Hrabálek: *Prevence a represe v boji s diváckým násilím*, Brno 2009, 98 stran.

Práce se zabývá fotbalovým chuligánstvím. Obsahuje průřez dějinami tohoto negativního jevu, typologii fotbalových chuligánů a legislativu s tím spojenou. V poslední části nabízí práce možná řešení problému jak z oblasti prevence, tak z oblasti represe.

Klíčová slova

Fotbal, diváctví, fotbalové násilí, fotbalové chuligánství, fotbalový fanoušek, fotbalový divák, rowdies, hooligans, subkultura, rvačka, Českomoravský fotbalový svaz, fotbalový klub, UEFA, FIFA.

Annotation

This essay deals with football hooliganism. It includes profile of history of this negative phenomenon, typology of football hooligans and related legislature. In its last part the essay offers possible solvings of this problem both in prevention sphere and in repression sphere.

Key words

Football, spectatorship, football violence, football hooliganism, football fan, football spectator, rowdies, hooligans, subculture, brawl, Bohemian and Moravian football federation, football club, UEFA, FIFA.

Seznam použité literatury

1. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100 ze dne 6. června 2002
2. Zákon o obcích, č. 128/2000 Sb., v aktualizovaném znění
3. Zákon o hlavním městě Praze, č. 131/2000 Sb., v aktualizovaném znění
4. Trestní zákon č. 140/1961 Sb., v aktualizovaném znění
5. Dohoda mezi Českomoravským fotbalovým svazem a Policií české republiky o vzájemné spolupráci při zajišťování veřejného pořádku, ochraně bezpečnosti osob a majetku při fotbalových utkáních
6. Zákon o policii č. 283/1991 Sb., v aktualizovaném znění
7. Zákon o přestupcích č. 200/1990 sb., v aktualizovaném znění
8. Obecně závazná vyhláška č. 8/1999, k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku na území města Ostravy
9. Obecně závazná vyhláška č. 10/2000, k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku ve městě Brně
10. Evropská úmluva o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních událostech a zvláště při fotbalových zápasech
11. Etický kodex Policie České republiky
12. BEYER, D. Fotbalové násilí: subkultura hooligans. Brno 2002: Masarykova univerzita.
13. BÍLEK, P. Demokratický právní stát ve světle práva na bezpečnost. 1. vydání. vydáno vlastním nákladem, Praha 2004, ISBN: 80-239-3851-7,
14. KORYČANSKÝ, M. Divácké násilí v ČR, Kriminologický sborník, 4/2008, s. 58
15. MAREŠ, M. a kol. Fotbalové chuligány. Brno: Barrister & Principál, 2004, 181 s. ISBN 80-903333-0-3
16. OLIVOVÁ, V. Lidé a hry. Praha: Olympia 1979, 360 s. ISBN 80-85467-74-7
17. SEKOT, A. Sociologie v kostce., 1. vydání. Brno: Paido, 2002. 142 s. ISBN 80-7315-021-2
18. SLEPIČKA, Pavel. Sportovní diváctví. 1. vydání, nakladatelství Olympia 1990, 209 s. ISBN 80-7033-012-0
19. SMEJKAL, V. Násilí na stadionech, Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd, Brno 2007, 21 s.

20. SMOLÍK, J. Psychologické aspekty fotbalového diváctví. Brno: Masarykova univerzita. 2001
21. SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství Historie, teorie a politizace fenoménu, 1. vydání. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008, 280 s. ISBN 978-80-903556-3-
22. SYNECKÝ, M. Násilí při sportovních podnicích, poznámka recenzenta, Kriminologický sborník 4/2008, s. 45
23. www.hooligans.cz/search.php?rskolik=15&rskolikata=4&rstext=all-phpRS-all&rsautor=nic&rstema=46&rskde=vse&rsvelikost=sab&rsrazeni=datum_90&stromhlmenu=46
24. www.strat.cz/rexter/page.php?id=7
25. http://cs.wikipedia.org/wiki/Skinhead#Hard_Mods
26. <http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/bohemia/2002/rijen.html#8>
27. <http://ihs.mysteria.cz/develhool.htm>
28. www.hattrick.cz/main.php?act=detail&id=427
29. http://www.fcbrno1913.cz/clanek_312.html
30. <http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/bohemia/2002/rijen.html#8>
31. http://fotbal.idnes.cz/fotbal.asp?r=fotbal&c=A050304_172531_fotbal_be
32. <http://jkg.hooligans.cz/view.php?cisloclanku=2004112301>
33. <http://jkg.hooligans.cz/view.php?cisloclanku=2004112201>
34. <http://www.strat.cz/rexter/page.php?id=7>
35. http://www.fcbrno1913.cz/clanek_312.html
36. www.proftobalfans.cz/soubory/cl_ultras_nemecko.doc
37. www.proftobalfans.cz/soubory/cl_polsko.doc
38. <http://www.super.cz/clanek/19897-pozor-toto-jsou-nejvetsi-fotbalovi-chuligani-na-svete.html>
39. <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=20139>
40. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Chulig%C3%A1>
41. <http://www.reflex.cz/Clanek16591.html>
42. http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_01/chulig.html
43. <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/subkultura>
44. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rasismus>
45. <http://www.anticapitalista.com/revo-cz/2008/07/03/rasismus-a-krajne-pravicove-projevy-v-1-fotbalove-lize/>

46. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Antisemitismus>
47. <http://hooligans-fotbal.blogspot.com/2008/06/2-protichulignsk-politika-v-evrop.html>
48. http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_unie
49. http://europa.eu/institutions/index_cs.htm
50. <http://cs.wikipedia.org/wiki/UEFA>
51. <http://cs.wikipedia.org/wiki/UEFA>